

Riksdagens snabbprotokoll

2024/25:128

Måndagen den 9 juni

Kl. 11.00–16.15

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 16 och 19 maj justerades.

§ 2 Avsägelser

Andre vice talmannen meddelade att *Maj Karlsson (V)* av sagt sig uppdraget som suppleant i kulturutskottet och att *Isabell Mixter (V)* av sagt sig uppdraget som suppleant i arbetsmarknadsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Vänsterpartiets partigrupp anmält *Malin Östh* som suppleant i socialutskottet, *Isabell Mixter* som suppleant i kulturutskottet, *Maj Karlsson* som suppleant i arbetsmarknadsutskottet och *Samuel Gonzalez Westling* som suppleant i EU-nämnden.

Andre vice talmannen förklarade valda till

suppleant i socialutskottet
Malin Östh (V)

suppleant i kulturutskottet
Isabell Mixter (V)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Maj Karlsson (V)

suppleant i EU-nämnden
Samuel Gonzalez Westling (V)

§ 4 Meddelande om statsministerns frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 12 juni kl. 14.00* skulle frågor besvaras av statsminister *Ulf Kristersson (M)*.

§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2024/25:30 för torsdagen den 3 juni i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från trafikutskottet.

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Proposition
2024/25:185 till finansutskottet

EU-dokument
COM(2025) 258 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 31 juli*.

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Utrikesutskottets betänkanden
2024/25:UU9 Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden
2024/25:UU19 Verksamheten i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) under 2024

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2024/25:AU11 Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner

Socialutskottets betänkande
2024/25:SoU16 Hälso- och sjukvårdens organisation

Kulturutskottets betänkande
2024/25:KrU10 Riksrevisionens rapport om Spelinspektionens tillsynsverksamhet

§ 8 Svar på interpellation 2024/25:595 om sjukvårdens administration

Anf. 1 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Anders W Jonsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen och jag planerar att vidta för att minska regelbördan på sjukvården.

Jag vill inledningsvis framhålla att ansvaret för att bedriva hälso- och sjukvård ligger hos huvudmännen, som ansvarar för hur verksamheterna ska bedrivas inom ramen för den kommunala självstyrelsen. Regeringen och jag delar Anders W Jonssons oro över den administrativa bördan och dess effekter.

Regeringen har i de senaste budgetarna tilldelat betydande resurser för att stärka regionernas förutsättningar att erbjuda en god, säker och jämlik vård. Detta är särskilt viktigt med tanke på den höga inflationen, som har påverkat regionernas ekonomi negativt. Det är avgörande att de tillförda medlen används effektivt och inte medför en onödig administrativ börda. Samtidigt är det viktigt att kunna följa upp och utvärdera hur de gemensamma skattemedlen används, varför viss administration kan behövas.

Regeringen ser behov av att staten tar ett helhetsansvar över styrning och uppföljning av statliga medel. För att säkerställa en effektiv styrning och uppföljning av statliga medel till sjukvården har regeringen genomfört flera förändringar under de senaste åren. I slutet av 2024 beslutade regeringen att två av de tidigare årliga överenskommelserna med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, skulle ersättas av förordningsstyrda statsbidrag. Förordningarna har utformats utifrån utgångspunkten att den administrativa bördan för huvudmännen ska vara så liten som möjligt samtidigt som det ska vara möjligt att följa upp och säkerställa att medlen används på rätt sätt.

Vidare har regeringen tillfört sammanlagt 11 miljarder kronor under 2024 och 2025 i ett särskilt sektorsbidrag riktat till hälso- och sjukvården. Medlen syftar särskilt till att stärka regionernas förutsättningar att bedriva en god, säker och jämlik vård och betalas ut utan krav på återrapportering. Regionerna får själva bestämma hur medlen ska användas inom ramen för hälso- och sjukvårdssektorn. Därigenom minskas också den administrativa bördan.

Mer pengar till regionerna kommer dock aldrig att vara hela lösningen på sjukvårdens problem. Regeringen har därför också vidtagit flera åtgärder för att stödja en effektivisering av vården och för att säkerställa att patientnära verksamhet prioriteras.

Regeringen har exempelvis beslutat att inrätta en effektivitetsdelegation med syfte att stödja strukturella förändringar, stärka effektiviteten och därmed förbättra situationen inom hälso- och sjukvården. Regeringen har också beslutat att inrätta en regiongranskningsfunktion på Ekonomistyrningsverket, ESV, med det huvudsakliga uppdraget att granska regionernas ekonomiska situation. Fokus ska vara på

ändamålsenligt resursutnyttjande, kostnadseffektivitet och effektiviseringspotential.

Regeringen arbetar också aktivt med att reformera hälso- och sjukvårdens digitala infrastruktur. Ett av målen med den nationella digitala infrastrukturen är att minska administrationen inom hälso- och sjukvården, bland annat genom ökad interoperabilitet. Det handlar bland annat om att ta fram standarder och specifikationer samt att tillhandahålla olika infrastrukturkomponenter som möjliggör ett effektivt informationsutbyte mellan vårdens aktörer och vårdens system. Detta kommer att skapa möjligheter för att minska den omfattande dubbeldokumentation som finns i dag.

Att minska onödig administration i vården är en viktig del i att förbättra arbetsmiljön för vårdens personal. Regeringen och SKR har i avsiktsförklaringen om gemensam inriktning för en sammanhållen och ändamålsenlig kunskapsstyrning för hälso- och sjukvården enats om att minska den administrativa bördan för hälso- och sjukvårdens medarbetare samt stödja och underlätta för personalen i den patientnära verksamheten. När vårdens resurser frigörs för patientnära arbete förstärks kompetensförsörjningen, vilket bidrar till en mer tillgänglig och trygg vård för patienterna.

Jag tackar Anders W Jonsson för interpellationen och ser fram emot debatten.

Anf. 2 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Tidigare i år läste jag en rapport som gjorde mig väldigt orolig. Den kommer från Kunskapsverket, en spännande stiftelse som jobbar med att ta fram faktaunderlag i olika intressanta frågor. De hade den här gången fokuserat på hur vården mår. Mycket av det som finns i rapporten var redan känt, men en siffra stack ut: Under en tolvårsperiod hade den centrala administrationen i våra regioner ökat med inte mindre än 50 procent. Dessutom hade den patientnära administrationen, som ska stötta läkare och sjuksköterskor, minskat med 8 procent under samma period.

Jag ställde interpellationen till statsrådet för att få svar på hur regeringen tänker. Detta är ju någonting som vårdens medarbetare dignar under. Alla man pratar med känner igen sig i den här bilden. Man skulle hellre jobba extra hårt med patienterna än hantera alla de administrativa krav som hela tiden kommer.

Jag kan väl inte säga att jag är helt nöjd med det svar som statsrådet just givit. Statsrådet började med att säga att ansvaret för att bedriva hälso- och sjukvård ligger på regionerna; underförstått är det inte regeringens ansvar. Det är en vanlig missuppfattning att regionerna har hela ansvaret. Jag förstår att statsrådet inte har hunnit läsa Vårdansvarskommitténs betänkande, men där görs en väldigt bra uppdelning. Systemansvaret för sjukvården – ansvaret för lagar och regler – är helt och hållet statens. Finansieringsansvaret är delat mellan regionerna och staten; staten står för upp till 30 procent. Tillhandahållandeansvaret ligger helt och hållet på regionerna. Att utföra och bedriva hälso- och sjukvård har vi också privata aktörer för.

Om man försöker göra en analys av vad det är som orsakar den här snabba utvecklingen av den centrala administrationen är min och många andras uppfattning att det är de två statliga delarna som driver på. Den första gäller systemansvaret. Det handlar om lagar stiftade här i kammaren, förordningar från regeringen och inte minst alla de föreskrifter från myndigheterna som detaljstyr hur man ska agera. Alla de föreskrifterna har kommit till i den bästa tro på att skapa en bättre sjukvård. Men det man aldrig ser från de statliga myndigheterna – Läkemedelsverket, Ivo, Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten – är hur detta sammantaget ökar den administrativa bördan. Här finns en viktig orsak till att den centrala administrationen har ökat.

Den andra delen i statens ansvar gäller finansieringen. Regionerna finansierar vården via inkomstskatten. Det blir inte så mycket administration för dem; den sköts av Skatteverket. Men traditionen vi fortfarande har i Sverige med att ge ett antal specialdestinerade bidrag från staten till regionerna kräver hela tiden ytterligare administration.

Här tror jag att vi har de två absolut starkaste drivkrafterna. Det är inte regionerna som kan påverka dem, fru talman, utan staten. Regeringen skulle kunna underlätta genom uppdrag till sina myndigheter och genom agerande vad gäller anslagen, så att regionerna inte hela tiden behöver bygga upp den centrala administrationen på bekostnad av den patientnära administrationen. Därmed skulle man kunna minska den administrativa bördan. Det här är ju inget som någon vill sitta och hålla på med.

Jag vill återigen fråga statsrådet: Vad är statsrådets analys av detta? Vad är orsaken till den otroligt snabba utvecklingen med en ökning med 50 procent av central administration i hälso- och sjukvården? Man landar sedan i några andra förslag som jag ska återkomma till.

Anf. 3 Statsrådet ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, för interpellationen!

Jag delar ledamotens oro över att administration tar så stor del av det vårdnära arbetet. Jag har dock läst kommitténs betänkande och är halvvägs in i bilagedelen. Jag har läst det med stort intresse. Det finns mycket matnyttigt där att plocka av. Det är ett stort och gediget arbete som har gjorts.

Låt mig börja med att koppla tillbaka till alla dessa år som ledamoten refererar till. Den tid när allting började, eller hade pågått ett tag, präglades av fragmentisering till följd av new public management där man i detalj ville veta vad man hade gjort för att kunna följa upp. Det var ganska mycket ett kryss i någon ruta för att man hade gjort det ena och det andra.

Det finns en liten del i det som kan tyckas bra. När jag vet att jag har gjort vad som förväntas av mig kan jag känna mig trygg som arbetstagare, veta att jag har gjort det som förväntas och kan gå hem i lugn och ro. Men ganska snabbt ser vårdens medarbetare att checkboxarna inte speglar verkligheten. Patienterna finns

kvar, och vi gör en massa saker som inte är ändamålsenliga.

Det är därför som jag är väldigt glad över att vi har förflyttat oss från new public management och i stället ser till hur det blir. Vi är mer intresserade av resultatet och inte alltid av på vilket sätt man har gjort det, utan det handlar om att man uppnår resultaten.

Det är skälet till att vi har gjort om och plockat in flera specialdestinerade statsbidrag i två stora boxar. Den ena innehåller 3,7 miljarder för god nära vård. Den andra innehåller 8 miljarder för ökad vårdkapacitet.

Det finns korta beskrivningar av vad man ska uppnå. Det handlar om ökad tillgänglighet och förbättrad arbetsmiljö för personal. Men hur man gör det beslutar personalen och verksamheterna själva. Jag tror att det är vägen framåt.

Det handlar om vad man vill uppnå, men det finns ett stort utrymme för att forma det på egen hand. Man efterfrågar inte detaljerade beskrivningar av allt utan ser till resultatet. Vägen dit kan se olika ut. Den behöver dessutom göra det i vårt avlånga land.

Den utveckling vi har gjort från regeringens sida är en övergång från väldigt detaljstyrande överenskommer med väldigt mycket detaljer till korta precisa förordningar som också har en förenklad redovisning. Det tror jag är vägen framåt.

Vi behöver gå på djupet i varför all den här administrationen uppstår. Jag bedömer att en del är politikdriven. Vi vill som politiker ha en redovisning: Hur går det med den frågan, och hur går den med den frågan?

Varje gång vi har bett om det föder det en process som i slutändan påverkar undersköterskan som ska fylla i någonting efter varje besök och läkaren som ska fylla i ännu fler boxar.

Till slut har vi fyllt på all denna massa av detaljinformation som sällan är ändamålsenlig på totalen. Vi behöver ibland avhålla oss ifrån att be om politikdriven administration.

Det andra är det som föds direkt i verksamheten. Man vill precis som ledamoten säger med god vilja säkerställa att det har blivit bra och att vi gör det vi ska. Därför har regeringen tillsammans med SKR avgett en avsiktsförklaring. Det gäller att arbeta med hela partnerskapet där alla myndigheter och SKR är med.

Vi bestämde oss för att vi gemensamt måste minska på regelbördan. Vi vet att mycket sker på klinisknivå och regionnivå. Men det sker också på myndighetsnivå och på regeringsnivå. Vi måste gemensamt få ned regelbördan och minska de administrativa rutinerna. Vi hade en första uppföljning nu i april i år. Det ser lovande ut, men det behöver tas rejäla steg framåt.

Det visade sig också att en del av de behov som uppstår för att följa upp hänger ihop med fragmentiseringen och att vi blir alltmer specialiserade i varje verksamhet. Det kräver ännu mer administration för att få ihop det.

Vi ska självklart behålla all den djupa kunskap vi har i sjukvården. Men vi behöver bli bättre på det

holistiska synsättet och i stället samlas kring det som patienten behöver.

Vi kanske behöver mindre administration och mer av att personalen kan avgöra: Vad är bäst för patienten framför mig? Därför är avsiktsförklaringen också ett led i det arbete som regeringen gör.

Anf. 4 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Jag inser också att ledningen i en region har ett ansvar för detta. Det är självklart. Men staten och regeringen har också ett stort ansvar. Det är några positiva steg som nu har tagits i att man har gått över till förordningsstyrda statsbidrag. Men det är väldigt mycket mer som måste göras.

Jag kan förstå och acceptera att riktade statsbidrag behövs i lägen där vi plötsligt får en pandemi eller någonting annat som kräver särskilda insatser med statliga pengar. Men det måste bli en övergång till generella statsbidrag i betydligt större omfattning. De genererar inte administration på det sätt som de riktade statsbidragen gör.

Därtill är de statliga myndigheterna inte fria från skuld. En stor del av den centrala administrationen renderas just av att man från olika sektorsmyndigheter ser ett behov av att ytterligare detaljstyra verksamheten. Det i sin tur leder till att regionerna måste bygga upp en central administration, och slutligen hamnar det på läkare och sjuksköterskor.

Alla dessa förändringar görs med den bästa av vilja. Man vill förbättra sjukvården. Men man ser inte att alla dessa bäckar små av nya pålagor gör att vårdens personal faktiskt knäcks.

De saker som har tagits upp här handlar om vad regeringen konkret gör. Man inrättar en statlig effektivitetsdelegation. Tron är att man kan ha en delegation i Stockholm som ska effektivisera sjukvården och på något vis minska administrationen. Risken är uppenbar att det blir precis motsatt effekt.

Därtill lyfter man fram digitaliseringen av infrastrukturen. Det är helt rätt. Man måste titta vidare på det. Men en beskrivning från verkligheten är att en stor del av Sveriges regioner i dag inför nya digitala vårdssystem som Cosmic. De innebär ökad administration för sjuksköterskor och läkare.

På grund av föreskrifter från myndigheter går man in och säger att det i de systemen finns ett antal uppgifter som en medicinsk sekreterare tidigare kunde handlägga men som nu måste göras av den enskilda läkaren.

Vad gäller den digitala infrastrukturen överförs uppgifter, på grund av myndigheters kontrollvilja, från medicinska assistenter till läkare. Det är direkt kontraproduktivt. Resultatet av det blir bara mindre tid med patienten.

Slutligen: Att man återigen ska göra en överenskommelse med SKR så att de ska göra någonting för att minska vårdadministrationen är väl en god tanke. Men här krävs det skarpa beslut från regeringens sida.

Vad gäller näringslivets regelbördor har regeringar sedan tidigare sagt att det är en order till våra statliga

myndigheter att minska regelbelastningen på näringslivet och företagen. Det gäller att se till att den administrativa bördan minskar och inte ökar. Man har till och med satt upp ett konkret mål om en minskning med 25 procent.

Det är något motsvarande som vi måste göra även i sjukvården. Det gäller att se till att våra statliga myndigheter förstår att den administrativa bördan leder till sämre sjukvård och inte till bättre.

Det gäller även om ytterligare en föreskrift kan ha som ambition att ytterligare stärka en viss del av patientsäkerheten. Man måste se på den totala arbetsbelastningen som läkare och sjuksköterskor har i sjukvården vad gäller administrativa bördor.

Just siffran 50 procent ökad central administration under tolv år är en larmklocka som gör att regeringen borde agera på ett betydligt skarpare sätt än med de tre åtgärder som finns föreslagna här.

Anf. 5 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, för kompletteringar!

Jag förutsätter att ledamoten har läst vad effektivitetsdelegationen ska göra. Att den träffas i Stockholm vid sina fem sex möten om året är mindre intressant. Det viktiga är att den är inrättad för att ge stöd till de regioner som själva vill gå in i ett långsiktigt arbete med att öka effektiviteten.

Då kan de få ekonomiskt stöd för detta. Det blir i praktiken en nämnd, en delegation, som fattar beslut om hur mycket pengar de får. Det är effektivitetsdelegationens uppgift. Det är inte så att den själv ska tala om vad en region ska göra. Det är regionen själv som ger förslag på vad den vill göra och hur mycket stöd den vill ha för det.

Det är precis de val som regionerna själva gör när de går in i nya journalsystem som inte alltid blir bra. Det är ett val som varje region gör. Ska det vara en medicinsk kunnig person som noterar, eller ska det vara en medicinsk sekreterare som är kunnig inom sitt område som noterar det?

Här tror jag att vi har haft en felbalans. Jag har noterat att flera regioner som nu inför nya digitala omedelbart minskar på antalet vårdadministratörer som jobbar nära sjukvården. Jag tror inte att det är rätt väg att gå. Man har missat de olika kompetenser som finns.

Medicinskt kunniga är bra på en sak; medicinska sekreterare är kunniga i en annan sak. Det här är ett val som varje region gör. Min uppfattning är att regionerna kunde ha gjort andra val när de bestämde sig för vilka system de skulle ha. Jag tror att man kunde ha fått bättre effektivitet på det sättet.

Tyvärr har jag hört alldeles för många skräckhistorier om de nya system som regionerna har, bland annat från professionsföreningar. Jag tror att det finns ett lärande att göra mellan regioner när det gäller hur man beställer system och vad som främjar en god vård.

Låt mig lyfta fram en väldigt bra sak som ledamoten själv är skälet till att vi i dag gör. Anders W Jonsson skrev för vad som nu är ganska många år sedan en

motion till socialutskottet om att ta fram nationella standarder för digital vårdinformation. Det är precis det arbete som regeringen nu gör. Tack vare ledamotens motion, som fick stöd av alla i riksdagen, har vi kunnat ta de här stegen framåt.

Det handlar inte bara om ett nytt system som blir jobbigt utan om ett system som minskar dubbelrapporteringen. Har man skrivit in något en gång ska det sedan automatiskt föras vidare till andra ställen. Det är ett jätteviktigt arbete. Jag är väldigt glad över att ledamoten skrev motionen, att den fick fullt stöd i kammaren och att vi nu som regering har tagit initiativ till arbetet.

Vad är det då som i praktiken gör att det blir mycket administration? Jag tror att det är kopplingen mellan gamla synsätt, new public management och fragmentiseringen och å andra sidan välviljan, precis som ledamoten själv lyfter fram. Då måste man våga ifrågasätta om man behöver någonting, och det har vi gjort från regeringens sida. Det är därför vi har plockat bort så mycket av detaljstyrningen i statsbidragen, lagt ihop dem till större boxar och tillåtit ett större fritt utrymme när det gäller hur man gör detta. Jag tror att det är vägen framåt.

Jag noterar att det finns en önskan att veta vad pengarna går till. När man undersöker det måste man utforma uppföljningen på ett sätt som gör att den blir klok. Jag tror ganska mycket på dialogformen. Det kan låta flummigt, men jag tror att denna form – att få lyssna till dem som har jobbat med systemen och få höra hur det går – kan ge mycket mer än att läsa ett papper där någon har svarat på enkätfrågor.

Nu prövar vi lite olika former för uppföljning för att se på vilket sätt vi lär oss mer. Just i dag fick jag en redovisning från Socialstyrelsen av hur de jobbar med lärande i kompetensförsörjningen. Det har varit för mycket detaljstyrning, för mycket av checkboxar som man ska fylla i och för lite utrymme för att också lära i organisationen.

Det där är lite märkligt. Hälso- och sjukvården har ett ständigt lärande när det gäller medicinsk kunskap. Man prövar nya saker, och man utvecklar dem. Men när det kommer till organisation och de delar som ledamoten lyfter blir det gärna så att vi fastnar och gör som vi alltid har gjort. Där önskar jag mer av lärande och att vi vågar ifrågasätta om saker och ting behövs.

Myndigheterna är på tå. De har redan fått besked från regeringen om att de ska minska den administrativa bördan. Det står i alla våra beslut där det är relevant, så det finns verkligen med.

Anf. 6 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Jag hör vad statsrådet säger. Det finns en vilja från regeringen att i de här frågorna ständigt lägga över ansvaret på regionerna och säga att det är där besluten ligger.

Men ta bara det exempel som statsrådet lyfter med digitalisering och vårdinformationssystem. Det är ju inte regionerna som sitter där i en värld för sig och bygger upp detta tillsammans med ett företag, utan man är

helt beroende av de lagkrav som finns och inte minst av de föreskrifter som finns från myndigheter.

När vårdpersonalen ställer en fråga till den som har levererat systemet om varför det är på ett visst sätt får de till svar att det finns en föreskrift som styr. Då är vi återigen tillbaka till ansvaret för att den administrativa bördan har ökat i sjukvården och att vi har 50 procent fler centrala administratörer. Det är inte regionerna själva som bär detta ansvar helt och hållet, utan statsrådet har också en del av det.

Jag har pekat på två viktiga delar i detta. Det ena svarar regeringen på. Det handlar om de specialdestinerade statsbidragen och uppföljningen av dem, som renderar en oerhört stor central administration.

Det andra är regeringens sätt att styra myndigheterna. Jag har full respekt för att det är väldigt viktigt att ha en dialog med myndigheterna. Men det är också regeringen som bestämmer vad myndigheterna ska göra. När det gäller att kräva återrapportering, vilka är det som har minskat de administrativa kraven på sjukvården? När det kommer en ny föreskrift från Socialstyrelsen eller Läkemedelsverket ska man ställa krav på att motsvarande plockas bort någon annanstans så att man inte bara lägger sten på bördan för den svenska sjukvården.

Jag tror inte att det räcker med dialog. Det har tidigare visat sig att myndigheterna ser sitt ansvarsområde som så viktigt. Här krävs alltså skarp styrning från regeringens sida för att minska den administrativa bördan i sjukvården.

Anf. 7 Statsrådet ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD):

Fru talman och ledamoten! Dialogen förs med sjukvården och inte med myndigheterna. Dialogen förs med alla verksamheter för att se hur vi har lyckats med att minska regelbördan och de administrativa systemen. Det var den dialogen jag avsåg och ingen annan.

Jag blir lite förvånad om ledamoten tycker att det är jobbigt med lagkrav. Lagarna stiftas av den här församlingen. Ett av de krav som jag tycker är mycket bekymmersamt att man inte följer är vårdgarantin, som säger att patienten ska ha rätt till en operation som en läkare har bedömt att man behöver inom en viss tid. Det är bedrövligt att vi inte har kunnat uppfylla vårdgarantin i sin helhet sedan den infördes. Det är klart att vi måste ha starkare styrning av detta. Det råder ingen tvekan om att patienter ska få den vård de behöver.

Men när man gör detta måste man fundera på i vilken form man gör det, och det gör vi hela tiden. Därför finns kravet med från regeringen i alla beslut som är relevanta att man ska minska regelbördan och administrationen. Det finns med i våra uppdrag till myndigheterna.

Det handlar också om att hitta nya former för uppföljning. Det var inte minst detta som Socialstyrelsen redovisade i dag. De har förflyttat sig och jobbar i dag mycket mer verksamhetsnära, när det är relevant, än de gjorde för bara tre år sedan. Om man går ut och frågar sjukvårdens chefer, sjukvårdsdirektörer och andra, tror

jag att de kan berätta att det de senaste åren har skett en förflyttning från Socialstyrelsens sida. Jag välkomnar den, och vi har tryckt på för detta. Om våra myndigheter – det gäller även de andra – jobbar närmare verksamheten vet man bättre vad som behövs. Man fångar in allt det där som inte alltid kommer i ord.

Jag välkomnar alltså detta, och regeringen kommer att fortsätta att trycka på så att man jobbar nära verksamheten, nära sjukvården, och är väl informerad om vad som behöver göras.

Jag noterar med tacksamhet de tydliga besked som kommer från Ansvarskommittén om att stärka statlig styrning och att till och med gå så långt som sanktioner. Om man utfärdar en sanktion måste man såklart först veta vad man har fått.

Jag tänker att detta är ett spännande uppdrag. Det handlar om att se till att det blir en ändamålsenlig administration – inte en onödig administration. Det som ska fångas upp är om patienten har fått vård eller inte. Det, fru talman, är mitt uppdrag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:614 om de medicinska behoven i Gaza

Anf. 8 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Alexandra Völker har frågat mig om jag, inom mitt ansvarsområde, kommer att verka för att Sverige tar emot patienter i akut behov av vård från Gaza samt för att Sverige långsiktigt kan bidra för att möta de enorma medicinska behov som användningen av explosiva vapen har orsakat befolkningen i Gaza.

Fru talman! Den humanitära situationen i Gaza är katastrofal. Det är oacceptabelt att Israel under mer än två månader inte släppte in något humanitärt stöd till civilbefolkningen och att den hjälp som nu når fram är fullständigt otillräcklig. Det behövs vapenvila och omedelbart, säkert och varaktigt humanitärt tillträde för att lindra det enorma mänskliga lidandet. Civila måste skyddas. All kvarvarande gisslan måste släppas – omedelbart och ovillkorligen.

Tillsammans med EU påtalar regeringen vikten av att obehindrat tillträde för storskaligt humanitärt stöd in i och inom Gaza säkerställs i enlighet med internationell humanitär rätt. Regeringen fördömer kraftfullt attacker mot hjälppersonal och fortsätter att upprepa att humanitär personal och sjukvårdspersonal ska skyddas och respekteras.

Regeringen har sedan krigets början stöttat den humanitära responsen i Gaza med över 1 miljard kronor. I december förra året beslutade regeringen att kraftigt stärka sin beredskap för att stötta responsen genom att för 2025 avsätta upp till 800 miljoner kronor till den humanitära krisen i Gaza och regionen. I början av mars beslutade regeringen om en första utbetalning om 300 miljoner kronor av dessa medel. Till detta kommer regeringens befintliga omfattande kärnstöd till flera

stora humanitära aktörer på marken. För att hjälpen ska nå fram fortsätter regeringen även att driva den helt centrala frågan om humanitärt tillträde.

För att bistå den utmanande sjukvårdssituationen har Sverige bland annat gett extra stöd till Unicef, som bistår barn och familjer med hälso- och sjukvård och socialt stöd, till ICRC, som levererar livräddande medicinsk utrustning och sjukvårdsstöd, samt till UNFPA som arbetar med livräddande förlossningsvård, mödrahälsovård och vård av nyfödda.

Därtill har regeringen gett relevanta myndigheter i uppdrag att genom EU:s civilskyddsmekanism donera medicinsk utrustning, vilket resulterat i att Sverige donerat efterfrågat sjukvårdsmateriel till Egypten, som tar emot patienter från Gaza. Regeringen utesluter inte att ta emot patienter för vård i Sverige.

Det svenska humanitära stödet till Gaza sker både genom riktade insatser och flexibla kärnstöd, som humanitära aktörer kan använda där det behövs som allra mest. Samtidigt fortsätter Sverige genom utvecklings-samarbetet att ge långsiktigt stöd till regionen, exempelvis inom hälso- och sjukvårdssektorn. Viljan och kraften att hjälpa till – den har Sverige.

Anf. 9 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Fru talman! ”Gaza har förvandlats till en massgrav för palestinier och personer som arbetar där ... Humanitära organisationer kämpar med brist på säkerhet och brist på utrustning. Detta gör att människor har få, om ens några, alternativ när det gäller tillgång till vård.”

Så beskrev Läkare Utan Gränser koordinators i Gaza situationen på plats tidigare i vår. Sedan dess har situationen förvärrats ytterligare.

Det som sker i Gaza har många dimensioner av lidande. Med den här interpellationen vill jag fokusera på de enorma medicinska behoven, de akuta men också de långvariga, på de långvariga konsekvenserna för de hittills minst 21 000 skadade barnen och på hur Sverige kan bidra.

Enligt Rädda Barnen fick minst 5 230 barn i Gaza under 2024 livslånga funktionsnedsättningar på grund av explosiva vapen. Sannolikt är den egentliga siffran mycket högre. Detta är barn som har förlorat armar, ben, syn eller hörsel – över 5 000 barn bara förra året! De här barnen har förlorat sina hem. Många har förlorat nära familjemedlemmar. Många är nu föräldralösa. Flera har förlorat hela sin familj.

Samtidigt har de själva stora skador som kommer att påverka dem för resten av livet. Vi talar om omfattande skador som amputationer, och det på en plats där sjukvården är helt sönderslagen. Vi talar om amputerade barn utan en bostad att återhämta sig i, utan mat och mediciner och utan möjlighet till nödvändig sjukvård.

De barn som utsätts för en amputation är i stort behov av sjukvård, inte bara för det mest akuta utan för lång tid framöver. Den vård du får har oerhört stor betydelse för funktionen framöver och för hur omfattande funktionsnedsättningen blir.

Jag vet själv detta mycket väl. Jag fick som barn stora delar av min vänstra hand amputerade på grund av en olycka, så jag vet vilken betydelse det har att få en specialiserad läkare som med rätt verktyg kan rädda så mycket som möjligt av funktionen. Jag vet hur viktig uppföljningen är efteråt – att säkerställa att såret läker som det ska, att kroppen inte stöter bort något och att det inte utvecklas till en farlig infektion. Jag vet hur viktig uppföljningen fortsätter att vara med ett växande barns kropp. Jag vet också hur viktig tillgången till habilitering är för att lära sig använda sin nya kropp.

En sak jag verkligen vet är vilken fantastisk förmåga Sverige har, vilka fantastiska ortopedier, arbetsterapeuter och ortopedtekniker vi har och hur mycket vi har att bidra med.

Mina frågor till sjukvårdsministern är: Om Sverige har viljan och kraften, som sjukvårdsministern uttryckte det i sitt anförande, varför tar vi inte emot skadade barn från Gaza? Och hur ser sjukvårdsministern att vi långsiktigt kan bidra för att möta de enorma medicinska behov som Gazas barn kommer att leva med för resten av livet?

De här barnen har redan blivit fräntagna nästan allt. Vi kan åtminstone se till att de får den sjukvård de behöver.

Anf. 10 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman och statsrådet! Det är en medveten svält, skapad av israeliska politiker, som vi ser i Gaza. Det är ingen naturkatastrof eller olycka som har hänt, utan det är helt och hållet politiska beslut som har skapat den fruktansvärda humanitära situation vi ser. Kombinerat med militära attacker skapar detta en fruktansvärd situation framför allt för de barn som befinner sig i Gaza.

Att få till ett eldupphör och få ett slut på folkmordet är det absolut viktigaste vi i världssamfundet nu kan göra. Det skulle göra att vi kunde få in humanitärt stöd till dem som lider. Vi vet i dag att det är Israel som systematiskt stoppar det humanitära stödet.

Fru talman! Sverige har ett tydligt ansvar för att evakuera och vårda patienter från Gaza i denna katastrofala humanitära kris där sjukvården har kollapsat och tusentals människor behöver akut medicinsk hjälp. Vi gör det redan i dag för att stödja det ukrainska folket, och vi skulle kunna göra mycket för att rädda liv också i Gaza.

EU-kommissionen har varit tydlig i sin uppmaning att vi borde ta emot svårt sjuka och krigsskadade, framför allt barn, från Gaza. Jag tycker att vi som land har en medmänsklig skyldighet att ställa upp.

Det finns inga rimliga skäl för Sverige att avstå från att ta emot patienter. Svensk sjukvård har kapacitet. Region efter region har tydliggjort att man är redo att ta emot Gazapatienter.

Det råder dock inte vapenvila i Gaza just nu, och det försvårar absolut evakueringar. Men det är inte omöjligt. Flera patienter finns redan i dag i Egypten. Genom att ta dem därifrån skulle vi både se till att de fick bättre vård och underlätta för vården i Egypten.

Dessutom måste vi vara redo den dag vapenvilan kommer, och den kommer att komma förr eller senare. Därför måste våra myndigheter redan nu ges i uppdrag att förbereda mottagandet av Gazapatienter.

I helgen, fru talman, tittade jag på det sista avsnittet av SVT:s serie *Sverige och kriget*. I den efterföljande diskussionen pratade man om likheterna mellan andra världskriget och läget i dag. Precis som i andra världskriget är Sverige inte i krig i dag, men vi påverkar och kan påverka där det råder konflikt, där det råder krig och där det råder folkmord. Precis som då kan vi ta emot flyktingar, hjälpa människor och göra rätt saker.

Vi gjorde också fel saker under andra världskriget, som baltutlämningen eller när Röda Korset, som serien visade, prioriterade svenskar framför exempelvis fransmän. Vi kan om vi gör fel införa dubbla måttstockar och agera olika i olika typer av konflikter. Eller så kan vi agera konsekvent för att rädda mänskligt liv och stå upp för alla liv, oavsett var eller med vilka motiv de är i fara.

Från Vänsterpartiet ser vi att Sverige har ett ansvar att agera humanitärt och ta emot patienter, särskilt barn, från Gaza, i synnerhet som EU-kommissionen och Världshälsoorganisationen efterfrågar det och många andra EU-länder redan tar sitt ansvar.

Det pågår ett folkmord. Vi har ett ansvar att rädda så många liv som möjligt. Jag hoppas att sjukvårdsministern och regeringen tar det ansvaret. Jag bryr mig inte om vilken minister i regeringen som är ansvarig för den här portföljen. Jag bryr mig om att den svenska regeringen agerar mer kraftfullt än vad man gör just nu.

Anf. 11 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar de ledamöter som lyfter den här frågan.

Vi är helt överens om att kräva omedelbar vapenvila och omedelbart humanitärt tillträde – och inte ett litet tillträde. Enstaka lastbilar har fått komma in, men nu måste man öppna alla portar så att alla som väntar – det är betydande resurser som finns utanför Gazas gränser – kan ge humanitärt stöd. Det får inte finnas någonting som stoppar det humanitära tillträdet när situationen är så här katastrofal. Det räcker alltså inte med det stöd som man just nu försöker få fram. Det krävs ett helt öppet humanitärt tillträde.

Samtidigt måste man skydda all humanitär personal och sjukvårdspersonal. Det ingår i den humanitära rätten att man ska respektera dem. Det finns ändå vissa lagar som måste följas i krig. En av dem är man ska skydda sjukvårdspersonal och civil personal som är där för att skydda befolkningen. Man måste återgå till det som är normala former även i en så svår situation som det förstås är på plats.

Sveriges uppfattning är att vi måste fortsätta kräva omedelbart eldupphör och humanitärt tillträde. Vi ger därför rejält med stöd. Precis som ledamoten Svenneling sa är det nödvändigt att vi förstärker våra insatser. Vi har gjort det. Vi har fördubblat det ekonomiska

stödet till FN-organ som verkar på plats. De måste ju i dag kunna komma in med sina hjälpsändningar. De står och väntar på att kunna leverera det stöd som vi har betalat för.

Fru talman! Sverige är ingen liten finansiär. Vi är en av de största i världen på att ge stöd till Gaza, och vi kommer att behålla den inriktningen därför att det är precis som ledamöterna lyfter fram här. Av etiska och humanitära skäl måste vi ge stöd till människor som är utsatta, befinner sig i stor nöd och har levt i en obekräftad situation under lång tid.

Just situationen för barn, som ledamöterna lyfter fram här, är väsentlig. Barn som lever i krigszoner växer upp med att det är så världen ser ut. De lär sig att känna igen vad olika ljud betyder, exempelvis om de ska ta skydd och gå till en skyddad plats eller inte. Sådana kunskaper ska inte barn behöva ha med sig. Barn ska leka fritt, umgås med kompisar och vara som andra barn. Det är långtifrån situationen i Gaza. Därför är de krav som regeringen ställer helt nödvändiga. Vi har också dubblat det humanitära stödet så att det ska bli möjligt för människorna att få sjukvård.

Det har också ställts en fråga om vilka länder som har mottagit patienter. Det är ett fåtal patienter som har kommit inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism. Sedan uppmaningen kom för drygt ett år sedan har 180 patienter tagits emot. Ganska få, med andra ord. Och det beror helt enkelt på svårigheterna. Det är riktigt svårt.

Detta att lägga mycket tid och resurser på att hjälpa patienter hit skulle riskera att vi inte gör det vi borde på plats. Nu är det enbart hjälp i närområdet, att öppna gränserna så att all humanitär hjälp kommer in, som gäller. Ingenting annat. Man måste få ett humanitärt tillträde och skydd för all sjukvårdspersonal. Det är vad som är riktigt akut.

Regeringen utesluter inte något framöver, men det är inte många länder som har tagit emot patienter just med tanke på de svårigheter som finns rent praktiskt och juridiskt. Regeringen kommer att återkomma i frågan, och framför allt utrikesministern och bistånds- och utrikeshandelsministern är väl uppdaterade och har nära kontakter med berörda för att veta att vårt stöd når fram.

Anf. 12 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Fru talman! Det är mycket bra att vi är överens om behovet av permanent vapenvila och omedelbart humanitärt tillträde. Där är vi helt överens.

Sedan är det ingen hemlighet att vi socialdemokrater önskar och kräver att regeringen agerar mer kraftfullt, men det är för eftermiddagens debatt med utrikesministern.

De medicinska behoven fortsätter att växa i Gaza, samtidigt som den humanitära hjälpen har stoppats från att släppas in och samtidigt som bomberna fortsätter att falla. Gazas sjukvårdssystem har kollapsat, samtidigt som vårdbehoven ökar dramatiskt. Inget av Gazas sjukhus är fullt fungerande. Blockaden under våren har gjort det omöjligt att få in livsviktiga

förnödenheter, till exempel antibiotika, smärtstillande och narkosmedel.

Samtidigt som de medicinska behoven ökar slås alltså det medicinska systemet, sjukvården i Gaza, sönder fullkomligt. Sjukvårdspersonal tvingas arbeta med risk för sitt eget liv. Bara under de senaste månaderna har vi gång på gång sett hur sjukvård och sjukhus fortsätter att attackeras, och det är helt oacceptabelt.

Israel har släppt uppskattningsvis mer än 75 000 ton explosiv ammunition över Gaza. Enligt FN kommer det att ta upp till 14 år att röja alla vapen som har använts men ännu inte exploderat. Det här är ingenting som bara handlar om här och nu, utan det handlar om både den akuta krisen och om vilket stöd vi kan ge långvarigt. Det här kommer Gazas barn att leva med under lång tid.

Sjukvårdsministern nämnde det humanitära stöd som regeringen ger. Självklart tycker vi att det är bra att det humanitära stödet har ökat till 800 miljoner. Men med det sagt är det ett oerhört stort problem att man har tagit bort pengarna från UNRWA, som har stått för den första vårdlinjen. Sverige är det enda EU-landet som helt har stoppat finansieringen. EU har exempelvis beslutat att öka, och det har även flera EU-länder gjort.

Även om det nu finns en lagstiftning som absolut försvårar UNRWA:s arbete är det just UNRWA som varje dag med sitt medicinska team ger primärvård till mer än 16 000 personer. Ska vi prata om vård är UNRWA helt ovärderligt, och för den organisationen har regeringen tagit bort finansieringen. Det är inte bara vi som säger detta, utan Diakonia, Läkare Utan Gränser i Sverige, Oxfam Sverige, Plan International Sverige och Rädda Barnen har just nu ett gemensamt uttalande där de betonar hur avgörande UNRWA är just för att nödhjälpen ska nå fram. Läkare Utan Gränser generalsekreterare säger att UNRWA är absolut nödvändigt för att organisationen ska kunna bedriva humanitärt stöd i Gaza på ett effektivt sätt.

Jag måste få ställa en fråga. Det är bra att Sverige har donerat efterfrågad utrustning till Egypten. Vi ska stötta så mycket vi kan. Men menar sjukvårdsministern att det är Egypten som ska ta hela det medicinska ansvaret? FN:s bedömning var i början av året att 12 000 människor var i behov av medicinsk evakuering. Det är en siffra som tveklöst har ökat efter de senaste månaderna.

Vi förstår att situationen är oerhört svår. Men för varje person som kan få hjälp, varje barn som kan evakueras, görs en otroligt viktig insats.

Jag har inte heller fått något svar på min fråga om vad Sverige kommer att göra långsiktigt.

Anf. 13 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Sjukvården har kollapsat i Gaza, och vi ska absolut fortsätta att stödja och utöka stödet till Gaza och den sjukvård som bedrivs där. Det är bra att vi kan hjälpa på plats. Det är i många fall föräldralösa barn som behöver vård och rehabilitering. Men vi ska inte skapa en motsättning mellan vård i Gaza, i

Egypten eller i Sverige. Alla delarna kommer att behövas för att hjälpa och rädda mänskligt liv – rädda palestinskt liv.

Det är tragiskt att vi står här nu. Den här interpellationen lämnades in för länge sedan, och regeringens svar är fortfarande att man återkommer i frågan. Ett mycket bättre besked hade varit att Sverige är berett att ta emot patienter så mycket det går. Vi kan inte göra allt, men vi kan göra så gott vi kan. Norge har tagit emot, och Belgien, Tyskland, Italien, Spanien och Slovakien har försökt att ta sitt ansvar. Men Sverige finns inte med på listan än, och det är därför vi behöver den här interpellationsdebatten.

Det uppfattas som att Sverige har dubbla måttstockar. När regeringen är så vag i sin kritik av Israel och Israels krigföring uppfattas det som ett indirekt stöd. När vi stöder andra länder med medicinska evakueringar men inte Gaza uppfattas det som dubbla måttstockar. När regeringen har smutskastat och dragit in stödet för den viktigaste humanitära organisationen i Gaza i form av UNRWA uppfattas det så.

Sverige behöver göra mer. Vi behöver öka vår kritik mot Israel, vi behöver öka hjälpen till Gaza och vi behöver ta emot Gazapatienter, framför allt barn. Det är så vi gör skillnad för att stå upp för folkrätten och stå upp för att rädda mänskligt liv.

Anf. 14 Statsrådet ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamöterna för kompletterande inlägg.

Situationen för människor i Gaza är katastrofal. När man inte ens kan lita på att sjukvården skyddas är man extremt utsatt.

Låt mig referera till en sjukvårdsövning i Sverige. När jag kom dit hade den stora flaggan med ett rött kors satts upp – den som alltid sätts upp för att symbolisera att det här inte ska röras eftersom här pågår sjukvård. Den ordningen har vi länge haft i krig, nämligen att sjukvårdsinrättningen och sjukvårdspersonalen ska skyddas.

Nu har vi sett på plats efter plats i världen, också i Gaza, att man inte följer den humanitära rätten och inte respekterar den ordningen. Det är inte bara fråga om att man bryter mot en ordning som man kan bestraffas för utan varenda människa som behöver sjukvård drabbas, de som arbetar, patienterna, alla berörda. Det faktum att man har gått igenom barriären på så många ställen, att man inte respekterar den ordningen utan attackerar sjukvårdsinrättningar och sjukvårdspersonal, är katastrofalt för hela världen.

Därför har det varit nödvändigt att Sverige förstärker sitt stöd, men det har varit omöjligt att komma in i Gazaområdet under flera månader. Därför är vårt främsta krav nu eldupphör men också helt öppet humanitärt tillträde, inte ett fåtal transporter utan helt öppet tillträde. Alla de organisationer som finns, bland annat med hjälp av våra pengar eftersom vi är en av de allra största bidragsgivarna i världen, behöver kunna komma in och ge sitt stöd till befolkningen. Nu har

man stått utan hjälp i flera månader. Det har fått konsekvenser som kanske inte går att reparera i efterhand.

Ledamoten Svenneling lyfter upp vilka länder som har tagit emot genom EU:s civilskyddsmekanism. Jag måste säga att Slovakien inte finns med, men det är möjligt att de har gjort det ändå.

Första gången EU gick ut med sitt brev aktiverade man inte civilskyddsmekanismen. Jag har många frågor kring varför man inte gjorde det. Man har inte heller aktiverat något massflyktindirektiv eller gjort de saker som har underlättat och gjort det möjligt för oss att ta emot medicinska evakueringar från Ukraina. Det är ändå en fråga man behöver fundera på framöver.

Det måste också finnas juridiska och praktiska möjligheter att genomföra det, för att de patienter som behöver hjälp också inom rimlig tid kan komma till den hjälpen, så att det inte får långtgående konsekvenser.

I nuläget är det regeringens uppfattning. Jag står helt bakom de beslut som berörda ministrar och UD har fattat om vilka organisationer man tänker använda för att stötta verksamheten, på grund av att de bedöms vara mest effektiva och kan komma in på plats.

Men nu – jag vill upprepa det, fru talman – krävs omedelbart eldupphör och humanitärt tillträde på bredden, inte bara enstaka lastbilar.

Anf. 15 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Fru talman! I Expressen har vi kunnat läsa om akrobattvillingarna Ahmed och Mohammed – akrobaterna med stora drömmar. Nu finns inte längre Mohammed, och Ahmed har förlorat båda sina ben och stora delar av sin vänstra hand och har flera andra stora skador.

Ahmed är i akut behov av vård, men den vården finns inte i Gaza. När han får frågan om vad han skulle önska sig om han fick tre önskningar svarar han: att kriget stoppas och att de häver blockaden, att de som är i hans situation får vård utomlands och att han ska kunna utöva sin hobby igen. Ahmed och de andra skadade barnen i Gaza behöver vård i dag, och de behöver vård och hjälp framöver.

Vi behöver lyssna till Världshälsoorganisationen och till EU:s uppmaningar. Vi behöver lyssna till Vårdförbundet och regionerna här i Sverige, som står redo att hjälpa till. Sverige har oerhört mycket att bidra med. Vi har en fantastisk förmåga att hjälpa de här barnen. Vi behöver göra det här och nu och särskilt när det, förhoppningsvis snart, blir en permanent vapenvila.

Men vi behöver också stötta långsiktigt. De här barnen kommer att ha de här utmaningarna för resten av sina liv. Behoven kommer att finnas under resten av deras liv. Och sjukvården i Gaza, som är sönderslagen, kommer inte att återuppstå av sig själv. Den kommer att behöva byggas upp. Sverige och andra länder, som har den förmågan, kommer att behöva vara en aktiv del i det och verkligen visa och ta ansvar.

Jag tackar sjukvårdsministern för debatten. Jag hoppas att jag i det sista anförandet kanske ändå kan få svar på hur Sverige kan bidra långsiktigt. (Applåder)

Anf. 16 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten, som har lyft den här frågan och ställt interpellationen.

Jag beklagar att jag inte svarade på frågan om Egypten. Vi har agerat helt inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism. När det kommer en förfrågan bedömer vi om vi kan svara på den. Det är därför vi har svarat på den till Egypten. De behövde medicinsk utrustning för att kunna bistå dem som vid de tillfällena kunnat komma ut ur Gaza att få hjälp på plats där.

När vi säger att vi ger hjälp på plats handlar det om det som Egypten bidrar med; där har vi kunnat stötta på lite olika sätt, också med personal för att öka kompetensen. Men det handlar också om den hjälp vi ger, förstås genom framför allt de FN-organ som finns på plats inne i Gaza.

Det mest akuta nu handlar dock om att just komma in. Det står så mycket hjälp utanför. Det fåtal transporter som man har utsläppt in är dessutom hjälptransporter som inte alls verkade vara ändamålsenliga för uppdraget utan som tillkommit av andra skäl. Det är inte det vi vill se ske för de pengar som vi har gett.

Vi har valt att gå in med extra stöd och inte bara kärnstöd, där vi är stora från början och är en av de allra största aktörerna, därför att vi behöver kunna hjälpa genom FN-organ som är på plats. De är vana vid att göra detta och vet hur man kan komma med hjälp när det gäller såväl mat som sjukvård och socialt stöd. När vi har fördelat pengar har det varit viktigt för oss att också organisationer som jobbar med socialt stöd på många sätt finns med.

Precis som ledamoten lyfter upp tror jag att den långsiktiga effekten kommer att vara det största. Det som barnen i Gaza behöver är ett hopp, om att det kommer att bli någonting bättre framöver. Då måste man snarast få ett eldupphör. De kan nämligen inte känna hopp om de ständigt bombas. Man måste få till det humanitära tillträdet, så att de åtminstone ser att det finns en förhoppning om att återgå till någonting som kanske är normalt.

Vi behöver hjälpas åt att se till att det blir stopp för vapen och stopp för våld. Och vi behöver se till att vi faktiskt får ett humanitärt tillträde. Det skulle kunna ge barnen i Gaza en början till hopp.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2024/25:693 om kriminella och oseriösa aktörer inom hälso- och sjukvården

Anf. 17 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Karin Rågsjö har frågat mig vilka ytterligare initiativ jag avser att vidta för att stoppa kriminella aktörer inom välfärden.

Som Karin Rågsjö konstaterar är vi överens om att det är helt oacceptabelt att kriminella aktörer utnyttjar Sveriges välfärd för att finansiera kriminell verksamhet. Naturligtvis instämmer jag också helt och hållet i bilden av att vi befinner oss i ett allvarligt läge och att brottslighet mot vård och omsorg måste tas på största allvar.

Mot just den bakgrunden har jag, tillsammans med regeringen, beslutat om flera insatser i arbetet mot välfärdsbrottslighet inom hälso- och sjukvården och omsorgen. Flera av de åtgärderna redogjorde jag för i mitt svar på den skriftliga frågan 2024/25:1143 Kriminella aktörer inom sjukvården.

Utöver de åtgärder jag redan har redogjort för har Socialdepartementet remitterat promemorian *Förbättrade förutsättningar för IVO – förslag för att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården*. I promemorian föreslås bland annat en möjlighet för Ivo att ta ut sanktionsavgift eller förbjuda en verksamhet som bedriver hälso- och sjukvård men som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt patient säkerhetslagen (2010:659). Remisstiden går ut den 29 september i år.

Den 28 maj i år gav regeringen även flera myndigheter i uppdrag att gemensamt kraftsamla mot organiserad brottslighet och den kriminella ekonomin i välfärden (S2025/01085). Med utgångspunkt i Polismyndighetens lägesbild över aktiva gängkriminella i Sverige och annan relevant myndighetsinformation ska berörda myndigheter bland annat kontrollera sina myndighetsbeslut och utbetalningar där dessa personer förekommer. Och man ska vidta åtgärder för att hindra att individer, företrädare och privata aktörer från organiserad brottslighet på falska grunder återinträder i välfärdssystemen.

Arbetet mot oseriösa och kriminella aktörer måste bli både snabbare och mer effektivt. Därför kraftsamlar nu regeringen på ett unikt sätt.

Avslutningsvis vill jag lyfta fram att regeringen arbetar brett för att motverka och förebygga oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården. Regeringen för en nära dialog med berörda myndigheter och andra aktörer för att identifiera behov av åtgärder mot välfärdsbrottslighet, både utifrån vad regeringen kan göra och utifrån vad andra aktörer kan göra i sina respektive uppdrag eller i samarbete med varandra.

Den organiserade brottsligheten och den kriminella ekonomin i svensk välfärd måste motverkas med samhällets samlade förmåga.

Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

När maffian har letat sig in i välfärden, exempelvis hälso- och sjukvården, borde alla varningsklockor ringa. När jag går in på någon av de otaliga vaccinationscentraler som finns vill jag ju inte att Bandidos eller någon annan maffiaverksamhet tvättar pengar där. Jag benämner inte det här som välfärdsbrott utan vill benämna det som maffia. En maffia har letat sig in i samhällskroppen och får tillgång till makt över våra liv och vår hälsa.

Den förra borgerliga regeringen och den nu SD-be-roende regeringen ger just maffian förutsättningar att verka inom välfärden. Vi anser att det är det fria vårdvalet och etableringsfriheten som har öppnat dörren för välfärdsbrott och därmed maffian. Pengar som incitament och vinster i välfärden skapar en ganska sjuk kultur.

Kriminella aktörer bedriver verksamheter inom den offentligt finansierade välfärden. De tjänar stora summor på att utarma vår gemensamma välfärd samtidigt som de styr över känslig verksamhet som berör väldigt många människor.

Bland de exempel som har uppmärksammats finns den misstänkta ekobrottsshärvan i Västra Götaland, där man har beslutat att häva avtalen för tre vårdcentraler. Det är 11 000 personer som berörs av detta. Nyligen rapporterade också *Ekot* att Region Stockholm sagt upp avtal med en vårdkoncern som hade kopplingar till Bandidos och de brottsmisstänkta vårdcentralerna i Västra Götalandsregionen.

Detta har vi sett också inom den personliga assistansen och HVB, men nu kommer larmen i stället från vården. Nyligen larmade Ekobrottsmyndigheten om hur välfärden används som brottsverktyg. Strax före årsskiftet rapporterade ETC om hur bolag som bedriver tillståndspliktig verksamhet köps och säljs utan kontroll. De nya ägarna uppfyller inte kraven på verksamheten.

Samtidigt har Ivo återkommande påtalat att de saknar tillräckliga resurser och verktyg för att uppfylla sitt uppdrag. Myndigheten beskriver hur deras uppdrag blivit mycket mer komplext, och det förstår man ju. Det har gått från att fokusera på kvaliteten i vård och omsorg till att också granska bolagsstrukturer, bulvanupplägg, förekomsten av droger och vapen och gängbrottslighet. Har Ivo blivit något slags FBI? Något är väldigt dysfunktionellt.

Statsrådet och de övriga inom Tidösamarbetet talar ofta om hur mycket överadministration regionerna pysslar med – den ineffektiva vården. Med den här politiken, som ger maffian förutsättningar att tjäna pengar på välfärden, kommer regionerna att behöva bygga upp enheter för att stoppa den värsta brottsligheten – stora enheter för kontroll som tar pengar från vården. Då kan man tycka att vi verkligen pratar om överadministration.

Vi vill i stället se en treårig stopplag för nyetablering av företag i sektorerna vård, skola och omsorg för att städa ut de kriminella verksamheterna. Vi vill

avskaffa de system som ger möjlighet till vinstjakt inom vården och tillse att aktiebolag som aktörer inom sjukvården inte tillåts samt inrätta en ny specialenhet på Ekobrottsmyndigheten i syfte att utreda privata företag som bedriver välfärdsverksamheter för att kunna upptäcka, förbjuda och lagföra gängen. Vi anser inte att de insatser som regeringen ständigt får komma med – man hamnar lite i bakvattnet eftersom det här tyvärr är väldigt kreativa aktörer – är tillräckliga för att täppa till förutsättningarna för maffian att agera inom svensk välfärd.

Anf. 19 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, som än en gång lyfter frågan!

Det är alldeles rätt att vi har ärvda problem. Mycket borde ha gjorts under lång tid. Att som ansvarig för hälso- och sjukvård i regeringen behöva lägga så mycket tid på att stoppa kriminella var inte så som jag hade tänkt mig uppdraget – det vill jag vara väldigt tydlig med. Det handlar om många år av ärvda problem som man inte har gjort något åt, så jag är helt överens med ledamoten om att det borde ha gjorts mycket mer. Men vi gör mycket nu.

Låt mig börja med att säga att varje gång man överlåter en verksamhet från en region eller kommun till någon annan måste man enligt kommunallagen upprätta ett avtal, och man måste tillförsäkra sig den insyn som allmänheten kräver. Man måste alltså veta vad det är för företag, hur de utför sin uppgift och att man har möjlighet att följa upp. Det är inte så att regionerna sitter i händerna på någon annan. De håller helt i vilka avtal de skriver. Där tror jag att vi har ett arbete att göra gemensamt, med goda tips på hur man kan göra.

Jag har läst igenom de så kallade regelböcker som regionerna fattar beslut om – de ska helst fatta beslut om dem i fullmäktige årligen. Jag noterar att en av regionerna – jag ska inte här nämna vilken – har med kopplingar till den gamla kommunallagen. När man till och med har med kopplingar till en gammal lag, som slutade gälla 2017, är det klart att man inte är uppdaterad i sina regelböcker.

Jag tror att det finns mycket att göra. Jag ser både goda exempel från regioner och några fall där ett och annat behöver rättas till så att vi har avtal som följer upp det som är väsentligt. Ledamoten är inne på en väldigt viktig sak. Ibland fyller vi regelböckerna – de är ofta ganska tjocka – men ändå har de inte stoppat de kriminella. Vi har alltså fokuserat på fel saker när regionerna slutit avtal och skrivit sina regelböcker.

Vi borde fundera på vilka krav som är ändamålsenliga, förmodligen färre, inte minst för att den som är duktig och seriös ska kunna starta eget utan för mycket administration. Men vi måste fokusera på det som de kriminella gör så att vi hittar rätt där. Det arbetet tror vi att vi behöver göra gemensamt, och jag kommer att återkomma med initiativ när det gäller den delen.

Däremot har vi sett till att alla de saker som Ivo behöver är på gång. De behövde resurser och fler

verktyg. Förra året fick de 30 miljoner extra. Nu har de 28 miljoner årligen i ökad ram för att klara välfärdsbrottsligheten. Det är rejält med pengar som möjliggör för dem att göra precis det som ledamoten lyfter. Det handlar inte enbart om att titta på kvalitet och bemötande, som man är van vid, utan också om att kunna granska affärsupplägg och bolagsupplägg för att hitta det som är kriminellt.

De har också fått väldigt många nya verktyg, och fler är på gång genom alla de statliga utredningar vi tillsatt. Vi har den ordningen i Sverige – och jag är stolt över den, fru talman – att vi inte bara låter någon minister läsa något i tidningen och sedan stifta en lag samma dag. I stället tillsätter vi utredningar för att få bra underlag. Vi remitterar dem, och sedan fattar vi beslut i den här kammaren om vilka lagar vi vill ha. Jag hoppas att de många utredningarna snart också kommer tillbaka till riksdagen för beslut.

Det är bara ett vårdval som är tvingande för regionerna, och det är vårdvalet för primärvård. Nästan hälften av svenskarna går i dag till en privat vårdcentral. Det är det enda som är tvingande. I övrigt bestämmer regionerna själva vilka vårdval de gör. Det är upp till varje region hur man vill ha det och vilka avtal man tecknar.

Men där man ska ha ett vårdval, det vill säga när det gäller primärvård, behöver man se till att man har goda avtal och att man följer rätt saker. Jag tycker att vi det senaste året har fått så många exempel från regioner som har försökt men inte lyckats att vi skulle kunna hjälpa varandra att få bra avtal så att vi kan utmönstra aktörer som är direkt kriminella.

Det ledamoten lyfte gällande Västra Götaland visar på detta: hur de har jobbat intensivt med de här aktörerna i flera år och det varit svårt att få bort dem. Nu har man lyckats. Men det krävdes en polisinsats och Ivo innan man kunde bryta avtalet. Vi behöver alltså göra mer för att kunna öka sanktionerna och stoppa dessa aktörer.

Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Det blir tyvärr lite så att både regionen och riksdag och regering springer efter maffian. De är snabbare än vi, tyvärr.

Ekobrottsmyndigheten har ganska länge larmat om att inkomstkällan inte längre huvudsakligen är narkotika utan välfärdsbrott. Då blir jag förstås väldigt orolig. Man kan bara se på den uppsjö av vaccinationscentraler som finns, och så vidare.

Vet vi vad som pågår? Handlar det om utpressning eller infiltration? Det vet vi inte alls. Men vi vet att detta kommer att bli, eller är, systemhotande. Vi har ett välfärdsbygge med etableringsfrihet, med minimal kontroll – för kontrollen är fortfarande minimal om inte regionerna bygger upp otroligt stora ”investigation”-delar. När vinster är incitamentet driver detta fram dysfunktionella system, menar jag.

Jag tycker att vi är under attack. Man ser kriminella som gör vinster på gemensamma skattemedel genom

att bedriva verksamheter inom välfärden. Privata företag som kontrolleras av kriminella startar och driver exempelvis vårdcentraler – det har vi sett – och vaccinationsmottagningar. Det finns då ett sätt att både ta ut vinst på skattepengar och tvätta pengar från kriminell verksamhet.

Detta innebär förstås stora förluster för välfärden och också ett klart hot mot dem som är patienter. I förlängningen är det även ett hot mot välfärdssystemet, rättssäkerheten och demokratin i Sverige. Det finns ett systemfel inom hälso- och sjukvården när det gäller detta.

Möjligheten för privata aktörer att tjäna pengar på skattefinansierad välfärd medför också enorma kostnader för det offentliga. Bara personalkostnaderna för att kontrollera de privata företag som agerar inom välfärden uppgår till omkring 25 miljarder kronor per år, enligt en ganska stor utredning från LO. Är det rimligt att marknadsivern inom högern och Centerpartiet får kosta vad som helst?

Att vinster i välfärden skapar svängdörrar för välfärdens plundrare accepteras genom att systemen inte görs om. Vi har lagen om valfrihet och etableringsfrihet i primärvården över hela landet.

I Stockholm, där privatiseringarna gått väldigt långt, införde det tidigare moderatledda styret etableringsfrihet på ett fyrtiotal vårdområden. Det handlar om allt från gynekologi till ögonsjukvård. Då blir det otroligt viktigt att kontrollera de verksamheterna. Det är precis samma valfrihetslagstiftning som också öppnat dörren för omfattande fusk och möjliggjort för oseriösa kriminella aktörer inom hemtjänsten, exempelvis. Det som har skett i Stockholm får alla försöka dra lärdom av.

Vänsterpartiet har länge pekat på de allvarliga konsekvenserna av att släppa iväg kontrollen över sjukvården till privata aktörer. Jag tycker att det är detta man gör. Politiker sätter sig på läktaren. Det har inte bara lett till att maffian har fått svängtrum utan också till en ojämlik fördelning med överetablering inne i städerna och andra resursstarka områden och stora vita fläckar i förorter och på landsbygden. När diktaturer som Kina och Förenade Arabemiraten visar intresse för att bli ägare av svenska vårdcentraler – det har ännu inte blivit så, vad jag vet – blir man riktigt orolig.

Jag frågar fortfarande: Vart är vi på väg? Sverige är unikt med sitt system av en vårdmarknad och ett system som skapar förutsättningar för vinster i välfärden. Jag menar fortfarande att ni ser mellan fingrarna med detta.

Anf. 21 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Nej, vi ser verkligen inte mellan fingrarna. Vi gör allt vi kan från nationell nivå.

Jag vet att ledamoten ogillar att jag talar om att det är regionernas ansvar, men det är ju det. Det är regionerna som sluter avtal med privata aktörer. Vi har ingen statlig vård. Vi har ingen möjlighet att påverka hur avtalen ser ut. Vill ledamoten att vi från statens sida ska

ha det välkomnar jag det. Jag skulle inte ha någonting emot att vi också statligt beslutar om hur ett avtal borde se ut, både för att försäkra oss om att det inte blir onödig administration och för att stoppa dem som är kriminella. Jag skulle välkomna ett sådant initiativ från Vänsterpartiet.

Det är nödvändigt att de som ändå lyckas någorlunda kan dela med sig av goda erfarenheter, men det är för många som inte bryr sig. Jag delar ledamotens uppfattning att det är för många politiker som inte bryr sig om de här avtalen.

Allt man överlåter till någon annan måste man enligt lag sluta avtal om, och bryr man sig då inte om hur avtalen ser ut, eller låter bli att följa upp dem, kan man lätt hamna där man nu har hamnat.

Låt mig ändå säga att Stockholm har jobbat länge med den här frågan. Det tidigare styret startade arbetet och har bedrivit det hårt. Västra Götaland har också bedrivit ett sådant arbete. Men till och med i Västra Götaland, där man har drivit detta länge, drabbas man av problem, vilket ju, precis som ledamoten säger, visar att dessa kriminella är extremt duktiga.

Vi måste se till att vi ligger före. Där delar jag ledamotens uppfattning: Vi ligger inte före utan efter. Hela tiden upptäcker vi nya upplägg som vi stoppar. Sedan upptäcker vi ännu ett nytt upplägg och stoppar det. Vi ligger liksom inte före de kriminella, för de är påhittiga och väljer system.

Vad kan man då göra? Ledamotens uppfattning är att vi ska sluta använda privata utförare. Jag tror inte att vi ska göra det. Hälften av alla invånare har möjlighet till privat vårdcentral, och jag tycker att de ska fortsätta att ha det. Det är det enda som är lagstyrkt. I övrigt är det upp till varje region att besluta vilka områden man vill ha som vårdval och vilka krav som ska gälla.

När man snabbt ska göra något kan man släppa in problem. Vi såg det under 2015, då vi behövde många hem för vård och boende för barn som kom ensamma till Sverige. Det öppnade för en kriminalitet som vi fortfarande lever med. Under pandemin behövde vi både kontroll – har jag covid eller inte? – och så småningom också vaccination. Det skulle ske snabbt. Sett i backspegeln var det många som inte ens gjorde de tester de skulle, och det var inte patientsäkert. Dessutom försvann pengar till andra.

Detta visar att när mycket ska göras snabbt behöver vi bli ännu bättre på att se till att det sker patientsäkert och att vi inte släpper in kriminella. Det andra är det långsiktiga, och det gör vi just nu genom de utredningar vi har tillsatt och de tillskott vi har gjort för att kunna stoppa kriminella.

Jag delar ledamotens uppfattning: Här måste stat, region och kommun gå gemensamt och trycka till. Om vi försvårar olika delar kanske vi kan trycka tillbaka en del av brottsligheten. Helst vill vi få ut allt, men vi vet att en stor del av de pengar som går till brottslingar kommer via utbetalningar i socialförsäkringssystemet. Där pågår arbete från regeringens sida. Det pågår arbete inom socialtjänsten och inom HVB och andra

boendetyper för att stoppa detta, liksom inom hälso- och sjukvården.

Oseriösa aktörer kan vara kriminella. De kanske inte har kopplingar till maffian men ändå vara oseriösa som nyttjar systemet. Vi behöver alltså ha garden uppe. Jag tycker att det är viktigt med en tillitsstyrd verksamhet i någon mening. Vi ska inte tro att alla som vill vara med är kriminella, men vi måste samtidigt förutsätta att det kan finnas någon som är det. Då måste vi se till att ha rimliga kontroller.

Anf. 22 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Det kostar alltså 25 miljarder per år för att följa upp alla privata aktörer inom välfärden. Är inte det en extrem summa som man skulle kunna använda lite mer effektivt?

För regionerna, som måste bygga upp sin undersökningsverksamhet för att kunna kolla de företag som kommer in, kommer det att kosta jättemycket pengar. Kommer staten då att gå in med mer medel, eller blir det pengar som ska gå till vården som man ska använda på det sättet?

Det är uppenbart att maffian nu sitter i olika verksamheter, också inom sjukvården. Det skadar förstås förtroendet.

Statligt stöd till regionernas arbete mot välfärdsbrottslighet, som regeringen föreslår, är förstås välkommet, men att bygga upp mer centrala kontrollfunktioner som ska jaga välfärdsbrottslighet kommer inte att få effekt förrän man ser över etableringsfriheten. Vi är absolut inte emot den privata sektorn, utan det handlar mer om hur man riggar det hela – vad man kräver och så vidare.

Det är klart att det behövs en helt annan sittning runt problemen från stat, regioner och kommuner, precis som statsrådet säger, för att få stopp på det. Då måste man göra saker tillsammans. Men jag undrar fortfarande vad som går först: Är det att den privata sektorn ska svälla inom hälso- och sjukvården och därmed även den brottsliga verksamheten, eller är det att våra skattepengar ska gå till vården och till patienterna?

Jag tror nämligen att det kommer att kosta extremt mycket pengar att rigga system i regioner, kommuner och stat för att få koll på de kriminella – på maffian. I det arbetet måste man hitta vägar fram och kanske också "kill one's darlings" i det arbetet.

Anf. 23 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag tror att vi är helt överens om att kriminella inte ska finnas i välfärden. Jag känner inte igen siffran 25 miljarder för hela välfärden, så jag får läsa på om hur mycket som rör sjukvården.

Jag tänker så här: För all sjukvård som utförs måste vi veta att den når patienterna på bästa sätt, oavsett vem som utför den. Men även för det som utförs i egen regi måste vi se till att det finns rimlig kontroll och uppföljning. Det vi har sett nu är att administration och uppföljning sväller jättemycket. Det är ena sidan.

Den andra sidan är att vi ser ett behov av ökad kontroll för att det finns kriminella. Här gäller det att vi klarar av balansen. Vi måste se till att ha ändamålsenlig administration, kontroll och uppföljning och att vi hittar det som faktiskt stoppar de kriminella. Det handlar om miljarder som försvinner ut, och regeringens uppfattning är att hälso- och sjukvården ska vara behovsstyrd – den ska styras av vem som har störst behov, inte av efterfrågan.

Det finns inga mål om hur stor del som ska vara privat. Den enda styrningen i dag gäller att man ska tillhandahålla vårdval inom primärvården. Hälften av svenskarna har valt att gå till en privat vårdcentral.

Vi tänker fortsätta vårt arbete med att göra allt vi kan för att stoppa kriminella i alla delar som rör välfärden. Ledamotens krav om ett treårigt stopp får hon väl ta med den koalition som hon har tänkt ingå i efter nästa val. Men vi tänker göra vad vi kan för att stoppa kriminella.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2024/25:616 om kommunernas tillsynsansvar och beviljande av tillstånd

Anf. 24 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Rose-Marie Carlsson har frågat mig hur jag har säkerställt att rådande ordning, där Skolinspektionen har tillsyn över de kommunala förskolorna och pedagogisk omsorg och kommunerna har tillsyn över motsvarande i de fristående verksamheterna, är den bästa.

Alla barn och elever ska få en bra start i livet. Att bedriva utbildningsverksamhet inom skolväsendet i Sverige innebär att man förvaltar samhällets förtroende för det uppdraget. Det följer av skollagen att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig och hålla god kvalitet inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas. En välfungerande tillsyn kan vara en viktig del i att se till att utbildningen är likvärdig och att den håller god kvalitet. Det finns även många andra viktiga faktorer som har betydelse för en likvärdig kvalitet. Regeringen har till exempel tillsatt en särskild utredare som bland annat har i uppdrag att lämna förslag i syfte att alla förskolor i Sverige ska ges likvärdiga förutsättningar att erbjuda barnen en utbildning av god kvalitet (dir. 2024:113).

När det gäller den pedagogiska omsorgen infördes det den 1 januari 2023 nya bestämmelser i skollagen som innebär tydligare och utökade krav på verksamheten. Kommunen ska också efter ansökan pröva om en enskild ska godkännas som huvudman. Efter godkännandet ska kommunen utöva tillsyn för att se att kraven fortlöpande är uppfyllda. Om den enskilde inte längre uppfyller förutsättningarna för ett godkännande får det återkallas.

Regeringen har, som Rose-Marie Carlsson mycket riktigt påpekar, i budgetpropositionen för 2025 övervägt för- och nackdelar med det delade tillsynsansvaret mellan Skolinspektionen och kommunerna. Där konstateras visserligen att en fördel med att flytta över ansvaret för tillsynen av alla förskolor, fritidshem och pedagogisk omsorg till en och samma myndighet skulle vara att likvärdigheten i granskningen stärks. Men samtidigt konstaterar regeringen att Skolinspektionens löpande tillsyn över kommunala förskolor, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet i dag i huvudsak utövas på huvudmannanivå, inte på verksamhetsnivå. Detta kan jämföras med att Skolinspektionen har tillsyn över hur kommunerna uppfyller sitt tillsynsansvar över de enskilda huvudmännen för dessa verksamheter.

Regeringen konstaterar vidare att om Skolinspektionen skulle ta över tillsynen och dessutom utöva den på såväl huvudmannanivå som enhetsnivå skulle myndighetens tillsynsansvar omfatta ytterligare cirka 3 200 enheter med enskild huvudman. Det skulle kräva en helt annan dimensionering och organisation av myndigheten.

Kommunernas tillsyn kan i dagsläget omfatta årliga eller regelbundet återkommande kontroller av samtliga verksamheter till skillnad från Skolinspektionens, som tar sin utgångspunkt i bland annat en behovsanalys, som innebär att tillsynen genomförs vid de verksamheter där behovet av tillsyn bedöms vara som störst. För att Skolinspektionen ska kunna göra träffsäkra urval av granskningsobjekt krävs vidare tillgång till bland annat tydliga indikatorer, något som inte finns för berörda verksamheter på samma sätt som för till exempel grund- och gymnasieskolan. Dessutom finns det svårigheter för Skolinspektionen att uppnå likvärdig täckningsgrad bland de berörda verksamheterna.

Regeringen har alltså övervägt för- och nackdelarna, och mot bakgrund av dessa överväganden planeras i dagsläget inte någon förändring av tillsynsansvaret för enskilda förskolor, fritidshem och pedagogisk omsorg.

Anf. 25 ROSE-MARIE CARLSSON (S):

Fru talman! Tack till ministern för svaret!

Vi har tidigare debatterat tillsynen över förskolor, och då utifrån Skolinspektionens tillsyn över hur kommunerna utför sitt uppdrag.

Riksdagen riktade ett tillkännagivande till regeringen om att utreda för- och nackdelar med att Skolinspektionen även skulle ha tillsyn över de fristående verksamheterna. Precis som ministern sa redogör regeringen i budgetpropositionen för detta år för hur man har hanterat det. Men det mesta av det som är uppräknat där visste vi redan. Det behövde man inte ha någon speciell utredning för. Det var alltså inga konstiga saker. Men det man funderar över är: Vad tycker SKR? Vad tycker Skolinspektionen? Vad tycker de olika huvudmännen om tillsynsansvaret? Var bör det ligga? Varför har man inte haft detta ute på remiss?

I den tidigare debatt som vi hade svarade ministern att ministern förväntade sig att både kommunerna och Skolinspektionen uppfyllde sitt tillsynsansvar, vilket är en självklar sak. Men förutsättningarna för detta är väldigt olika.

Skolinspektionen har 2016 och 2025 granskat – det är alltså nio år mellan granskningarna – hur kommunerna utövar sin tillsyn över de fristående verksamheterna. Vi vet också att tillsynen har blivit mer komplicerad. Det har tillkommit ägar- och ledningsprövning, och det är förändrade och mer komplicerade ägarstrukturer. Vinstdrivande förskolor blir allt vanligare. Och i många fall kan det vara svårt att veta vem huvudmannen är.

Skolinspektionen genomför för närvarande en kvalitetsgranskning av kommunernas arbete med ägar- och ledningsprövning. Det är även kompletterat med ett demokratiuppdrag. Om jag inte minns fel fick Skolinspektionen 15 miljoner för detta uppdrag. Men när det gäller kommunernas tillsynsansvar, som har blivit svårare och mer komplicerat, har man inte fått någon extra förstärkning – inte vad jag vet i alla fall.

I olika sammanhang har de mindre kommunernas kompetens och erfarenhet lyfts fram. Det handlar inte bara om juridik. Man måste också ha kunskap om skoljuridik, ekonomi och pedagogik.

I svaret sades: Om den enskilde inte längre uppfyller förutsättningarna för ett godkännande får det återkallas. Men det är en sanning med modifikation. Det ska mycket till, och det är oftast en lång process innan man är där. Huvudmannen har nämligen alltid möjlighet att rätta till.

I regel ska det vara en omedelbar fara för barnens liv och hälsa. Så sent som för någon vecka sedan kunde man läsa om en fristående förskola som fick akutstänga på grund av omfattande säkerhetsbrister för barnen men som öppnade igen efter någon dag eftersom man då hade åtgärdat just de bristerna.

Skolinspektionens granskning 2025 visar att ett fåtal av kommunerna använder skollagens ingripande vid brister. Det är vanligt att man endast ger rekommendationer. Och man följer inte upp bristerna på ett optimalt sätt, så bristerna finns kvar nästa gång man gör en tillsyn.

I den tidigare debatten, som vi hade för drygt ett år sedan, svarade ministern att Skolinspektionen har stödmaterial som ska underlätta för kommunerna att utöva sitt tillsynsansvar. Det som Skolinspektionen skriver i sin rapport kan tolkas som att kommunerna inte vet var de kan hitta stödet, eller så är de väldigt otydliga.

Min fråga är: Vad avser ministern att göra för att öka det statliga stödet till förskolorna och förstärka kommunerna, så att de kan klara sitt tillsynsuppdrag?

Anf. 26 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Det är ett otroligt viktigt uppdrag som kommunerna har. Jag har själv en stor erfarenhet av detta – hur man lägger upp granskning av fristående

förskolor, så att man har de enskilda barnen i fokus och inte den enskilda verksamheten.

Det är viktigt att kommunerna tar detta på stort allvar. Som en hjälp till kommunerna i det här arbetet finns det numera stödmaterial på Skolinspektionens hemsida. Det handlar om vad man ska tänka på som kommun när man utarbetar den här verksamheten, så att den fungerar på ett bra sätt.

Men jag delar interpellantens farhågor, åtminstone i delar av detta. Det ser väldigt olika ut i Sverige. Det är inte bara olika hur man ser på tillsyn och när man ger tillstånd till fristående verksamheter. Det är också väldigt stora skillnader mellan kommunerna när det gäller hur de ser på sin förskoleverksamhet över huvud taget. Det är därför som vi har tillsatt en utredning kring detta. Det handlar till exempel om barngruppernas storlek, som vi vet varierar väldigt mycket. Det varierar också väldigt mycket hur mycket pengar man satsar på sin förskola. Men det är viktigt att man tar det här tillsynsansvaret på mycket stort allvar.

Riksrevisionen har också kommit med en rapport – för några veckor sedan. Man har granskat detta och menar att det verkligen finns förbättringsområden. Vi tittar på de olika förslagen. Men man måste också vara medveten om, som jag sa i mitt svar, att om man ska man förstatliga tillsynsverksamheten måste man bygga upp en väldigt stor statlig byråkrati för det. Det är inte säkert att det är värt de skattemedlen, så att säga, skattemedel som i stället skulle kunna läggas på förskoleverksamheten och komma alla våra barn till del.

Anf. 27 ROSE-MARIE CARLSSON (S):

Fru talman! Jag delar till viss del ministerns uppfattning. Men den här debatten har egentligen två parallella spår, dels tillsynen, dels det som frågan ursprungligen handlade om, det vill säga om det har gjorts en utredning eller inte. Ifråga om detta skiljer vi oss åt. Vi talar om tillsyn, men det handlar också om att ge beviljande att få starta en enskild verksamhet.

Som ministern säger är det inte enbart Skolinspektionen som har granskat tillsynsansvaret; det har även Riksrevisionen gjort utifrån sitt ansvarsområde. Jag gav tidigare exempel på vad Skolinspektionen har sett vid sin granskning. I Riksrevisionens rapport *Likvärdighet i förskolan – statens stöd, uppföljning och tillsyn* som kom för inte så länge sedan skriver man i presentationen att ”granskningen visar att förskolan har fått litet utrymme i regeringens och skolmyndigheternas arbete. Skolverkets stöd och uppföljning har varit bristfällig och Skolinspektionens granskning och kontroll av förskolan har varit nästintill obefintlig de senaste åren.” Det är som sagt var inte regelbundet man gör denna tillsyn.

Vidare kan man läsa: ”Granskningen visar vidare att Skolinspektionen knappt bedrivit någon tillsyn eller kvalitetsgranskning av förskolan de senaste fem åren. Att myndigheten i huvudsak ska bedriva tillsyn på huvudmannanivå innebär att de sällan gör verksamhetsbesök vilket leder till begränsningar i vad tillsynen kan

omfatta. Till exempel omfattas inte förskolornas arbete med särskilt stöd av Skolinspektionens tillsyn.”

Man fortsätter: ”Ett sätt att öka enhetligheten och rättssäkerheten i tillsynen av förskolan är att ge Skolinspektionen i uppdrag att granska den kommunala förskolan på verksamhetsnivå samtidigt som den statliga vägledningen till kommunernas tillsyn av fristående förskolor ökar. En annan lösning är att flytta hela ansvaret för tillsynen till Skolinspektionen.”

Dagens Samhälle har också skrivit om detta: ”Den statliga tillsynen av förskolor är för svag. Skolinspektionens granskning har varit nästintill obefintlig de senaste åren och därför behöver systemet göras om, enligt Riksrevisionen.”

Vidare kan man läsa: ”Riksrevisionen bedömer också att det statliga stödet till förskolor är otillräckligt, och att Skolverket därför behöver stärka stödet.”

Ministerns svar angående den så kallade utredningen bygger på antalet enheter som uppdraget kommer att utökas med och inte på en remissomgång där man får in synpunkter. Det är inte säkert att man kommer fram till något annat – jag har inte sagt att det ska ligga där – utan det handlar om ifall en utredning är gjord eller inte.

Därför blir min fråga: Är det inte dags att på riktigt utreda för- och nackdelar?

Anf. 28 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag tror att det är ganska lätt att se, inte minst utifrån Riksrevisionens rapport, vad som är för- och nackdelarna. Om man förstatligar hela den här verksamheten får man sannolikt en större likvärdighet. I den andra vågskålen ligger dock att man måste bygga upp en väldigt stor byråkrati för detta, och det är inte säkert att det är värt det.

Vi analyserar nu de rekommendationer som kommer från Riksrevisionsverket. Dels måste vi se till att vi får en större likvärdighet i svensk förskola – och det gäller alldeles oavsett om den är kommunal eller fristående; på sina håll har vi till exempel väldigt stora barngrupper – dels måste vi se till att de fristående verksamheter som vi har i förskolan är av god kvalitet. Härvidlag spelar naturligtvis kommunernas tillsyn en väldigt viktig roll.

Skolinspektionen har också gjort insatser för att förbättra och hjälpa kommunerna i den här rollen, dels genom det stödmaterial som finns, dels genom det utvidgade uppdrag som regeringen har gett som även omfattar ekonomisk prövning. Skolinspektionen ska även ta fram ett stödmaterial när det gäller kommunernas tillsyn av förskolor med konfessionella inslag och också kommunernas tillsyn av pedagogisk omsorg, det som brukar kallas för dagmammor.

Det görs alltså mycket på det här området. Frågan är naturligtvis om det är tillräckligt.

Anf. 29 ROSE-MARIE CARLSSON (S):

Fru talman! Mitt svar på ministerns fråga är: Nej, det görs inte tillräckligt. Det kan göras betydligt mer. Jag ska dock inte ta upp så mycket mer tid här, för man

kan prata jättemycket om det. Vi står snart inför ett nytt riksdagsår, och då kommer vi att diskutera och debattera förskolan väldigt mycket.

Medan jag kommer ihåg det vill jag passa på att önska ministern en trevlig sommar!

Jag vill avsluta med en sammanfattning från Dagens Samhälle: ”Att Skolinspektionens tillsyn varit så svag beror på att kommunerna ansvarar för den direkta tillsynen ute på förskolorna, medan Skolinspektionen ska se till att huvudmännen gör sitt jobb. Men upplägget fungerar dåligt då kommunerna har så olika förutsättningar, bedömer Riksrevisionen. En lösning kan vara att flytta hela tillsynsansvaret till Skolinspektionen, enligt Riksrevisionens pressmeddelande.”

Avslutningsvis kan jag säga att i slutändan och precis som ministern sa handlar det om barnens rätt till utbildning och att vi ska ha en likvärdig förskola för alla barn, oavsett vilken förskola de går i. Jag ska därför inte avsluta med en fråga utan med en uppmaning: Gör om och gör rätt!

Anf. 30 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Tack, Rose-Marie Carlsson, för den här intressanta interpellationsdebatten!

Självklart ska man göra rätt. Men man måste också veta vad man har i de olika vågskålarna innan man bestämmer sig för vad som är rätt väg att gå. Jag är inte helt säker på att rätt väg att gå är att Skolinspektionen får hela detta uppdrag. Jag är inte heller säker på att Sveriges kommuner i alla lägen skulle tycka att det vore en bra idé.

Däremot måste vi stärka likvärdigheten i svensk förskola och skola generellt sett, alldeles oavsett om det är fristående eller kommunala verksamheter. Till exempel har vi tillsatt en utredning bland annat om att reglera barngruppernas storlek. Vi har också gett Skolinspektionen i uppdrag till exempel att ta fram stödmaterial för att på det sättet hjälpa kommunerna i deras väldigt viktiga uppdrag.

Därmed vill jag också önska en trevlig sommar!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2024/25:691 om byggande av nya moskéer

Anf. 31 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Richard Jomshof har frågat socialministern om han avser att vidta några generella åtgärder för att förhindra det fortsatta byggandet av moskéer på svensk mark med direkta kopplingar till muslimska diktaturer och islamistiska krafter och i så fall vilka. Interpellationen har överlämnats till mig.

Nyligen beslutade chefen för Säkerhetspolisen att sänka terrorhotnivån från ett högt hot till ett förhöjt hot – från en fyra till en trea på en femgradig skala. Men även om terrorhotnivån har sänkts befinner vi oss fortsatt i ett allvarligt säkerhetsläge.

Vi hanterar tre parallella hot mot den inre säkerheten i vårt land: en organiserade brottsligheten, statliga aktörer som på olika sätt agerar fientligt mot Sverige och våldsbejakande extremism och terrorism. Under senare år har vi också sett hur dessa hot i allt högre grad flätas samman. För att möta dessa hot fortsätter regeringens arbete för att göra vårt samhälle mer motståndskraftigt. Det rör sig om flera olika saker, bland annat skärpt lagstiftning och nya och effektivare verktyg för att förebygga och bekämpa allvarlig brottslighet.

En viktig del av detta arbete handlar om att komma åt de finansiella strukturer som bidrar till att undergräva, utmana eller angripa det demokratiska styrelseskicket för att i dess ställe skapa parallella samhällsstrukturer eller öka rekryterings- och radikaliseringsförmågan inom extremistiska miljöer.

Regeringen har därför nyligen gett en särskild utredare i uppdrag att överväga och föreslå regler som förbjuder eller på annat sätt motverkar utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter i Sverige med koppling till islamism, extremism och andra antidemokratiska intressen. Syftet med detta är att förhindra att extremistiska och andra antidemokratiska miljöer i Sverige stärks genom sådant finansiellt stöd från andra stater, utländska organisationer eller finansärer.

Uppdraget ska redovisas senast i maj nästa år, och jag ser fram emot att då ta del av utredningens slutsatser och förslag.

Anf. 32 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Som följd av en påtvingad massinvandring kämpar Sverige i dag bevisligen med mycket svåra problem i form av segregation, otrygghet, gängvård och organiserad brottslighet. Vi ser liknande förfall i många västeuropeiska länder. Europa, även Sverige, har dessutom drabbats av en lång rad muslimska terrorattentat där radikala muslimer har kört ihjäl människor med bilar och lastbilar, sprängt ihjäl människor med hemgjorda bomber och mördat människor med skjutvapen, yxor och knivar.

Samtidigt växer ett hot fram i det tysta. Det är en islamisering som går allt fortare och som äter sig allt djupare in i den demokratiska samhällskroppen. Jag vill likna det vid en parasit som tar sin näring från allt det som vårt demokratiska samhälle naivt erbjuder. Det är en parasit som redan nu orsakar stor skada och som på sikt hotar att förgöra oss inifrån. Varje gång de här krafterna tillåts flytta fram sina positioner – tyvärr ofta med övriga partiers goda minne – ökar skadorna på den demokratiska samhällskroppen.

Projektet Vi mår bra är ett exempel. Deras mål är att det ska finnas minst en moské i varje svensk stad. Bakom projektet står personer med kopplingar till terrororganisationer men också till salafismen, alltså den mest bokstavstroga varianten av tolkningar inom sunniislam. Just nu pågår insamlingar till 16 nya moskéer. Ett stort antal är redan fullfinansierade och färdigställda.

Vi har sedan tidigare kunnat se hur en lång rad moskéer i Sverige använts för att främja extremism, sprida antisemitism och kvinnohat, hylla terrorgrupper och till och med fungera som utländska spioncentraler. Man attackerar vår demokrati och våra institutioner – vårt Sverige. Det är alltså moskéer som fungerar som tillhåll för islamister och terrorister och som har kopplingar till en lång rad länder. Det handlar om diktaturer och halvdiktaturer som Turkiet, Libyen, Förenade Arabemiraten, Iran, Kuwait, Oman, Pakistan och så vidare. Det är också moskéer med kopplingar till Saudiarabien och Qatar – länder som erkänner den redan nämnda salafismen. Det finns även moskéer med kopplingar till Muslimska brödraskapet och så vidare.

Det här handlar inte om någon fredlig mission. Det handlar om att sprida ett i grunden hatfyllt budskap. Det handlar om att öka segregation och splittring och att få makt och inflytande. Målet är att ta vår demokrati ifrån oss. Det är detta som är syftet med de här gruppernas – islamisternas – verksamhet.

Justitieministern svarar att en särskild utredare har fått i uppdrag att överväga att se över regelverken, inte minst när det gäller finansiering av trossamfund, till exempel med kopplingar till islamism. Det är jättebra. Syftet är att förhindra att andra stater, utländska organisationer eller finansärer stärker deras verksamhet här i Sverige. Det är bra att vi äntligen har landat i ett sådant beslut. Men dels beklagar jag senfärdigheten, dels undrar jag varför man säger ”överväga”. Hur kan det ens vara föremål för en diskussion? Islamiseringen och infiltrationen av vårt svenska samhälle och våra svenska myndigheter har pågått under lång tid. Det pågår nu. Jag vill påstå att det brådskar. Vi börjar få ont om tid.

Fru talman! Jag tycker inte att jag fick något riktigt svar på min fråga om ministern ämnar vidta några generella åtgärder för att förhindra det fortsatta byggandet av nya moskéer på svensk mark med kopplingar till muslimska diktaturer och andra islamistiska krafter. Det finns bevisligen många sådana. Jag skulle hemskt gärna vilja få ett svar på den frågan.

Anf. 33 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Richard Jomshof, för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag!

Om jag får börja med terrorhotet är det en realitet att när det skedde en höjning av hotnivån i augusti förra året var det mot bakgrund av ett väldigt tryck från våldsbejakande islamistiska extremistiska grupperingar, inte minst utanför landets gränser. Det var då Sverige gick från att vara ett bland andra västerländska länder, alltså ett legitimt mål, som det heter i de här bedömningarna, till att vara ett prioriterat mål, alltså ett utpekad mål. Vi känner till bakgrunden. Det var koranbränningar, desinformation om svensk socialtjänst, upplopp i utlandet och attacker på svenska beskickningar. Detta mobiliserade en extremistisk, våldsbejakande opinion mot Sverige. Det låg bakom höjningen då.

Senare på hösten materialiserades hotet på ett fruktansvärt sätt när några svenska fotbollssupportrar i Bryssel blev föremål för extremisters kulor. Det är viktigt att tala klarspråk om vad som var bakgrunden och om vilka krafter som var i rörelse och att rikta vår fulla kraft mot det. Samtidigt måste vi naturligtvis hela tiden ha det breda perspektivet när vi talar om terrorhotnivån.

Kampen mot den våldsbejakande extremismen rymmer förstås flera delar. Vi vet att olika poler kan trigga varandra, till exempel den mer extremistiska högerextrema miljön och den autonoma vänstern, som har legat lite lägre under senare år men hela tiden finns där som ett latent hot. Men det råder ingen tvekan om att det som skapade terrorhotnivåhöjningen var ett ökat hot från den islamistiska extremistiska miljön.

Man kan närma sig den fråga vi nu diskuterar på ungefär samma sätt. Finansieringsgreppet gäller mer än bara islamism. I Sverige har vi exempelvis sett rysk-ortodoxa kyrkan med kopplingar till den ryska staten. Det har aktualiserats i några lokala plan- och byggärenden. Det handlar om den typen av kopplingar och hur de ska hanteras. Därför är det naturligtvis motiverat att ta ett bredare grepp.

Det råder ingen som helst tvekan om att den problembild som Richard Jomshof lyfter fram vad gäller kopplingar mellan utländska aktörer, extremistiska miljöer och statliga aktörer i relation till islamism, våldsbejakande islamism och expansiva ambitioner också i vårt land i högsta grad har fog för sig. Det är klart att det i hög grad är den problembakgrund som motiverar det här greppet.

Jag tycker att det är ett rätt konkret svar att man vill gå på finansieringen. Det är trots allt med pengarna som också inflytandet och styrningen kommer från utlandet. Vad gäller ordvalet i direktiven om att överväga något är det klart att det finns en viljeriktning i utredningen. För egen del, utan att föregripa utredarens slutsatser, tror jag det är väldigt viktigt att få den här typen av regelverk på plats med effektiva och konkreta verktyg för vårt öppna, fria samhälle att motverka den här typen av finansiering. Det är klart att det är med den intentionen som utredningen har tillsatts. Det finns också en empiri och en sakkunnig debatt kring frågorna i Sverige som leder oss i den riktningen. Det är så man ska uppfatta tillsättandet av utredningen.

Anf. 34 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Det här handlar inte bara om terrorhoten. Det handlar, vill jag hävda, primärt om den smygande islamiseringen. Det finns självklart många aktörer runt om i världen som vill skada den demokratiska världen, även Sverige. Det ser vi många bevis på. Men de islamistiska är uppenbarligen de farligaste, just för att de på ett numerärt sätt är väldigt starka även inom våra gränser. Det är en direkt följd av en mer eller mindre okontrollerad massinvandring från den delen av världen. Vi pratar om grupper som är väldigt stora och som växer sig allt starkare.

Jag tycker att det här är lite problematiskt. Det är klart att vi måste se över finansieringen. Vi är helt överens i den frågan. Men det finns både existerande och planerade moskéer som bevisligen har dessa kopplingar. Därför måste vi agera nu. I min interpellation nämnde jag gruppen Vi mår bra som exempel. Det projektet ligger bakom bland annat en moské i Helsingborg som byggs just nu. Salafister är de. Det är nästan den värsta sortens islamister. Och i Skärholmen ska en grupp med kopplingar till den islamistiska Millî Görüş bygga Skandinaviens största moské.

Det här är grupper som har som mål att ta vår demokrati ifrån oss. Det pågår just nu. Därför kan vi inte vänta.

Jag tycker att det hela är lite tråkigt, för oavsett vilket mosképrojekt med sådana kopplingar vi talar om är det så här långt bara Sverigedemokraterna som har varit emot dem. Alla andra partier, även regeringspartierna och tyvärr även Moderaterna, har varit för dem. Varenda gång och oavsett om det går att bevisa kopplingar till sådana organisationer och länder är man ändå för. Jag tycker att det är jätteproblematiskt.

Det här går utöver frågan om islamism. Det är viktigt att poängtera det. Det handlar i grund och botten om islam, om Muhammed och om Koranen. Det är det som är islam. Muhammed var krigsherren som förde krig och ledde militära kampanjer. Han beordrade massmord och politiska mord. Han sysslade med slavhandel. De överföll karavaner och spred elände och död omkring sig. Det här är grunden för islam. Och Koranen är grunden för islam.

Jag har själv läst Koranen och håller nu på att läsa den för andra gången. I den hittar vi åtminstone 400 direkta hot som uttrycker att muslimer ska förföljas och förtryckas icke-muslimer, det vill säga människor som undertecknad, fru talmannen och statsrådet. Det är självfallet problematiskt när vi låter sådana värderingar få fäste i vårt land. Det är klart att det riskerar att skapa enorma problem. Ju längre islamiseringen får pågå, desto svårare blir det att på allvar göra något åt den, framför allt om de eventuella åtgärderna ligger långt fram i framtiden.

Det är ingen slump att det inte finns någon fullt fungerande demokrati i den muslimska världen. Det är i grund och botten en totalitär religion och ideologi, som man nu vill tvinga på oss genom moskéer och olika muslimska kulturcentrum, eller vad man nu vill kalla dem, med kopplingar till den sortens länder.

Jag försöker verkligen förstå. Jag är glad över att frågan ses över nu, men varför ska vi låta dessa människor få fäste i Sverige? Varför ska de ges inflytande här? Varför ska de ges tillträde till vår demokrati när de uppenbarligen har som mål att ta den ifrån oss? Det tycker jag är en viktig fråga, och den är viktig att diskutera. Jag vill gärna också få svar på den.

Anf. 35 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig börja i den här änden: Sverige är och ska fortsätta vara ett fritt och öppet samhälle.

Sverige har ett väldigt starkt konstitutionellt fri- och rättighetsskydd med yttrandefrihet, demonstrationsfrihet, religionsfrihet och föreningsfrihet. När vi talar om att det finns ett demokratihot och ett författningshot mot Sverige är det dessa fri- och rättigheter vi vill försvara. De utgör naturligtvis värden för hela vårt samhälle men är i högsta grad också reella för var och en.

Det är det som motiverar resurssättning för effektivare verktyg till våra brottsbekämpande verksamheter och de utredningsgrepp som vi nu tar i fråga om utländsk finansiering. Vi vill i grund och botten försvara vårt fria och öppna samhälle.

I sitt senare inlägg vidgar Richard Jomshof diskussionen något från att handla om det som frågan ursprungligen avsåg, nämligen den våldsbejakande extremismen, islamismen och hur vi ska bekämpa den, till en bredare diskussion om islam och islams ställning i vårt samhälle.

För egen del är jag av uppfattningen att människor med goda värderingar som fredligt vill utöva sin religion själva eller tillsammans med andra är vad vårt konstitutionella fri- och rättighetsskydd är ägnat att skydda. Detta gäller oavsett om man är kristen, muslim, jude eller vad man än är.

Vad vi däremot inte kan acceptera är rörelser, oavsett om de är religiöst motiverade eller ideologiskt-politiskt motiverade, som i civilsamhället på ett eller annat sätt bedriver en verksamhet – en moské eller en ideell förening – som i olika hänseenden är ägnad att undergräva det fria samhället och vill främja och odla en våldsbejakande extremism. Det är mot den problematiken vi riktar samhällets kraft.

Det är inte så att vi inte gör någonting medan vi talar om problemen. Vår brottsbekämpning och vår säkerhetstjänst är naturligtvis inte inaktiv, utan tvärtom är den mycket aktiv i dessa frågor, vilket är väl känt när det exempelvis gällt extremistiska imamer. Några fall är också kända för omvärlden, även om det också funnits frågor om verkställighet. I grund och botten är det ett uttryck för att det finns en systemkraft mot miljöer som främjar radikala extrema värderingar och idéer med mål som inte är förenliga med vårt fria öppna samhälle. Det är i det ljuset man ska se vårt utredningsinitiativ.

En kritisk sak för att åstadkomma det där expansiva också i vårt samhälle är trots allt finansieringen som kommer från utlandet. Oavsett om finansieringen kommer från statliga aktörer eller andra grupperingar och går till olika samfund i Sverige som är ägnade att främja en radikaliserings är det precis sådant som vi vill komma åt och som vi vill strypa. Individer som gör sig ansvariga för sådant ska inte vara i Sverige, och pengar av det slaget ska inte nå ett svenskt civilsamhälle med sådant syfte.

Därför är jag väldigt glad över att vi har kunnat ta det här utredningsgreppet. Och även om det finns utredningsformuleringar av klassiskt snitt som handlar om att överväga saker är ett uttryck för en mycket tydlig politisk vilja. Vi måste få en helt annan systemkraft

mot dessa krafter. Då är en nyckelåtgärd att strypa finansieringen.

Anf. 36 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Jag håller absolut med. Det är klart vi ska titta på finansieringen. Vi har ju lyft frågan – jag vet inte i hur många år vi har drivit den. Det är glädjande att vi äntligen har landat i vad som kommer att bli en utredning. Jag hoppas att den blir så pass bra den bara kan bli. Det kommer att bli ett effektivt vapen mot de här krafterna.

Men än en gång: Dessa byggen pågår ju nu. Om det byggs till exempel moskéer med uppenbara kopplingar till salafismen, en av de värsta formerna av islam, kan man säga nej till dessa byggen. Om det finns moskéer med kopplingar till turkiska islamister kan man säga nej också till dem. Man behöver inte godkänna dem.

Vi ska såklart vara stolta över vår demokrati och vår yttrande- och religionsfrihet. Men jag hävdar att den primärt är till för oss och för våra medborgare. Den ska inte vara till för krafter i andra länder som kommer hit med målet att använda den för att ta den ifrån oss. Det är någonting helt annat. Vi måste våga försvara vår demokrati mot de krafter som vill ta den ifrån oss och göra det kraftfullt.

Det är bara att göra en sökning på nätet och skriva ord som ”moské” och liknande för att hitta moskéer där det sprids fruktansvärda budskap. Det är antisemitiska budskap, antidemokratiska budskap, våldsförespråkande budskap och kvinnofientliga tankar, idéer och budskap. Det finns uppmaningar att döda judar eller att straffa och döda homosexuella. Det här förekommer i en lång rad moskéer, även i dem som man kanske primärt inte sammankopplar med den sortens länder.

Det här är ett bredare problem, och jag hävdar att det är ett generellt problem. Det är en regel snarare än ett undantag, och då krävs det mer än att bara se över finansieringen. Det är ett verktyg. Men tiden börjar rinna ut, och jag beklagar att vi inte kan vara överens om det.

Anf. 37 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tycker att vi är överens om ganska mycket. Men det är helt riktigt att Richard Jomshof drar iväg i ett antal avseenden där jag inte riktigt är med på noterna.

Låt oss börja med att definiera ”oss”. Det kan vi förstås hålla på med ett tag. Men låt oss i varje fall konstatera att fri- och rättighetsskyddet i våra grundlagar omfattar svenska medborgare, och bland svenska medborgare finns såväl kristna som judar och muslimer. Fri- och rättighetsskyddet måste självfallet omfatta oss alla. Det tycker jag är en grundbult.

Därutöver hade vi ju en dynamisk diskussion om koranbränningar för ett och ett halvt år sedan. Richard Jomshof intog då en principiellt respektabel ståndpunkt vad gäller hur den typen av frågor ska hanteras och visade att det finns ett stort utrymme i vår

demokrati för att uttrycka stark kritik mot en religion som man av olika skäl inte alls sympatiserar med.

Det är så vi historiskt har hanterat sådana konflikter i vårt samhälle och också bör göra framgent. Vi har exempelvis haft rättsfall i den svenska högsta domstolen som har rört pingstpastorers fördömanden av homosexualitet. Det är över huvud taget inte värderingar eller ståndpunkter som jag själv delar.

Kombinationen av religionsfrihet och yttrandefrihet har ändå lett vårt rättssystem att värna denna sfär, där du också får säga saker som det omgivande samhället på goda grunder ofta inte alls håller med om. Detta måste dock hanteras på andra sätt, och det mesta av det kan vi hantera genom just en kritisk samhällsdebatt och andra opinionsyttringar.

Det finns dock en tydlig gräns, och den går vid våldsbejakande extremistiska sammanhang som främjar en radikaliserings ägnad att undergräva precis de fri- och rättigheter och det öppna, fria samhälle jag talar om.

Det är riktigt att detta i hög grad finns i den islamistiska miljön. Det är därför vår brottsbekämpning riktar sig mot den. Det är också därför vi tar initiativ politiskt, till exempel mot finansieringen, som vi vet är en central fråga för att just stoppa utländskt inflytande och utländsk påverkan på detta område. Här är vi överens.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2024/25:684 om genomlysning av ministrars och statssekreterares aktieaffärer

Anf. 38 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jessica Wetterling har frågat statsministern om han avser att göra en transparent och total genomlysning av ministrars och statssekreterares aktieaffärer, och om inte, vilka åtgärder statsministern annars avser att vidta. Hon har också frågat hur den av statsministern aviserade översynen av ministrars aktieinnehav ska gå till i praktiken. Slutligen har hon frågat på vilket sätt statsministern ska se till att de vidtagna åtgärderna är tillräckliga för att ministrar och statssekreterare inte fortsättningsvis ska göra otillbörliga aktieaffärer.

Frågan har överlämnats till mig.

Statsråd ska anmäla sitt innehav av bland annat aktier enligt lagen om skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav av finansiella instrument. Även statssekreterare har denna skyldighet. Det följer av nämnda lag och beslut som Regeringskansliet har fattat med stöd av lagen.

Anmälan om innehav av finansiella instrument görs av statsråd och statssekreterare efter att dessa har tillträtt och därefter årligen. En årlig anmälan ska göras även om det inte har skett någon förändring i innehavet. Om det sker en förändring i innehavet, till exempel genom förvärv eller överlåtelse, ska det anmälas senast

sju dagar efter det att förändringen gjordes. Inom Regeringskansliet finns närmare riktlinjer för hur anmälningar ska göras.

För statsrådets och statssekreterarnas anmälningar av finansiella instrument sammanställs en förteckning över deras innehav och förändringar av dessa. Statsrådet och statssekreterarna har eftergett den sekretess som annars gäller för uppgifter i förteckningen. Förteckningen är alltså offentlig, och den tillhandahålls allmänheten för insyn och granskning.

Statsråd och statssekreterare har också åtagit sig att till Regeringskansliet anmäla och låta förteckna bland annat tidigare anställningar och uppdrag samt näringsverksamhet i bolag. Även dessa anmälningar sammanställs i en förteckning som är offentlig och tillhandahålls allmänheten.

Det är dock angeläget att fortlöpande se över de regler och rutiner som finns, bland annat för att undvika att det uppstår intressekonflikter. Som statsministern har aviserat har det inletts ett sådant arbete i Regeringskansliet. Översynen pågår, och när den är avslutad kommer resultatet att redovisas.

Anf. 39 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Precis som statsrådet Wykman redogör för har jag ställt ett antal frågor till statsministern eftersom det återkommande har rapporterats om ministrars och statssekreterares aktieaffärer. Rapporteringen har väckt mycket uppmärksamhet och kritik. Tyvärr väljer statsrådet att inte svara på någon av de frågor jag har ställt.

Herr talman! På kort tid har det i medierna gjorts flera avslöjanden som väcker frågor om regeringens agerande som helhet och hur statsministern som ytterst ansvarig säkerställer att de regelverk och riktlinjer som finns följs. Mig veterligen har statsrådet Wykman inte avslöjats med fingrarna i syltburken än, men ganska många andra ministrar har faktiskt gjort det.

Utrikesminister Maria Malmer Stenergård köpte aktier i ett försvarsbolag samtidigt som Försvarets materielverk förhandlade om en rekordbeställning där företagets it-utrustning skulle ingå. När affären presenterades steg aktierna kraftigt i värde. Utrikesministern deltog i de regeringsbeslut som möjliggjorde beställningen.

Mats Persson, som då var utbildningsminister, köpte aktier i Ericsson samma dag som regeringen gav 2 miljarder till en forskningssatsning som bolaget hade efterfrågat. Han passade även på att handla aktier i Axfood när matpriserna skenade och bankaktier samtidigt som finansministern kritiserade bankerna, kallade deras storvinster provocerande och efterfrågade större konkurrens.

Utbildningsminister Johan Pehrson har inte rapporterat sina innehav av aktier så som man ska. Han har även fattat beslut om att avveckla Casino Cosmopol, ett beslut som givetvis gynnar hans egna spelaktier.

Dagen innan Sverige slöt ett miljardavtal om Jasplan med Ungern köpte statssekreterare Diana Janse aktier i Saab. Aktien har sedan dess stigit kraftigt.

Civilminister Erik Slottnér äger aktier i ett vindkraftsbolag men har trots det medverkat i minst två regeringsbeslut som rör den havsbaserade vindkraftspark detta bolag vill bygga och därför är beroende av regeringens beslut. Ibland har han avstått från att delta i beslut som rör bolaget. Skillnaden har då varit att tjänstemän har uppmärksammat honom på intressekonflikten.

Herr talman! Listan är tyvärr ganska lång, och frågan jag ställer mig är vad det är för kultur som råder inom Regeringskansliet som möjliggör detta agerande och gör att regelverken uppenbarligen ignoreras.

För mig är det tydligt att det krävs en total genomlysning av samtliga ministrars och statssekreterares aktieinnehav. Här krävs ett kraftfullt agerande för att besvara alla de frågor som avslöjandena i medierna väcker om jäv, insiderhandel och korruption men också om den uppenbara okunnighet som verkar finnas hos regeringens ministrar om regelverket och syftet med det.

Statsrådet väljer att rabbla upp de regler som redan finns och öppnar för en översyn. Att detta är helt otillräckligt borde vara uppenbart för alla. Ser inte statsrådet Wykman allvaret i denna fråga? Vems ärenden går regeringen – Sveriges eller sina egna? Och varför kan statsrådet inte säga något alls om den översyn man avser att göra?

Anf. 40 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för en relevant fråga. Det är viktigt att människor och institutioner med makt genomlysas på ett korrekt sätt och att det råder transparens.

Jag är dock osäker på om ledamoten verkligen menar att den dömande instansen i alla olika intressekonflikter ska vara denna kammare. Det pågår ju en granskning av anmälningar i konstitutionsutskottet, och det är där denna typ av granskning hör hemma.

Jag hoppas att Jessica Wetterling och jag är överens på en lite högre abstraktionsnivå om det sätt på vilken vår demokrati och rättsstat är organiserad. Det är inte det slagkraftigaste argumentet eller det bästa hop-plocket av olika sammanhang in i en slutsats som ska vara avgörande, utan det ska givetvis ske en gedigen prövning. En möjlighet är som sagt att göra en anmälan till konstitutionsutskottet, vilket också har skett, och jag vill, herr talman, inte föregå det arbete vi kan förvänta oss att konstitutionsutskottet gör i sådana fall.

Det är så vi har valt att organisera vår demokrati. Vi kan ha debatter här om olika sakförhållanden, och vi har prövningar på andra ställen, till exempel i konstitutionsutskottet. Så är det på ett mer generellt plan.

Jag tror ändå att ledamoten och jag är överens här. Jag uppfattar inte något annat i ledamotens frågeställning än att det nu sker en granskning och att det har skett en anmälan till konstitutionsutskottet. Det är givetvis upp till konstitutionsutskottet hur man hanterar den.

Jag uppfattar dessutom att Jessica Wetterling har ett legitimt önskemål, att man ska se över hur reglerna

eller processerna ser ut inom Regeringskansliet. Man kan givetvis vara öppen för att ställa frågor om huruvida lagstiftningen ska vara utformad på det här sättet, vad den ska medge och så vidare. Det är en fråga.

En annan fråga är hur rutinerna och processerna efterlevs i Regeringskansliet, och där har statsministern initierat ett arbete. Precis som jag svarade är det klart att vi, när arbetet är färdigt, ska presentera det och återkomma i en ordnad process.

Herr talman! Jag backar lite. Min uppfattning är att man alltid kan ha enskilda synpunkter av olika slag, men ungefär så måste en välfungerande, robust och ut-hållig demokrati fungera. Man får arbeta sig framåt. Man får ta sig an problem. Man får hantera situationer som uppstår, men inte på något revolutionärt sätt. Man får använda de metoder, institutioner och processer som är avsedda att användas.

Här noterar jag två saker. Det ena är att det har skett en anmälan till konstitutionsutskottet, och där får ärendet givetvis ha sin gång. Det andra är att det, precis som ledamoten efterfrågar, nu sker ett arbete med detta inom Regeringskansliet. Jag förstår att man inte kan vara överens i alla delar, men i sak kan jag inte tolka det på något annat sätt än att det finns en samsyn om ungefär hur processen bör och ska se ut.

Anf. 41 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Jag tror att jag delar statsrådets mening såtillvida att vi ser allvarligt på det här. Jag har inte sagt att jag inte välkomnar översynen, men jag, mitt parti och ett antal andra partier har redan nu satt ned foten. Vi ser att det krävs något mer än att bara se över regelverket lite grann. Dessutom har regeringen inte varit särskilt transparent med hur man avser att se över regelverket. Man ser att det finns skäl att vidta åtgärder på något sätt.

Jag vet inte om det är revolutionärt eller ej, men i regeringens egen handbok för statsråd och statssekreterare finns ett helt kapitel om etiska frågor, om jäv och om handel med värdepapper och hur man ska agera som statsråd eller, för den delen, som statssekreterare. Jag undrar om statsrådet anser att informationen där är otvetydig.

Vilken introduktion fick Niklas Wykman när han blev statsråd i regeringen, och de övriga ministrarna, givetvis? Vad tänker statsrådet om att det är så pass många av hans kollegor i regeringen som på olika sätt har fått uppmärksamhet för att de har gjort aktieaffärer som, utifrån sett, verkar stå i strid med reglerna? Vi får väl se om det är så.

I ett av fallen har i alla fall ministern själv, Johan Pehrson, medgett att han har missat att registrera sitt aktieinnehav enligt de regler som finns. Där tror jag att vi är överens, även med det statsråd som inte är här i dag, om att ett misstag har gjorts och att de regler som finns inte har följts.

I handboken, herr talman, står det väldigt tydligt, enligt mig i alla fall, att man om man är jävig inte ska delta i beredningen eller avgörandet av ett ärende. Man

får heller inte delta i handläggningen eller närvara, just utifrån att man genom sitt uppdrag eller sin anställning i Regeringskansliet kan ha tillgång till information som inte är offentlig och som kan ha en väsentlig inverkan på exempelvis en aktiekurs. I handboken tas budgeten upp som ett exempel, och där betonas också förbudet mot insiderhandel.

Det står även att det är nödvändigt att den som har insiderinformation i sin privata ekonomi med mycket god marginal ska hålla ett avstånd till vad som skulle kunna uppfattas som ett otillbörligt utnyttjande av informationen och även att ett oriktigt eller olämpligt agerande kan väcka stor uppmärksamhet och få negativa konsekvenser för allmänhetens förtroende för Regeringskansliet.

Jag undrar vilka frågor som väcks hos statsrådet. Hur har han själv valt att agera för att undvika att förtroendet för regeringen rubbas? Ser han precis som jag att bara misstanken kan göra stor skada?

Tidigare har konstitutionsutskottet förutsatt att det inom regeringen och Regeringskansliet finns en insikt om betydelsen av säkerhetsavstånd i de ärenden som kan aktualisera privatekonomiska intressen.

Herr talman! Slutligen vill jag säga några ord om Norge. För några år sedan skakades Norge av ett antal aktieskandaler, vilket ledde till att man skärpte regelverket. I dag får ministrar i Norge som äger aktier göra ett val när de tillträder regeringen: sälja aktierna, frysa dem eller använda sig av en extern förvaltare. Överväger regeringen och statsrådet, i det här fallet, ett system liknande det som finns i Norge?

Anf. 42 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Först och främst delar jag ledamotens engagemang för reglerna. Det är klart att det för mig som finansmarknadsminister och dessutom ansvarig för finansmarknaden brett är viktigt att transparens, förtroende och de delarna fungerar på ett bra sätt.

Vi har dessa regler i Sverige. Varför de har utvecklats till att bli så som de är kan man givetvis ha en diskussion om. Precis som ledamoten efterfrågar pågår nu ett arbete i Regeringskansliet, initierat av statsministern, där man ska se över formerna eller pröva om man behöver göra mer. Därmed tillmötesgår jag det som är kärnfrågeställningen här, nämligen att man inte bara ska notera att det uppkommer situationer som föranleder diskussioner och sedan lämna det därhän. Det vore både slarvigt och olyckligt. Det är bra att man nu tittar på detta.

Däremot är jag inte lika benägen som ledamoten att döma innan prövning har skett. Det är ganska många ord och beskrivningar som är närliggande till att anta att vissa fel har begåtts. Då får man titta på det. Det är bra att vi har ett konstitutionsutskott som tittar på detta: Finns det något uppsåt, varför har information kommit bort, följs reglerna och så vidare? Det är bra att man kollar på det på ett ordnat sätt. För detta finns anmälan till konstitutionsutskottet, och det är upp till konstitutionsutskottet hur man ska hantera det. Frågan om rätt

eller fel är inget som vi ska avgöra i en debatt, utan det har vi processer för.

Den här diskussionen är inte ny, vilket man kan tänka sig föranleds av att den emellanåt är svår. Jag kollade lite på vad som har skrivits förut, och det är inte första gången det skrivs om detta:

- Den 17 januari 2022: Så sparar ministrarna – ratar aktier för fonder.
- Den 21 december: Hon är rikast i regeringen.
- Den 30 november 2021: Nye finansmarknadsministern uppmanar sonen att dumpa aktier – får köpa en bred indexfond.
- Den 24 juli: Ministrar satsar på fonder.
- Den 27 juli: Den nya handelsministern vill inte berätta om sina aktier.
- Den 8 mars 2019: Anklagelser om jäv pressar Isabella Lövin. Mejlet glömdes bort, stod det senare i artikeln.
- Den 25 juli 2018: Så sparar regeringens ministrar i aktier och fonder.
- Den 23 oktober 2014: Finansministern i bottenklass när det kommer till sparande.
- Den 18 oktober: Kristina Persson rikast i regeringen, och senare, i en länk till Aftonbladet: Ministern satsar på vapen och tobak.
- Den 14 oktober 2024: Bolund om Investoraktierna: Jag köpte dem inte själv.

Det är inte nytt att det finns en sådan här diskussion. Om något kan det indikera att gränsdragningsproblematiken förtjänar en något närmare diskussion än bara en sådan här debatt. Därför tycker jag, som del av regeringen, att det är välkommet att statsministern har tagit ett sådant initiativ.

Anf. 43 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Först och främst kan jag upplysa statsrådet om att det inte är en KU-anmälan utan tre.

Jag håller givetvis med om att KU:s granskning är viktig, men det är också interpellationsdebatterna här i kammaren. De är en del av den kontrollmakt som vi riksdagsledamöter har att hantera, och detta är också skälet till att jag har ställt interpellationen. Jag vill få veta vad framför allt statsministern – även om statsrådet Wykman nu är här i hans ställe – och regeringen avser att göra.

Jag tycker att det är bra att man gör en översyn – det är inte det. Det verkar dock som att vi har väldigt olika syn på vad denna översyn kommer att innehålla. Det är uppenbart ingenting som vi övriga – som inte ingår i regeringen – har fått någon insyn i över huvud taget.

Jag vill givetvis tacka statsrådet för deltagandet i interpellationsdebatten. Statsrådet räknade upp handlingar från tidigare år. Man måste nog ändå anse att det

varit oerhört mycket rapportering om den här regeringens aktier och fondinnehav under denna korta tidsperiod – det senaste året.

Det här är givetvis en fråga som väcker intresse. Alla de exempel som statsrådet pekar på är sådant som absolut skulle kunna rubba allmänhetens förtroende för den regering som sitter, oavsett färg.

Jag tycker att det är lite synd att statsrådet inte verkar se problemet med sina kollegors agerande eller tar ett tydligare avstånd. Jag hade förväntat mig att regeringen antingen hade kunnat visa att man tar den här frågan på ett större allvar och agerat kraftigt eller att man i alla fall hade kunnat berätta någonting om vad den här översynen avser att innehålla.
(Applåder)

Anf. 44 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag gläds åt att det verkar finnas en samsyn mellan mig och ledamoten i sakfrågan – det vi rimligtvis borde diskutera. Det är bra att det görs en översyn. Jag har ingenting att göra med vilka granskningar konstitutionsutskottet ska göra, men jag noterar att det finns en granskning i konstitutionsutskottet. Därmed borde de åtgärder som kan tänkas vidtas också vara vidtagna.

Det som möjligtvis skiljer ledamoten och mig åt är att ledamoten vill att jag ska uttala mig om skuld innan de här processerna är klara. Det blir för mig lite avigt, herr talman, för då föregriper man ju den typ av granskning vi faktiskt ska ha. Jag har heller inte någon information, som ledamoten vill göra gällande, om att det skulle vara ställt bortom allt rimligt tvivel att fel har begåtts.

Nu finns det ju granskningar, så vi får väl återkomma efter dessa. Men absolut är det generellt så att vi alltid ska värna förtroendet för demokratin. Det håller jag med om. Jag hoppas till exempel att vi ska ta i hand efter den här debatten. Det är ett gott demokratiskt uppförande, för att nämna ett sådant exempel. Det ska inte vara bråk i våra parlament med handgemäng av olika slag. Det är såklart centralt för detta.

Jag skulle säga att det alltid finns saker att göra bättre, så låt oss göra det. Låt oss uppträda på ett sjyst sätt mot varandra. Vi ska pröva varandras åsikter och agerande, men vi ska givetvis alltid tillsammans uppträda på ett sådant sätt att det på valdagen alltid är demokratin som har segrat, oavsett vilket parti eller vilken konstellation som vinner.

Detta ställer givetvis krav på var och en av oss att inte bara agera efter bästa förmåga utan också utifrån de regler som finns. Jag tycker att det är bra att man inte gör sig till domare över detta ensam, utan vi har processer för det.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellationerna 2024/25:701 och 703 om kriget i Gaza och Sveriges agerande

Anf. 45 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Håkan Svenneling har frågat mig om jag fördömer Israels krig mot Gaza i sin helhet, om jag anser att Israel lever upp till kraven på respekt för mänskliga rättigheter som är fastlagda i associeringsavtalet mellan EU och Israel och om jag är beredd att arbeta för ett slut på all svensk vapenhandel med israeliska företag. Svenneling har även frågat hur jag kommer att agera för att säkerställa att Israel tillåter humanitär hjälp att nå Gazaborna och vilka andra åtgärder jag är beredd att vidta för att förmå Israel att överge sina planer på att ta kontroll över Gaza.

Vidare har Daniel Vencu Velasquez Castro frågat om Sverige kommer att ansluta sig till kraven på att frysa associationsavtalet mellan EU och Israel, om regeringen anser att krigsbrott sker i Gaza och om jag anser att agerandet från regeringen är tillräckligt för att värna internationell rätt och palestiniernas mänskliga rättigheter. Vencu Velasquez Castro har även frågat om jag delar FN:s generalsekreterares uppfattning att UNRWA är en viktig del av FN:s humanitära och rättighetsbaserade arbete och att dess fortsatta verksamhet är avgörande för stabiliteten i Mellanöstern.

Det som utspelar sig i Gaza är en humanitär katastrof. Det är oacceptabelt att Israel under mer än två månader inte släppte in något humanitärt stöd till civilbefolkningen och att den hjälp som nu når fram är fullständigt otillräcklig. Det är svårt att se att Israel lever upp till sina förpliktelser enligt den internationella humanitära rätten. Det behövs vapenvila och omedelbart, säkert och varaktigt humanitärt tillträde. Regeringen fortsätter också att kräva att all kvarvarande gisslan frigges – omedelbart och villkorslöst.

Vi har upprepade gånger i våra samtal med israeliska regeringsföreträdare krävt att obehindrat humanitärt tillträde och distribution säkerställs i enlighet med de humanitära principerna. Vi inskräper nu detta och välkomnar att EU-kommissionen gör en översyn av den israeliska regeringens efterlevnad av den del i associeringsavtalet mellan EU och Israel som rör respekten för mänskliga rättigheter. Inom EU är Sverige också pådrivande för att införa EU-sanktioner mot extremistiska ministrar som driver på för en illegal bopättningspolitik och aktivt motverkar en framtida tvåstatslösning.

Inte heller den israeliska regeringens utökade militära offensiv med omfattande tvångsförflyttningar av civilbefolkningen går att förena med folkrättens krav. Regeringen har varit tydlig med att Gazas territorium inte får ändras, reduceras eller annekteras. Alla eventuella steg i en sådan riktning skulle strida mot folkrätten och kommer att fördömas av Sverige. Detsamma gäller om hela eller delar av civilbefolkningen skulle fördrivas från Gaza.

Det är viktigt att överträdelser av den internationella rätten, och möjliga krigsförbrytelser, utreds och att

ansvar utkrävs. Alla parter har en skyldighet att utreda överträdelser av den internationella humanitära rätten och ställa ansvariga till svars. Denna skyldighet är en del av den internationella humanitära rätten, vilken regeringen genomgående har uppmanat alla parter att respektera. Både Internationella brottmålsdomstolen och Internationella domstolen har pågående utredningar som rör den aktuella situationen. Regeringen stöder domstolarna och deras oberoende.

Regeringen värnar FN:s och internationella aktörers möjlighet att verka obehindrat såväl i Palestina och Mellanöstern som på andra platser runt om i världen. Sverige förväntar sig att UNRWA, i likhet med andra FN-organisationer, skyddas och respekteras i linje med internationella förpliktelser. Vi har varit tydliga i vår kritik mot de lagar om UNRWA som i januari trädde i kraft i Israel. Vi har i våra egna kontakter, tillsammans med övriga nordiska länder och som EU uppmanat Israel att säkerställa fortsatt humanitärt tillträde för UNRWA och andra FN-organisationer.

Sverige upphandlar försvarsprodukter i enlighet med den upphandlingslagstiftning som är gemensam för hela EU. Det är den upphandlande myndigheten som tilldelar kontrakt. I Sveriges fall är det vanligtvis Försvarets materielverk och Försvarmakten.

Sverige har en restriktiv syn på export av krigsmateriel till Israel. I praktiken har inga tillstånd lämnats sedan 1950-talet, med undantag för följdleveranser av sådan materiel som inte ansågs vara krigsmateriel vid den ursprungliga affären. Det är Inspektionen för strategiska produkter, ISP, som är behörig tillsyns- och tillståndsmyndighet för krigsmaterielexport. Inget utförseltillstånd för försäljning har utfärdats av ISP sedan oktober 2023.

Anf. 46 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Jag har begärt denna interpellationsdebatt med utrikesministern med anledning av det helt fruktansvärda läget människor i Gaza lever i. Det är ett Gaza som helt präglas av förödelse och död. För varje människa är varje dag en kamp för att överleva. Det är en kamp som har pågått i över 19 månader, där både svält och bomber dagligen leder till människors död.

Egentligen hade jag önskat en särskild debatt om Gaza. Alla partier har ett ansvar för att redovisa vad de tycker att vi ska göra för att rädda Gazas folk. Tyvärr avslogs den begäran av talmannen. På liknande sätt har vi sett hur högermajoriteten motarbetat ett offentligt seminarium i utrikesutskottet.

Det är viktigt att svenska folket ser att det finns ett politiskt engagemang i Sveriges riksdag för Gaza och för att rädda mänskligt liv. Utanför denna riksdag är engagemanget skyhögt. I helgen demonstrerade tiotusentals människor i en nationell mobilisering för Gaza. Engagerade reste från runt om i landet, till exempel från min hemstad Karlstad, för att göra sin röst hörd här i Stockholm. Tyvärr upplever inte människor att regeringen och utrikesministern hör, även om man har kunnat uppfatta en marginell skärpning i utrikesministerns språkbruk den senaste tiden.

Det är inte bara den svenska regeringen som är lomhörd inför medborgarnas vilja och önskan. Den israeliska högerregeringen, som i många delar är högerextrem, under ledning av Benjamin Netanyahu, uppvisar en sanslös hänsynslöshet mot människorna i Gaza, mot de israeler som är gisslan hos Hamas och mot deras familjer. Man uppvisar hänsynslöshet mot alla som vill leva i fred och försoning.

Denna svält har inte uppstått genom att skördar slagit fel eller genom någon naturkatastrof. Svälten i Gaza beror på att israeliska politiker i Israels högerextrema regering har beslutat att stoppa all hjälp från att nå fram och därigenom skapat svält. Det är uppenbart att det pågår ett folkmord i Gaza, och Internationella brottmålsdomstolen har utfärdat en arresteringsorder mot premiärminister Benjamin Netanyahu med flera.

I natt bordades det fartyg med nödhjälp till Gaza som Greta Thunberg befann sig på tillsammans med andra aktivister. Nu måste utrikesministern omedelbart agera för att skydda båten Madleen, Greta Thunberg och de andra internationella aktivister som blev bortförda av den israeliska militären när de försökte att nå fram till det belägrade Gaza med humanitär hjälp.

I min interpellation till utrikesministern begärde jag svar på flera frågor. Det gäller olika typer av frågor där Sverige kan agera och göra skillnad för att rädda palestinska liv. Jag tycker att utrikesministern gärna framstår som maktlös, men Sverige som land kan genom ett kraftfullt agerande tillsammans med andra länder stoppa folkmordet, rädda liv och hålla dem som har begått brott ansvariga.

Därför undrar jag bland annat om ministern fördömer Israels krig mot Gaza i dess helhet. Jag undrar också om regeringen kommer att verka för att associeringsavtalet mellan EU och Israel suspenderas. Detta kommer att avgöras inom kort.

Kommer exporten av svenska rödpunktssikten till Israel från det svenska företaget Aimpoint att klassas som export av krigsmateriel och därigenom stoppas? Och hur kommer ministern att agera för att säkerställa att Israel tillåter humanitär hjälp att nå Gazaborna?

Dessa frågor, och många fler, tror jag att den här debatten kommer att beröra.

Anf. 47 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Jag vill hävda att Israel har passerat alla tänkbara gränser i sina attacker i Gaza. Uppemot 60 000 har döts. Sjukvårdspersonal och FN-personal har döts. Det sker en kollektiv bestraffning av Gazas civilbefolkning som vi inte har sett i modern tid.

Det samlade världssamfundet måste agera genom fördömanden och sanktioner men också genom att använda andra verktyg som man har till sitt förfogande, exempelvis genom att frysa handelsavtal med Israel. Det är ju som Olof Palme så förträffligt sa: Folkkrätten är vår första försvarslinje. Jag tror att det här är ord som vi måste påminna om. Jag tror också att vi måste påminna oss själva om dem. Folkkrätten är det som

försvarar små och medelstora stater, som Sverige. Just nu bryter Israel mot den varenda dag.

Jag tycker att det är bra att Sveriges regering har hörsammat oppositionen. Vi har i över ett år krävt att man ska införa sanktioner mot israeliska ministrar, att man ska öka det humanitära stödet till Gaza, att man ska verka för ett eldupphör och att man ska verka för en frysning av EU:s handelsavtal med Israel.

Israels krigsbrott i Gaza kan ju alla se, men vi pratar väldigt lite om de krigsbrott som sker på Västbanken. Vi har sett hur extrema bosättare attackerat och dödat palestinier, skyddade av den israeliska militären. Man har fördrivit uppemot 40 000 palestinier från deras hem. Obehindrat rycker man fram, tar mer land i anspråk och fördjupar den olagliga ockupation som har pågått i nästan 60 år.

Den palestinska staten undermineras, och världen framstår som handfallen när krigsbrott sker framför våra ögon. Om vi inte agerar kommer vi alla att vara medskyldiga till de värsta tänkbara brotten och till en av historiens kanske största tragedier. Det är därför viktigt att Sverige agerar och fördömer krigsbroten samt ansluter sig till bland annat Spaniens och Irlands initiativ om att frysa handelsavtalet. Just nu pågår en översyn, men det finns ingenting som säger att man inte kan frysa handelsavtalet medan den översynen pågår.

Jag tror att det är uppenbart för alla som lyssnar på den här debatten och som har varit engagerade i den här frågan att den press som satts på Israel inte har fungerat särskilt väl. Israel har fortsatt. Det som hänt är snarare att länder har accepterat Israels konstanta övertramp mot internationell rätt.

Jag vill lyfta fram UNRWA som ett exempel. UNRWA är den största hjälporganisationen i Gaza, men man är mycket mer än så. UNRWA står för den infrastruktur som palestinska flyktingar är beroende av, eftersom de inte har en fullt fungerande stat som tillåts tillhandahålla det som medborgarna behöver. Det handlar om skola, utbildning och primärvård, men det handlar också om direkt humanitärt stöd.

Just nu är det så att Sverige utmärker sig i världen. Enligt UNRWA är Sverige det enda EU-land som aktivt har dragit in stödet till organisationen. Alla andra hjälporganisationer som Sverige ger stöd till säger att UNRWA är den viktigaste organisationen på plats för att se till att palestinier får den hjälp de behöver.

Därför vill jag fråga utrikesministern: När man från UNRWA:s sida säger att man fortsatt kan verka på plats, trots att Israel har förbjudit organisationen, varför håller regeringen fortfarande inne stödet? Och om Israel skulle häva förbudet mot UNRWA, kommer regeringen då omedelbart att återuppta stödet?

Slutligen vill jag fråga om utrikesministern kommer att hörsamma UNRWA-chefen Philippe Lazzarini och bjuda in honom till Sverige för att låta honom förklara hur man kan använda svenskt stöd på ett effektivt sätt.

Anf. 48 STEFAN OLSSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka interpellanterna och statsrådet för deras inlägg, som klargör olika ståndpunkter som finns rörande Sveriges agerande när det gäller kriget i Gaza. Jag skulle dock vilja bidra med några förtydliganden och även ställa ett par frågor till interpellanterna.

När det gäller interpellationen från Håkan Svenning skulle jag vilja be honom förtydliga hur han menar att Israel begår folkmord. Jag har hört ledamoten använda detta ord många gånger. Han verkar säker på sin sak – Israel begår just folkmord och inte bara krigsbrott.

Begreppet folkmord är betydligt starkare än alla andra begrepp och syftar till att beskriva det som kanske är det värsta av alla brott som människor kan begå mot varandra. Det mest kända exemplet på folkmord är Förintelsen, när det nazistiska Tyskland mördade miljoner människor, huvudsakligen judar, i koncentrationsläger. Ett annat känt exempel är Rwanda, där ledarna för hutuerna uppmanade sina följare att döda alla i den andra etniska gruppen i landet, det vill säga tutsierna.

Den juridiska definitionen av folkmord finns fastlagd i FN:s folkmordskonvention, som ledamoten Svenning är bekant med. Konventionen säger tydligt att det ska finnas en avsikt från angriparens sida att förintenta en viss etnisk grupp för att det ska vara fråga om folkmord.

Även om jag, precis som utrikesministern, är kritisk mot Israels sätt att föra krig i Gaza undrar jag om det är fråga om folkmord. Är det så ledamoten menar att Israel gör? Menar han att man från Israels sida går från hus till hus i Gaza och dödar varje enskild palestinier – män, kvinnor och barn – som man hittar? Är detta Svennings uppfattning om vad som pågår i Gaza?

Herr talman! Ledamoten Daniel Vencu har ställt frågor rörande FN:s flyktingorganisation för palestinier, UNRWA. Sverige har valt att kanalisera sitt humanitära bistånd till Gaza via andra organisationer under 2025, och detta är Socialdemokraterna kritiska mot. Men vad vill egentligen Socialdemokraterna göra i stället? Det tycker jag är en smula oklart. Man vill att stödet till UNRWA återupptas, men hur?

Det är inte så att regeringen skulle ha minskat det humanitära stödet till Gaza. Tvärtom har regeringen fördubblat anslaget och dessutom riktat det just till Gaza. Så var inte det tidigare stödet utformat. Under 2024 gav Sverige 451 miljoner kronor till UNRWA. Den allra största delen, 400 miljoner kronor, var ett så kallat kärnstöd, ett ospecificerat anslag till organisationen.

UNRWA har inte bara verksamhet i Gaza utan finns även på Västbanken, i Libanon, i Syrien och i Jordanien. Som ledamoten Vencu nämnde jobbar organisationen med många olika saker, som skolor och sjukvård. Man jobbar även med infrastrukturen i de palestinska flyktinglägren. Där ingår sophämtning. Är det detta generella stöd till bland annat sophämtning i

Jordanien som ledamoten menar ska tas upp nu? Jag tror inte att det är så han tänker. Därför skulle jag vilja be ledamoten att redogöra mer för vilken typ av stöd han menar att UNRWA i så fall ska utföra.

Regeringen har i stället valt en smartare och mer flexibel modell, menar jag. Stödet har fördubblats och uppgår nu till omkring 800 miljoner kronor, och det är flexibelt.

Anf. 49 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Passande nog är det just UNRWA jag tänker fokusera på i mitt inlägg.

Det är ingen fråga om oppositionens sida som ifrågasätter att de organisationer som regeringen ger medel till bedriver ett viktigt arbete och behövs. Det vi kritiserar är att regeringen ger med ena handen men tar med den andra. Man har dragit undan stödet från den organisation som står för hela infrastrukturen.

Det är inte bara vi i oppositionen som säger det utan även organisationerna själva, de som faktiskt får regeringens stöd. World Food Programme har till exempel varit tydligt med att UNRWA:s stöd är kritiskt för att nå alla i nöd. Förra veckan gjorde Diakonia, Läkare Utan Gränser, Oxfam Sverige, Plan International Sverige och Rädda Barnen ett gemensamt uttalande. Eftersom det som vi i oppositionen säger tenderar att avfärdas just nu tänker jag låta organisationerna tala genom att läsa upp deras uttalande.

”Vi vädjar till regeringen att återuppta stödet till UNRWA så snart som möjligt och vill betona varför:

- UNRWA har under lång tid varit den största humanitära aktören i Gaza och har bidragit till att andra organisationer kan arbeta på plats. De är stommen i den humanitära infrastrukturen i Gaza och ingen annan enskild organisation, inklusive andra FN-organisationer, kan överta eller ersätta UNRWA:s arbete. Situationen för civilbefolkningen i Gaza är katastrofal och nu måste givare och internationella aktörer tillsammans agera för att skydda UNRWA:s livsviktiga verksamhet. Utan UNRWA riskerar det humanitära systemet i Gaza att falla, vilket skulle innebära än mer lidande och död, som skulle kunna förhindras.
- Det är endast Sverige och USA som har avslutat sitt bistånd till UNRWA, till skillnad från Tyskland, Storbritannien och Frankrike som har valt att gå en annan väg och stå upp för UNRWA. Tyskland ökade nyligen sitt anslag till UNRWA. Även om andra givare ökat sina anslag till UNRWA så täcker det inte det stora underskott som skapades när USA och Sverige drog tillbaka sitt stöd. År 2023 var Sverige femte största givare till UNRWA, med ett stöd som uppgick till ungefär 480 miljoner kronor. ... Ett återupptaget svenskt bistånd kan göra stor skillnad.
- Det israeliska parlamentets antagande av lagstiftning som förbjuder UNRWA att verka (i Israel, Gaza och Västbanken, inklusive Östra Jerusalem) har begränsat och försvårat organisationens arbete.

Trots det fortsätter UNRWA att utföra sitt uppdrag i Gaza och på Västbanken. Dagligen tillhandahåller dess medicinska team primärvård till mer än 16 000 personer. Skolor, kliniker och skyddsrum fungerar fortfarande, även om de flesta har förstörts eller omvandlats under belägring.

- När UNRWA:s förutsättningar att hjälpa civilbefolkningen försämrats eller helt stoppas så blir följden att fler människor, däribland många barn, lider och dör. Det försämrar även möjligheterna för oss och andra humanitära organisationer att effektivt nå fram med den nödhjälp som krävs till de som lever mitt i en ofattbar katastrof.”

Uttalandet publicerades den 2 juni 2025, det vill säga för en vecka sedan.

Vi måste agera för att förhindra ett folkmord. Tänker regeringen, i enlighet med vad de här organisationerna vädjar om, återuppta stödet till UNRWA?

Anf. 50 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Sverige gör långt mer än många andra länder när det gäller situationen i Mellanöstern, men det verkar oppositionen avsiktligt inte höra. Vi är ett av de länder i världen som ger allra mest stöd till Gaza, både nominellt och per capita. Men om man skulle slå på tv:n och lyssna på den här debatten skulle det kanske framstå på ett annat sätt. Det är klart att oppositionen har ett syfte med det. Jag kan bara beklaga det.

I december beslutade regeringen att avsätta 800 miljoner kronor till den humanitära krisen i Gaza och regionen. Förra veckan beslutade vi att allokera ytterligare 10 miljoner till Rädda Barnens verksamhet i Gaza. Sverige bidrar också med personal till den civila EU-insatsen EU BAM Rafah, som står redo att återuppta sitt arbete så snart det är möjligt och som också är väldigt viktig för Gaza. Insatsen är en viktig del i EU:s ansträngningar för att stödja en hållbar politisk lösning.

Sedan krigets början har Sverige bidragit med över 1 miljard kronor för att möta de akuta och enorma behoven hos civilbefolkningen i Gaza. Vi avser att kraftsamla ytterligare. Den senaste tidens förfärliga utveckling gör, vilket jag har beskrivit, att vi skärper tonen ytterligare från regeringens sida. Det är också därför vi har ställt oss bakom en översyn av huruvida Israel lever upp till de krav på respekt för mänskliga rättigheter som är fastlagda i associeringsavtalet mellan EU och Israel. Jag vet inte hur många gånger jag har stått i den här kammarens talarstol och förklarat detta: Nu gör vi översynen, och det är långt ifrån enhällighet bakom den. När vi får resultatet av den kan vi ta ställning till nästa steg. Jag kan inte nu föregripa resultatet.

Vi driver också på för att införa EU-sanktioner mot extremistiska ministrar. Det är en fråga som tyvärr inte har särskilt stort stöd i EU. Vi är ett av ganska få länder som över huvud taget ställer sig bakom detta, men det låter inte riktigt så på oppositionen heller.

Sverige har varit mycket kritiskt till de beslut som fattats av knesset och som i praktiken förbjuder UNRWA att verka. När jag träffade företrädare för organisationen på plats på Västbanken var de mycket oroliga över att deras internationella medarbetare inte fick sina visum förlängda. Det gör det svårare att styra och leda organisationen. Bistånds- och handelsministern och jag har träffat Lazzarini. Bistånds- och handelsministern talar naturligtvis fortsatt om honom och om vårt omfattande stöd till regionen.

När det gäller frågan om folkmord vill jag hänvisa till min kollega Stefan Olsson men också tillägga att det finns en tradition i Sverige, oavsett vilken färg regeringen har, att inte ta ställning i den frågan, som är mycket svår, precis som Stefan Olsson säger, förrän man har ett utlåtande från en internationell domstol. Däremot har vi en skyldighet att förhindra folkmord. Det är också därför vi återkommande på ett mycket tydligt sätt uppmanar Israel att tillåta humanitärt tillträde.

När det sedan gäller frågan om krigsbrott är det svårt att se att Israel skulle leva upp till sina förpliktelser i enlighet med den internationella humanitära rätten. Det är helt oacceptabelt att man under mer än två månader inte släppte in något humanitärt stöd och att det man nu släpper in är helt otillräckligt, som jag sa i mitt första inlägg. Inte heller den utökade militära offensiven med omfattande tvångsförflyttningar av civilbefolkningen går att förena med folkrättens krav. Regeringen har varit tydlig med att Gazas territorium inte får ändras, reduceras eller annekteras, vilket skulle strida mot folkrätten. Detsamma gäller om hela eller delar av civilbefolkningen skulle fördrivas från Gaza.

Anf. 51 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Den israeliska regeringens så kallade säkerhetskabinett beslutade den 4 maj att den pågående offensiven i Gaza skulle utvidgas. Det innebär bland annat mobilisering av tiotusentals militärer, så kallade reservister. Planen är enligt israeliska medier att erövra Gaza och hålla territorierna under obestämd tid.

Israels högerextrema minister Bezalel Smotrich har sagt: Vi kommer att sluta att vara rädda för att använda ordet ockupation. Enligt uppgifter är planerna att samla Gazas hårt prövade civilbefolkning i de södra delarna av Gaza i ett hoppackat center.

Är detta ett folkmord eller inte? Det är väldigt uppenbart att genom svält och militära attacker riktade mot det blockerade Gaza, som har varit blockerat i 20 år, riktar man in sig på den palestinska befolkning som finns där.

Jag har inte tagit det någonstans ur luften. Det är Amnesty, Läkare Utan Gränser, Human Rights Watch, FN:s särskilda experter samt Irland och Spanien som har konstaterat att det pågår ett folkmord.

Utrikesministern var ändå inne på att Responsibility to Protect, ansvar och skyldighet att skydda mot folkmord, ingår i vårt uppdrag. Oavsett hur vi väljer att

definiera det har vi ett ansvar att motverka att folkmord sker.

Herr talman! Som jag var inne på i mitt första inlägg bordades båten Madleen i natt under sitt försök att nå Gaza med nödhjälp. Jag undrar därför om utrikesministern kommer att kräva att båten Madleen och dess besättning ska frigges, om utrikesministern kräver respekt för aktivisternas rätt till en säker passage i enlighet med internationell rätt, om man aktivt skyddar Greta Thunberg från eventuella övergrepp från Israels sida och om man offentligt uttalar stöd för att humanitära insatser och civil hjälp ska komma Gaza till del och fördömer varje försök att stoppa detta med våld.

Herr talman! Utrikesministern valde också att resa till Israel, som hon var inne på, efter det att Israel bröt vapenvilan i Gaza. I sin kommunikation efter utrikesministerns besök lyfte den israeliska regeringen fram ministern och Sverige som ett gott exempel, då den svenska regeringen stoppat allt stöd till FN-organet UNRWA, som sedan 1948 ansvarar för palestinska flyktingars sjukvård och utbildning. Jag undrar hur ministern ser på att hon används i israelisk propaganda.

Under den gångna långhelgen förekom det något slags bråk i sociala medier. Utrikesministern är tillsammans med sin kollega biståndsministern uppenbarligen sura över att man i medierna skriver att det bara är Sverige och USA som helt stoppat utbetalningar till UNRWA. De försöker att framställa det som att de gör massor genom att ge stöd till andra biståndsorganisationer i Gaza.

Problemet för ministern är dock verkligheten. Även om andra länder har riktat hård kritik mot UNRWA ges ändå fortsatt ekonomiskt stöd till organisationen, och man har återupptagit tidigare utlovade betalningar som frusits. I till exempel Nederländerna, som har nämnts av utrikesministern själv i debatten, har man beslutat att trappa ned stödet på längre sikt. Men samtidigt har man betalat ut stora summor till UNRWA i år.

Varför är det så viktigt att Sverige nu stöder UNRWA? Organisationen riskerar att stå helt utan pengar redan i sommar. Det kommer att få konsekvenser inte bara i Gaza, utan regeringens politik drabbar också palestinska barn på Västbanken, i Libanon, i Syrien och i Jordanien.

UNRWA är som vi har hört den största organisationen och den med starkast lokal närvaro. Att stödja UNRWA är också att ge politiskt stöd genom FN-resolutionerna 194 och 302 om palestiniers rätt till sjukvård och utbildning och rätt till att återvända.

Israels politik handlar om att undergräva dessa resolutioner. Det är ett ställningstagande som jag tyvärr tror är det egentliga skälet till att den svenska högerregeringen inte vill stödja UNRWA.

Anf. 52 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S):

Herr talman! Även jag vill ta upp frågan om UNRWA och debatten som har skett under långhelgen om huruvida Sverige skulle vara det enda EU-landet

eller inte. Det verkar råda oenighet på Utrikesdepartementet. Det sades först att det var sex andra EU-länder som hade dragit in sitt stöd. Sedan sa utrikesministern att det var tre andra.

Det råder i varje fall oklarhet i den svenska regeringen om hur många länder det är eller inte. Men det spelar faktiskt ingen roll, herr talman. Jag bryr mig inte så mycket om vad andra EU-länder gör. Jag är riksdagsledamot i Sverige. Jag kräver att Sverige återupptar stödet till UNRWA, som är den enskilt viktigaste organisationen för palestinska flyktingar just nu.

Vi talar om uppemot 60 000 döda palestinier. Vi talar om människor som blir fördrivna till södra Gaza för att få humanitär hjälp, och sedan blir de beskjutna. Det är en fruktansvärd utveckling. Vi behöver inte stå här och dividera om vilka EU-länder som har gjort vad. Jag kräver att Sveriges regering nu återupptar stödet till UNRWA. Det är det krav som vi socialdemokrater har ställt.

Vi kan också konstatera att regeringen har haft en väldigt märklig inställning om det är så att man faktiskt stöttar en tvåstatslösning. Det blir väldigt märkligt att sitta och säga att vi försöker att dra inrikespolitiska poänger och att vi skulle ha andra syften än att skydda palestinska liv. Det handlar om att Israel ska avsluta en olaglig ockupation som har pågått alltför länge.

Herr talman! Om vi tittar på regeringens agerande kan vi se att det första man gjorde efter den 7 oktober var att man drog in stödet till demokratiörelsen i Palestina. Det är kanske den största motståndskraften till Hamas. Sedan tog det ganska lång tid för regeringen att kräva ett eldupphör. Tobias Billström sa i december i den här kammaren att Israel hade rätt att försvara sig, och att det just då inte var aktuellt att uttala sig om ett eldupphör. Då var det 6 000 döda.

Man har avstått från att i FN rösta om ett slut på Israels olagliga ockupation. Nu drar man in stödet till UNRWA. Man har fortfarande inte fördömt krigsbrotten i Gaza och på Västbanken. Man har dessutom slutat finansiera följeslagarprogrammet, som framför allt skyddar palestinska barn från extrema bosättare. Det programmet har man helt och hållet slutat finansiera.

Vi har dessutom en statsminister som beställer vin från ockuperad mark när han har middagsbjudningar. Vi ska inte handla med varor från ockuperad mark, herr talman. Det undergräver tvåstatslösningen. Det undergräver den palestinska staten.

Som jag sa i mitt tidigare inlägg är det bra att regeringen har blivit skarpare i sin kritik. Men jag kan också konstatera att det krävdes uppemot 60 000 döda för att det skulle ske.

Jag kommer därför tillbaka till det Håkan Svenning tog upp om FN:s princip om Responsibility to Protect. Man har åtagit sig att förhindra folkmord, krigsbrott, etnisk rensning och brott mot mänskligheten. Utifrån de exempel som jag tagit upp tidigare menar jag att Sverige tyvärr har misslyckats med att göra det.

Det vi ser just nu är bland de värsta brotten. Vi har en utrikesminister och en biståndsminister som verkar

vara mer intresserade av vad andra EU-länder håller på med än av att själva agera. Det tycker jag är anmärkningsvärt.

Vi kräver att man återupptar stödet till UNRWA, att man driver på för att frysa handelsavtalet med Israel och att man fördömer krigsbrotten som vi får ta del av varenda dag.

Sveriges röst i omvärlden är för låg. Det kommer att vara en skamfläck i historien att vi inte gjorde mer för att förhindra krigsbrott och inte lade all vår kraft på att förhindra ett folkmord.

Anf. 53 STEFAN OLSSON (M):

Herr talman! Jag noterar att ledamoten Svenning inte tänker backa i sitt språkbruk där han kallar kriget i Gaza för just ett folkmord. Det är synd. Det går nämligen att vara väldiga kritiker av Israel men att använda andra typer av begrepp. Socialdemokraterna kallar inte kriget för ett folkmord utan talar om krigsbrott.

Vänsterpartiet har under den senaste tiden haft en tråkig historia där företrädare för Vänsterpartiet tyvärr har deltagit i demonstrationer där det har förekommit uppenbara antisemiter. Det är trist att Vänsterpartiet håller fast vid den extrema retoriken.

Jag känner ledamoten Svenning rätt bra vid det här laget och vet att han inte är just en extremist. Men det är synd att hans parti har gått i den riktningen.

När det gäller UNRWA är frågan om det bara är denna organisation som kan ta emot humanitärt stöd. Nej, inte alls. Vi kan ge pengar direkt till Unicef eller World Food Programme. Det är också det som regeringen har gjort.

Det brukar också sägas att Sverige är en av de största bidragsgivarna till UNRWA, och därför skulle hela UNRWA stå och falla med att Sverige drog in sina pengar.

Jag kollade igenom hur UNRWA:s finansiering såg ut före kriget under 2023. Jag kunde konstatera att organisationens samlade budget var på 1,47 miljarder dollar, där Sverige stod för 48,9 miljoner dollar. Det blir ungefär 470 miljoner kronor med dagens valutakurs.

Om man dividerar 470 med 5,9 – det finns 5,9 miljoner registrerade palestinska flyktingar hos UNRWA – landar man på siffran 80 kronor per flykting och helår, varav en stor del av pengarna skulle gå till sophämtning i Jordanien. Detta kan inte vara någonting som verkligen har betydelse för hur vi lindrar nöd i Gaza.

Anf. 54 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Det är faktiskt med förfäran jag lyssnar till utrikesministerns svar här i dag. Utrikesministern har absolut rätt i att vi i oppositionen har ett syfte, men i motsats till vad utrikesministern påstår är inte det syftet att plocka politiska poänger. Att vi vecka efter vecka står här i kammaren och lyfter frågan om att återuppta stödet till UNRWA beror på att situationen är akut. Att återuppta stödet till UNRWA är ett

beslut som regeringen har möjlighet att fatta här och nu, i dag.

Att regeringen inte lyssnar på oppositionen är kanske inte så förvånande, men att man inte lyssnar till de organisationer som verkar på plats i Gaza – det är rent häpnadsväckande. Organisationerna vädjar till regeringen. De är oerhört tydliga: Utan UNRWA riskerar det humanitära systemet i Gaza att falla. Det skulle innebära än mer lidande och död, som skulle kunna förhindras. Så här uttrycker sig de organisationer som verkar i Gaza, de som får regeringens stöd i dag. De är glasklara. Varför lyssnar inte regeringen?

Regeringen har möjlighet att agera här och nu. Man har möjlighet att återuppta stödet till UNRWA och hjälpa till att förhindra förlust av liv här och nu. Vi måste agera med all kraft vi har för att förhindra ett folkmord i Gaza.

Anf. 55 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Som jag har sagt tidigare är det svårt att se att Israel nu lever upp till sina särskilda skyldigheter enligt den internationella humanitära rätten. Att uppsåtligen blockera mat och annat bistånd till civila är helt oförsvarligt och likaså att använda bistånd i militära eller politiska syften.

Uppgifterna om att människor i behov av nödhjälp vid flera tillfällen har dödats och skadats nära en distribueringsplats i Rafah är också fruktansvärda. Händelserna måste omedelbart utredas och ansvariga ställas till svars.

Det är bra att både ICC och ICJ har pågående utredningar om situationen. Det är viktigt att överträdelser av den internationella rätten och möjliga krigsförbrytelser utreds och att ansvar utkrävs i ordnade former.

Vi menar att stridigheterna i Gaza måste få ett varaktigt slut, och vi kräver att Israel tar sitt ansvar enligt folkrätten. Vi måste också kräva att Hamas omedelbart och villkorslöst friger gisslan, vilket vi också gör. Hamas kan inte ha en plats i ett framtida styre av Gaza. Vi får inte heller glömma bort, vilket många gör i debatten, att Hamas bär ett enormt ansvar för det lidande som vi ser i Gaza.

Vi vill se ett enat Gaza och Västbanken under ledning av en reformerad palestinsk myndighet. Den som läser på vet också att vi bistår den palestinska myndigheten på flera olika sätt för att den ska kunna bygga upp sin förmåga och kunna bli en trovärdig part i en tvåstatslösning. Därför betackar jag mig för insinuationer och formuleringar om att det skulle vara tveksamt att regeringen stöttar en tvåstatslösning. Det är helt uppenbart att vi gör det.

När det gäller UNRWA är det alltså inte vi som pratar om andra länder i Europa. Jag läste en debattartikel i helgen som var skriven av ingen mindre än Magdalena Andersson, där hon skriver att inget annat land i EU förutom Sverige har valt att inte ge stöd till UNRWA. Det är inte sant. Det är fem andra länder i EU som inte ger stöd till UNRWA. Jag tycker att det

är under all kritik att Magdalena Andersson medvetet ljugar i Svenska Dagbladet.

Jag kan också upplysa om att det av dessa fem länder är tre som gav stöd 2023 och som inte längre ger något stöd och alltså har avbrutit sitt stöd.

Slutligen har jag fått frågor om skeppet Madleen. Vi känner till att skeppet och passagerarna har stoppats och enligt uppgift ska transporteras till Ashdods hamn. Besättningen och passagerarna på Madleen är medvetna om riskerna med kampanjen. UD har avrått från resor till Gaza i tio års tid. Man har ett tydligt eget ansvar om man trotsar denna avrådan, vilket jag också i många olika sammanhang har varit mycket tydlig med.

Regeringens bedömning i dagsläget är att ingen ombord svävar i fara och att man därmed inte heller i dagsläget har något behov av konsulärt stöd. Men vi och ambassaden i Tel Aviv har kontakt med lokala myndigheter och följer situationen noga. Om det skulle uppstå behov av konsulärt stöd kommer vi att bedöma hur vi på bästa sätt kan bistå.

Däremot vill jag lyfta den kampanj som har startats där man ringer Utrikesdepartementet i mycket stor utsträckning och därmed också blockerar samtal från andra, som är i akut behov av konsulär nödhjälp. Jag ser mycket allvarligt på detta och att man alltså riskerar att blockera dem som verkligen behöver hjälp.

Anf. 56 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Jag ställde denna interpellation för att Sverige måste göra mer för att rädda liv i Gaza. Jag är lite orolig över att regeringen inte hör att vi inte kritiserar det man gör utan att vi kritiserar hur man gör det och framför allt vad man inte gör.

Jag har inte hört utrikesministern fördöma Israels krig i Gaza i dess helhet. Även om hon är orolig är hon fast i gamla talepunkter. Vi hör inte heller att regeringen är tydlig med att man vill stoppa exporten av de rödpunktsikten som sker från svenska företag till israelisk militär och till bosättare.

När det gäller associeringsavtalet mellan EU och Israel är det bra att regeringen nu är för en översyn. Från oppositionens sida krävde vi detta redan för ett år sedan. Det ger i sig ingen reell handling, men det kan ju leda till att avtalet suspenderas. Redan denna månad kommer utrikesministrarna i EU att träffas, och då måste Sverige visa tydlighet och handlingskraft.

Ni får gärna ignorera oss som opposition om ni vill. Men ignorera inte alla svenska och utländska hjälporganisationer som ställer samma krav som vi, det vill säga att den svenska regeringen behöver stödja UNRWA! Det är ändå UNRWA som är ryggraden i det humanitära stödet till Gaza, och det är UNRWA som verkar i hela regionen med att ge palestinier sjukvård och utbildning i enlighet med FN:s resolutioner.

Jag tycker också att det är bra att vi får besked om att det kan ges konsulärt stöd till Greta Thunberg och de andra aktivister som har rest till Gaza för att uppmärksamma den humanitära situationen och försökt bistå med hjälp till Gazas hårt prövade befolkning.

Jag hoppas att den marginella omsvängning vi har sett från regeringens sida nu under senvåren blir lite mer än en marginell ändring och att vi på allvar sluter upp i världssamfundet och stoppar det folkmord som jag menar sker i Gaza.

Anf. 57 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S):

Herr talman! Tack för debatten!

Jag skulle ändå vilja påminna om att UNRWA är den största hjälporganisationen för palestinska flyktingar. Som vi har nämnt tillhandahåller UNRWA utbildning, primärvård och infrastruktur eftersom det inte finns en fullvärdig fungerande stat som kan ta hand om de palestinska medborgarna.

Att då, som ledamoten Stefan Olsson, likställa detta med sophämtning och nästan göra sig löjlig över UNRWA:s verksamhet tycker jag är anmärkningsvärt. Jag häpnar faktiskt över att man gör det i det läge som nu råder. Senast i går dog 40 palestinier och en FN-anställd.

Vi vädjar till den svenska regeringen, vilket Håkan Svenneling också nämnde, om att återuppta stödet till UNRWA. Om ni inte hör sammar oss i oppositionen, hör samma de organisationer som vädjar om att stödet ska återupptas!

Utrikesministern har helt rätt: Sverige är en av de största givarna av humanitärt bistånd till Gaza. Men det handlar om att ge till rätt organisation, den organisation som kan se till att stödet kommer de palestinska flyktingarna till del.

Utrikesministern borde vara mer fokuserad på vad just Sverige kan göra. Vi vädjar till Sveriges regering. Hur andra regeringar agerar på EU-nivå får stå för dem. Vi kommer att markera tydligt mot dem, men de jag kan påverka i den här kammaren är Sveriges regering. Vi behöver inte diskutera andra EU-länder. Det vi kan diskutera är vad Sveriges regering tänker göra. Kommer man att återuppta stödet till UNRWA? Om UNRWA själva säger att de kan verka trots förbudet, varför återupptar inte regeringen stödet till UNRWA?

Anf. 58 Utrikesminister MARIA MALMER
STENERGÅRD (M):

Herr talman! Till att börja med måste jag säga att det har varit otroligt mycket fokus på UNRWA och enbart UNRWA från vissa debattörer i den här debatten. Jag vill påminna om att vi har en biståndsminister som man också kan vända sig till om det är just UNRWA man vill fokusera på.

Jag konstaterar att regeringen, till skillnad från vad oppositionen vill ge sken av, gör väldigt mycket. Vi är en av de största givarna i hela världen av humanitärt stöd till Gaza. Vi driver på för sanktioner mot extremistiska bosättare och har också fått igenom det på EU-nivå. Nu driver vi på för sanktioner mot extremistiska ministrar, vilket placerar oss i framkant i EU. Vi har också ställt oss bakom en översyn av associeringsavtalet.

Jag måste säga att jag är djupt oroad över att vi har en oppositionsledare i form av Magdalena Andersson som medvetet ljuger i medierna. Socialdemokraterna eldar på en konflikt som har sin grund i Mellanöstern, som går många decennier tillbaka och som aldrig borde ha tagits till svenska gator och torg. Den polarisering, det hat, de hot, den desinformation och den antisemitism som vi ser är precis det Hamas vill ha. Om man bidrar till det kommer historien att döma en.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2024/25:702 om kyrkoantikvarisk ersättning

Anf. 59 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Louise Thunström har frågat mig om jag och regeringen avser att ta ytterligare initiativ för att säkerställa att vårt kyrkliga kulturarv bevaras för framtiden.

I skrivelsen *De kulturhistoriska värdena inom Svenska kyrkan – om förvaltningen av det kyrkliga kulturarvet* (skr. 2023/24:109) pekar regeringen på två framtidsfrågor som bedöms ha avgörande betydelse för den framtida förvaltningen av det kyrkliga kulturarvet: finansieringen och beredskapsarbetet.

Vad avser finansieringen kan jag konstatera att riksdagen, på regeringens förslag, har beslutat om en ökning av anslaget för kyrkoantikvarisk ersättning med 30 miljoner kronor från 460 miljoner till 490 miljoner kronor årligen från och med 2025. Detta är den första ökningen av anslagets nominella belopp sedan 2010. Fyra socialdemokratiskt ledda regeringar och två kontrollstationer hann passera innan den nuvarande regeringen föreslog en ökning. Det socialdemokratiska intresset för det kyrkliga kulturarvet är därför en välkommen nyhet.

Vad avser beredskapsarbetet konstaterar regeringen i skrivelsen att betydelsen av åtgärder som stärker krisberedskapen har ökat utifrån det rådande omvärldsläget, vilket även påverkar arbetet med det kyrkliga kulturarvet. Det är regeringens bedömning att detta är en utveckling som kommer att hålla i sig och vara viktig att följa upp, till exempel inom ramen för kommande kontrollstationer.

Svenska kyrkan är representerad i det råd för skydd av kulturarv som efter regeringens uppdrag den 29 februari 2024 har bildats av Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Kungliga biblioteket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelserna och Statens fastighetsverk. Rådets syfte ska enligt uppdraget vara att bidra till en effektiv beredskapsplanering för skydd av samlingar av kulturarv samt kulturhistoriskt värdefulla fastigheter och miljöer i Sverige. En delrapport inkom i februari 2025, och arbetet ska pågå till och med den 28 februari 2027.

Avslutningsvis vill jag fästa uppmärksamheten på att regeringen i skrivelsen gör bedömningen att staten

– genom regeringen, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna – tillsammans med Svenska kyrkan även fortsättningsvis bör ta ansvar för att det kyrkliga kulturarvet bevaras, används och utvecklas.

Anf. 60 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tackar kulturministern för svaret.

Det är i användningen som ett kulturarv ges betydelse. Det innebär också att skyddet av kulturarvet inte bara handlar om att spara det till eftervärlden utan också om att det måste fungera och vara tillgängligt, anpassat, relevant och användbart.

Svenska kyrkan finns i hela landet, i städer, i småorter och på landsbygden. Kyrkobyggnaderna är spridda över hela geografien, ibland som den enda kvarvarande samlingsplatsen i mindre samhällen. Detta gör att de har en funktion inte bara som religiösa rum utan också som en samhällsresurs och därmed är både en lokal och en nationell angelägenhet.

Svenska kyrkans församlingar och pastorat är sammantaget Sveriges största förvaltare av egendom skyddad för sina kulturhistoriska värden. Det är inte bara kulturarvet som på många sätt är unikt utan också förvaltningsformen.

Efter relationsändringen mellan staten och kyrkan övertog Svenska kyrkan ansvaret för vården av dessa kulturhistoriska miljöer. I gengäld instiftade staten den kyrkoantikvariska ersättningen för att kompensera svenska kyrkan för de inskränkningar och ökade kostnader som skyddsbestämmelserna i kulturmiljölagen innebär. Det kyrkliga kulturarvet är nämligen inte enbart svenska kyrkans ansvar och intresse utan tillhör oss alla, oavsett medlemskap i kyrkan.

Ersättningen har sedan 2010 uppgått till samma belopp, 460 miljoner kronor årligen, vilket innebär att den i realiteten kraftigt sjunkit i värde.

I budgeten för 2025 fanns en mycket välkommen ökning av den kyrkoantikvariska ersättningen från 460 miljoner till 490 miljoner kronor årligen. Det är en ökning som fanns med i både regeringens och Socialdemokraternas budgetförslag, och det är den första höjningen sedan 2009. Dock är detta långtifrån det som Svenska kyrkan bedömt vara både rimligt och nödvändigt, och under 2024 genomförde Svenska kyrkan ett aktivt kampanjarbete för att påvisa behoven.

Många glesbygdsförsamlingar bär ett särskilt tungt ansvar. Dessa har ofta ett stort antal skyddade byggnader men en krympande medlemsbas och därmed begränsade resurser. Länsstyrelsen i Norrbotten beskriver detta som ett orimligt stort kulturarvsansvar i förhållande till ekonomiska förutsättningar. När en allt större andel av församlingarnas ekonomi måste gå till underhåll av kyrkobyggnader och lokaler får också annan verksamhet stå tillbaka. Det kan handla om barn- och ungdomsverksamhet, körer, diakoni, samtalsstöd, integrationsarbete och samverkan med civilsamhället. Församlingarna får mindre möjlighet att vara närvarande där människor faktiskt finns. I förlängningen påverkas också kyrkans roll som en öppen och levande del av lokalsamhället. Risken är att man helt enkelt

tvingas prioritera byggnader framför människor och verksamhet.

För att möta dessa utmaningar vill Svenska kyrkan ha en successiv höjning av ersättningen till 700 miljoner kronor per år till 2027, med efterföljande indexreglering. Det saknas alltså 210 miljoner kronor årligen.

Min fråga till kulturministern är därför: Hur bedömer kulturministern Svenska kyrkans förslag om att successivt höja ersättningen till 700 miljoner kronor per år fram till 2027, sett till de behov som redovisats i kontrollstationsrapporten?

Anf. 61 Kulturminister PARISA

LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag kan konstatera att jag inte kan uttala mig om budgetar som inte har förhandlats eller presenterats än. Frågan om pengar är något som jag får återkomma till längre fram.

Men ibland, herr talman, häpnar man. Låt mig återigen påminna både ledamoten och kammaren om det faktum att fyra socialdemokratiska regeringar och två kontrollstationer hann passera när man inte lade en krona på den kyrkoantikvariska ersättningen. Det är såklart välkommet att Socialdemokraterna nu engagerar sig i frågan, men jag kan konstatera att inte heller ledamoten har ett svar på hur man ska finansiera de 210 miljoner kronorna som ledamoten hävdar saknas. Jag kan också konstatera att av de 563 punkter och politiska beslut som fattades på S-kongressen, från ledamotens parti, handlade inte en enda om den kyrkoantikvariska ersättningen.

Det är väl kul att S åtminstone visar intresse i frågan i talarstolen i riksdagen.

Anf. 62 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt att ställa mina frågor till kulturministern i form av en interpellation, men svaret jag fick av ministern på en tidigare skriftlig fråga gjorde att jag ändå kände mig lite manad till debatt.

Så som kulturministern formulerade sitt skriftliga svar och även det svar som jag fick höra nu antydde hon att tidigare regeringar visat bristande intresse. Tonfallet i svaret kan också uppfattas som raljerande. Det är anmärkningsvärt. Därför vill jag klargöra att det ingår i mitt uppdrag som riksdagsledamot att kontrollera regeringens arbete, och det gör man bland annat genom frågor och interpellationer.

Jag ställde en fråga om huruvida regeringen tänker ta ytterligare initiativ för det kyrkliga kulturarvet, och jag fick då i det skriftliga svaret veta vad Socialdemokraterna inte har gjort. I en debatt kan den typen av argumentation kanske komma till sin rätt, men när det kommer från ett departement och i ett svar på en skriftlig fråga tycker jag att det helt enkelt är oprofessionellt.

Fram till 2015, herr talman, räckte pengarna bra. Vid tidpunkten för nästa kontrollstation, 2019, och de efterföljande åren befann vi oss dessutom mitt i en global pandemi. Kultursektorn var en av de hårdast drabbade sektorerna. Mycket av den politiska kraften och

resurserna gick till att säkra överlevnaden för den kulturella infrastrukturen och de fria kulturskaparna. Det här påverkade förstås också prioriteringarna vad gäller den kyrkoantikvariska ersättningen.

Vi socialdemokrater instämmer med regeringen om att staten även i fortsättningen ska ta ansvar för att det kyrkliga kulturarvet ska bevaras, användas och utvecklas. Regeringen menar att det är av vikt att Svenska kyrkan säkerställer de kulturmiljövårdande myndigheternas insyn. Vi socialdemokrater vill också framhålla vikten av att det antikvariska behovet går hand i hand med Svenska kyrkans behov av en adekvat verksamhet.

Den kyrkoantikvariska ersättningen är inriktad på skydd och bevarande, men frågan är faktiskt större än så. För att kulturarvet ska vara relevant behöver det också vara levande, och det antikvariska synsättet kan därför behöva kompletteras med fler synsätt för att nå de politiska målen om att ett kulturarv ska användas och utvecklas.

Resursfrågan kommer att vara på den politiska dagordningen under överskådlig tid framöver. Med tanke på hur kulturen prioriteras, eller kanske inte prioriteras, har jag mycket svårt att föreställa mig en ökning med ytterligare 210 miljoner per år till kyrkoantikvarisk ersättning under de kommande åren.

Jag menar också att det vore synd om diskussionen stannade där. Många kyrkor står i dag oanvända när de skulle kunna fyllas med innehåll som ger kulturarvet liv och tillgängliggör det för fler. Överenskommelsen med staten och kyrkan slöts på 90-talet. Med detta sagt menar jag inte att modellen inte har tjänat oss väl, men utformningen och tillämpningen av modellen och kanske även kulturmiljölagen kan behöva ses över i syfte att förbättra förutsättningarna och långsiktigheten.

Kan kulturministern tänka sig att initiera en sådan översyn?

Anf. 63 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Vad gäller översyn återspeglar Svenska kyrkan varje år. Vi får en årlig rapport över hur man har använt anslaget, vad anslaget har räckt till och vad man har gjort för prioriteringar inom ramen för anslaget. Det är också de årliga rapporterna som sedan ligger till grund för de diskussioner man har när man når en kontrollstation och ska se hur man ska få pengarna att räcka på bästa sätt. De årliga rapporterna finns, och de ligger till grund för den kontrollstation som fanns tidigare, som vi nu har fattat beslut om i fråga om budgeten, och kommer att så göra även framöver.

Herr talman! Jag måste ändå få stanna upp vid ledamotens beskrivning av tidigare regeringars arbete. Det är klart att man som opposition har ett uppdrag att granska regeringen. Det välkomnar jag. Men jag tycker ändå att det är på sin plats att påminna såväl ledamoten som kammaren om vad den tidigare regeringen faktiskt gjorde. Då är det helt relevant att ta

fram fakta, nämligen att fyra S-ledda regeringar inte gjorde något åt den kyrkoantikvariska ersättningen.

Ledamoten menade att pengarna räckte fram till 2015. Det må så vara. Men 2019 hävdar ledamoten att man inte kunde lägga fram några medel på grund av omvärldsläget och pandemin, det vill säga de prioriteringar man var tvungen att göra. Jag respekterar det. Jag förstår att precis som den här regeringen måste göra prioriteringar var även ledamotens regering tidigare tvungen att göra prioriteringar.

Låt mig påminna ledamoten om vilket läge vi har i Sverige och världen i dag. Vi har ett krig i vårt närområde. Vi har ett högt säkerhetsläge i och utanför Sverige. Omvärldsläget är allt annat än lugnt och stilla just nu, och det ställer mycket höga krav på oss att arbeta med vår beredskap och säkerhet såväl nationellt som internationellt.

Vi har gått med i Nato, och vi har haft en inflation på 11 procent som vi ärvde från S-regeringen. Och Sverige befinner sig i en lågkonjunktur. Trots dessa omständigheter valde den här regeringen att prioritera frågan om den kyrkoantikvariska ersättningen och faktiskt lägga 30 miljoner kronor mer. Det tänker jag ändå är en signal till ledamoten om vad regeringen tycker och vill när det kommer till det svenska kyrkliga kulturarvet.

Anf. 64 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Herr talman! Det blir en märklig dialog, diskussion eller debatt här. Före 2015 klarade sig Svenska kyrkan relativt bra, och det står också i den kontrollstationsrapport man har lämnat ifrån sig.

Herr talman! Om kulturministern ändå hade lyssnat på vad jag sa. Jag sa faktiskt att den kyrkoantikvariska ersättningen är inriktad på skydd och bevarande, men frågan är större än så. För att ett kulturarv ska vara relevant behöver det också vara levande, och det antikvariska synsättet kan därför behöva kompletteras med fler synsätt på kulturarvet.

Det vore synd om diskussionen kring det kyrkliga kulturarvet hamnade just vid den kyrkoantikvariska ersättningen i pengar. Det antyds i kontrollrapporten från Svenska kyrkan, och även jag tycker så, att utformningen och tillämpningen av modellen, kanske även kulturmiljölagen, kan behöva ses över i syfte att skapa förbättrade förutsättningar och förbättrad långsiktighet.

Det råder ett tufft ekonomiskt läge. Jag har svårt att tänka mig att regeringen kan lägga 210 miljoner extra nästa år för den kyrkoantikvariska ersättningen, men jag skulle önska att vi framöver kan hitta en bred samsyn om hur staten och kyrkan tillsammans kan ta ansvar för det kyrkliga kulturarvet.

Vi har ett rikt och omfattande kulturarv, som vi kan vara stolta över på många sätt. Men det rymmer också svåra och smärtsamma delar. De delarna är också vårt kulturarv, och de behöver vi också visa upp.

Det ska som sagt vara ett levande kulturarv. Det vore väldigt synd med stängda kyrkor på landsbygden

som är fina till det yttre och som kanske kostar pengar men ändå inte ger oss tillgång till kulturarvet.

Med detta tackar jag kulturministern för debatten. Jag önskar en trevlig kultursommar och hoppas att vi kan hitta en bred samsyn om hur vi på sikt kan ta ansvar för det kyrkliga kulturarvet.

Anf. 65 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag förstår att frågan är bredare än bara den kyrkoantikvariska ersättningen. Men ytterst är flera av de frågor som ledamoten pekar på sådant som Svenska kyrkan måste få vara delaktig i och även fatta beslut om. Vilka kyrkor på landsbygden som hålls stängda eller inte är inte något som regeringen ska bestämma över eller ta ansvar för. Det är upp till Svenska kyrkan att fatta de besluten och göra de prioriteringarna.

Det är däremot vårt ansvar att se till att Svenska kyrkan har medel – det är därför vi kommer tillbaka till finanserna – och kan göra bra prioriteringar inom ramen för den verksamhet man bedriver. Det kyrkliga kulturarvet är en stor del av det.

I den skrivelse som vi lämnade ifrån oss till riksdagen konstaterades också att de två största frågorna när det gäller hur vi ska hantera vårt kyrkliga kulturarv är framför allt finansieringen och beredskapsarbetet. Det är det som träffar regeringen och riksdagen i det arbete som vi har framför oss.

Men detta är självklart ett arbete som måste göras hand i hand. Staten och Svenska kyrkan måste göra det gemensamt och tillsammans. Vi har en uppbyggd process för hur sådant ska gå till, med kontrollstationer, årliga rapporter och samtal däremellan. Jag ser fram emot att fortsätta det arbetet även framöver.

Det är klart att vi alla önskar en bred samsyn i viktiga frågor. Det här är viktiga frågor när det gäller vårt gemensamma kulturarv. Jag ser också fram emot att vi kan ha bra samtal framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2024/25:662 om tydligare kriterier för färdtjänsttillstånd

Anf. 66 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Ewa Pihl Krabbe har frågat mig om jag delar Trafikanalys bedömning att det behövs en lagändring och tydligare regelverk samt om jag kommer att verka för att en sådan lagändring snarast kommer till stånd. Ewa Pihl Krabbe har även frågat mig om jag har för avsikt att kompensera eller stötta synskadade som fräntas färdtjänsten i väntan på en eventuell lagändring och i så fall hur.

Ewa Pihl Krabbe ställde en liknande fråga till mig i januari i år. Mitt svar är att lagen (1997:736) om färdtjänst är en ramlag som ställer upp de yttre gränserna för tillämpningen. Färdtjänstlagen reglerar inte i detalj

samtliga villkor som ska gälla i färdtjänsten eller vid prövning av rätten till färdtjänst.

Det är tydligt utifrån bestämmelserna i färdtjänstlagen att det är kommunen som gentemot kommuninvånarna svarar för att färdtjänst av god kvalitet anordnas inom kommunen. Färdtjänstlagen ställer inte upp några hinder för en mer generös tillämpning. Tillstånd till färdtjänst beviljas av kommunen eller i förekommande fall den regionala kollektivtrafikmyndigheten.

Av 7 § i lagen framgår det att ”tillstånd till färdtjänst skall meddelas för dem som på grund av funktionshinder, som inte endast är tillfälligt, har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att resa med allmänna kommunikationsmedel.” Hur vissa huvudmän i form av kommuner eller regionala kollektivtrafikmyndigheter kan göra tolkningen att synskadade inte har ett funktionshinder som innebär väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand kan bara de svara på.

Under senare år har det blivit tydligt att vissa grupper med funktionsnedsättning har fått svårare att få tillstånd till färdtjänst. Det är en oroande utveckling som jag tar på stort allvar. Trafikanalys bedömning är att det är i tillämpande kommuners, regionala kollektivtrafikmyndigheters och i förekommande fall domstolars praxis som orsakerna till denna utveckling står att finna.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning trädde i kraft 2009 i Sverige. Det innebär att Sverige har åtagit sig att förverkliga den och dess bestämmelser i sin helhet. Ansvaret åvilar inte endast regeringen. Även kommuner och regioner ansvarar för att leva upp till kraven i FN-konventionen.

Rapporten från Trafikanalys bereds inom Regeringskansliet.

Anf. 67 EWA PIHL KRABBE (S):

Herr talman! Det är riktigt att jag har ställt en fråga tidigare till statsrådet i samma ärende. Jag ställer samma fråga igen, eftersom jag fortfarande tycker att det är djupt upprörande hur vissa trafikhuvudmän och kommuner behandlar sina invånare som i många fall är svårt funktionshindrade sedan födseln eller har drabbats av en funktionsnedsättning senare i livet.

Färdtjänstlagen ställer inte upp några hinder för en mer generös tillämpning, och kommunerna har ansvaret för att färdtjänst med god kvalitet anordnas inom kommunen. Så är det, precis som statsrådet också säger. Många kommuner eller trafikhuvudmän tar också sitt fulla ansvar. Men när man, som i exempelvis Region Skåne, fortsätter att följa de hårdaste domsluten och hänvisar till en lägstanivå måste jag få reagera. Jag ser konsekvenserna för dessa personer som redan är hårt drabbade av sin funktionsnedsättning.

Låt mig ge ett exempel av många på hur Region Skåne agerar. En man som föddes 1979 i nordöstra Skåne är helt blind på ena ögat, har 2 procents syn på det andra ögat och kan se viss färgskillnad. Han har det som heter kongenitalt glaukom. Cirka 300 personer i Sverige har den diagnosen. Han lärde sig punktskrift

redan som sexåring, har gått integrerat i skolan från lekis – som det hette på den tiden – till och med gymnasiet.

Han säger själv att han växte upp i en tid när det skedde satsningar på personer med funktionsnedsättning. Han fick vit käpp, ledarhund, grundläggande rehabilitering och undervisning i punktskrift, käppteknik, orientering och förflyttning. Allt detta har hjälpt honom väldigt mycket i livet.

Han har ett heltidsarbete och åker tåg från nordöstra Skåne till Malmö varje dag med stöd av sin ledarhund. Sträckan från hemmet till arbetsplatsen är väl inövad och utgör inget problem, om allt fungerar som det ska. Han fick sin färdtjänst beviljad 1992. Men 2021 fick han, utan att ens ha blivit uppringd eller tillfrågad om sin situation, besked per mejl – hur man nu kan skicka det till en blind person – om avslag på sin färdtjänstansökan med hänvisning till den berömda domen i Stockholms tingsrätt, där det sägs att man kan öva in sin resrutt.

I Blekinge, som ligger ett stenkast bort, har inte en enda blind person drabbats av avslag med hänvisning till domslutet.

Ibland händer det att en person ska ta sig inte bara från punkt A till punkt B. Då börjar bekymren. Hur ska man kunna öva in en sträcka som kanske bara är tillfällig? Man kanske hamnar i ett läge som man inte kan förutse, vill träffa kamrater eller delta i en aktivitet som man inte kan vägen till.

Blinda och synskadade är inte annorlunda än vi andra. Vissa har svårigheter att orientera sig. Andra har det inte. Ska man inte kunna få färdtjänst i de situationerna, eftersom man i övrigt använder kollektiva trafikmedel där man klarar det, och riskera liv och hälsa genom att ge sig ut i situationer man inte behärskar?

Herr talman! Jag har de senaste månaderna blivit uppringd och också fått kunskap om flera personer som är blinda som nu fått avslag på färdtjänstansökan. De får nu säga upp sig från sina arbeten. De vågar helt enkelt inte ge sig ut i trafiken på grund av risken att ramla ned på spår eller komma ut i vägbanan. Det är inte alla blinda som har möjlighet att orientera sig i kollektivtrafiken. Det måste man respektera.

Arbetslösheten bland de blinda är uppåt 50 procent. Den behöver inte bli högre. Det är människor som har kämpat för att skaffa sig ett arbete. Enligt uppgift riskerar 850 personer i Skåne med funktionsnedsättning, bland annat synskadade, att förlora sin färdtjänst.

Trafikanalys fick 2021 i uppdrag att analysera om nuvarande tillämpning av bestämmelserna i lagen om färdtjänst från 1997 följer de intentioner som anges i förarbetena till lagen. Jag ber att få återkomma till utredningen.

Anf. 68 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Tack, Ewa Pihl Krabbe, för frågan och för engagemanget! Jag vet att det är ett engagemang för färdtjänstfrågor och funktionshinder rättheter som har funnits länge.

Som framgår av den paragraf i lagstiftningen som jag läste upp, herr talman, ska tillstånd för färdtjänst meddelas för dem som på grund av funktionshinder som inte endast är tillfälligt har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att resa med allmänna kommunikationsmedel. Här vill jag understryka det jag tidigare sa, som också återspeglas i de problem som många nu möter: Att vissa huvudmän – kommuner eller regionala kollektivtrafikmyndigheter – kan göra tolkningen att synskadade inte har ett funktionshinder som innebär väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand kan bara de svara för.

Även om jag inte kan uttala mig i enskilda fall, herr talman, är det klart att de berättelser som har kommit mig till del vittnar om en stor bestörtning över sakernas tillstånd. Jag tror att det är svårt för någon att inte bli berörd av de berättelserna. Det här är angeläget, och det är därför vi har färdtjänstlagen.

Precis som jag också sa, herr talman, finns det inte några hinder för att ha en mer generös tillämpning. Det är, som jag också sa, i kommuners och regionala kollektivtrafikmyndigheters och även i domstolars praxis som orsakerna till utvecklingen står att finna. Det var också därför som Trafikanalys fick i uppdrag att analysera och utreda detta. De slutsatser som kom från den rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Ledamoten sa, herr talman, att man måste få reagera. Det är ingen som fråntar ledamoten möjligheten att reagera – jag tror att det är ganska många som gör det.

Jag vill vara tydlig med att Trafikanalys rapport bereds inom Regeringskansliet. Detta svarar mot de frågor som ledamoten har ställt. Jag kan inte i dag ge någon tidsangivelse för när denna beredning kan vara klar och en lagändring i så fall skulle kunna komma till stånd. Mitt besked i kammaren i dag är att rapporten bereds.

Anf. 69 EWA PIHL KRABBE (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det vittnar om en förståelse för den situation som faktiskt råder.

År 2023, alltså för mer än två år sedan, kom Trafikanalys slutsatser till följd av det uppdrag man fått av regeringen 2021. Man skrev då att ”färdtjänsten inte fullt ut uppfyller sin avsedda roll som ett komplement till kollektivtrafiken.” Man skrev vidare: ”Tillämpningen av lagen avviker i några avseenden från förarbetenas intentioner och har skärpts flera gånger sedan lagens tillkomst. Det handlar framför allt om att sökandens avstånd till närmaste hållplats inte beaktas i rättspraxis. Om avståndet överstiger något hundratal meter behöver inte färdtjänst beviljas.

Utöver detta har det i senare praxis utvecklats krav på sökanden att resträna, samt att ha ledsagare i kollektivtrafiken, vilket bland annat har drabbat synskadade och andra personer med orienteringssvårigheter.”

Jag vill inflika att vi fortfarande väntar på att få utredningen om ledsagning i särskild lagstiftning, som det beslutades om genom ett tillkännagivande i fjol.

Trafikanalys bedömer att detta avviker från det funktionshinderspolitiska målet, och utredningen utmynnade i att man föreslår en lagändring för att skillnader i tolkning åtminstone delvis ska kunna mötas med tydligare regelverk.

Det är inte bara Trafikanalys som har iakttagit de orättvisor som drabbat redan svårt utsatta personer, utan även FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) har riktat kritik mot Sverige för hur ansökningar om funktionsstöd hanteras. Kritiken gäller bland annat fall där färdtjänst eller motsvarande stöd avslås och är en del i en bredare kritik mot försämringar i rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Jag tycker att Trafikanalys utredning är väldigt väl-skriven och förtjänar ett bättre öde. Jag hoppas att den ska beaktas i Regeringskansliet och att man kommer med ett förslag till lagändring.

Anf. 70 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Sverige har åtagit sig att förverkliga FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess bestämmelser i sin helhet. Detta är ett ansvar som också åvilar regioner och kommuner – att leva upp till kraven i FN-konventionen.

När det gäller färdtjänst fungerar den, som ledamoten var inne på i inledningen, väldigt väl på många platser. Färdtjänsten synliggör möjligheten att vara delaktig i samhället, och det är därför vi har färdtjänst-lagstiftningen, enligt vilken denna möjlighet finns.

Svensk Kollektivtrafik genomför löpande kvalitetsundersökningar av färdtjänst och sjukresor. Den senaste undersökningen för 2024 visar att 95 procent av resenärerna kom fram i tid, 92 procent var nöjda och 90 procent var nöjda med beställning och resa sam-mantaget. Denna undersökning visar på ett väldigt stort värde och en stor nöjdhet generellt med färdtjänsten.

Det vi diskuterar i dag är när det inte fungerar; le-damoten har pekat på ett antal olika fall. Jag kan inte kommentera dem enskilt, men jag tackar för ledamo-tens engagemang och också för förståelsen för att det pågår ett arbete där slutsatserna från den här rapporten bereds i Regeringskansliet.

Anf. 71 EWA PIHL KRABBE (S):

Herr talman! Kollektivtrafiknämnden i Skåne har länge sagt att kommunerna vill ha det billigaste alter-nativet, vilket innebär ett stöd för de hårdaste domslu-ten. Nu har precis samtliga sex nordostskånska kom-muner – jag kommer därifrån – oavsett partifärg trött-nat och skriver till Skånetrafiken: Vi överväger starkt att säga upp avtalet om inte Skånetrafiken visar vilja till dialog om bland annat det ökande antalet avslag på ansökningar om färdtjänst med de märkligaste avslags-motiv.

Lustigt nog är det också i dagens Kristianstadsbla-det en stor artikel om detta, där statsrådets partikamrat i Kristianstad uttalar sig skarpt. Det gladdde mig.

Vi har alla ett ansvar, i synnerhet på nationell nivå, att se till att de personer som har stort behov av stöd får det. Många kommuner och trafikhuvudmän tar sitt ansvar, men några utmärker sig. Jag skäms över att mitt Skåne under Funkisriksdagen som vi höll här i riksdagen utmålades som värst i landet av Synskada-des Riksförbund när det gäller att jaga synskadade med indragna färdtjänststillstånd. FN:s kommitté för kon-ventionen om rättigheter för personer med funktions-nedsättning riktar också allvarlig kritik mot Sverige. Det kan man inte låta bli att bry sig om.

Det finns ju en lösning, nämligen att ta fasta på Tra-fikanalys utredning och göra de ändringar i lagen som krävs för att personer med svår funktionsnedsättning ska känna sig som fullvärdiga medlemmar i ett land som är ett av de rikaste i världen.

Anf. 72 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Ja, beredning pågår. Men som leda-motens beskrivning av diskussionen i Skåne ger vid handen är det också viktigt att det blir en diskussion på regional och kommunal nivå, för det är där ansvaret i huvudsak ligger. Ansvaret för kvaliteten i färdtjänsten är ett regionalt åtagande. Lagen om färdtjänst anger att varje kommun gentemot sina invånare ansvarar för att färdtjänst av god kvalitet anordnas. Eftersom ansvaret för kollektivtrafik också är ett regionalt åtagande är det rimligt att även ansvaret för kvalitet i färdtjänsten lig-ger på regional nivå.

Som jag också sagt tidigare i debatten, herr talman, är färdtjänstlagen en ramlagstiftning. Den reglerar inte i detalj samtliga villkor som ska gälla i färdtjänsten. Det är möjligt att ha en mer generös tillämpning.

Den här debatten kommer kanske att fortsätta på regional och kommunal nivå, och vi kommer att fort-sätta att bereda de förslag som finns i Trafikanalys rap-port.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2024/25:678 om nattåg

Anf. 73 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Åsa Karlsson har frågat mig om jag och regeringen kommer att verka för en upphandling av nattåg mellan Göteborg och Duved och mellan Gö-teborg och Umeå och för en återstart av denna nattåg-stra-fik, som är så viktig för Sveriges turism och inte minst för Sveriges försvar.

SJ AB har nyligen upphört att trafikera sträckorna Göteborg–Duved och Göteborg–Umeå med nattåg. Jag kan inte svara för det enskilda beslutet.

Grundförutsättningen för den långväga persontra-fiken på järnväg i Sverige är att den ska bedrivas på

kommersiella grunder. Detta är också i linje med EU:s fjärde järnvägspaket, som är genomfört i svensk lag. Sverige har varit en föregångare på det området, vilket har lett till att det i dag finns flera operatörer för kommersiella långväga persontågsresor. Detta är en utveckling som regeringen välkomnar.

I vissa fall kan det finnas anledning för staten att ingripa på den annars öppna marknaden för kollektivtrafik. Trafikverket har i uppdrag att ingå och ansvara för statens avtal om transportpolitiskt motiverad interregional kollektivtrafik, inklusive flygtrafik, som inte upprätthålls i annan regi och där det saknas förutsättningar för kommersiell drift. Trafikverket har också i uppdrag att handla upp färjetrafik till Gotland.

Som underlag för de upphandlingar Trafikverket gör kartlägger myndigheten tillgängligheten mellan olika delar av landet. Baserat på dessa utredningar, det uppdrag myndigheten har och de medel som finns avsatta i statens budget har Trafikverket valt att handla upp nattågstrafik mellan Stockholm och Jämtland och mellan Stockholm och övre Norrland.

Trafikverket har däremot inte handlat upp nattågstrafik till och från Göteborg med hänvisning till att det redan finns anslutande tågförbindelser som bedrivs på kommersiella grunder mellan Göteborg och Stockholm. Det finns alltså möjligheter att resa med nattåg mellan Göteborg och Jämtland och mellan Göteborg och Umeå även om det innebär byte i Stockholm.

Avslutningsvis noterar jag även att Snälltåget AB kommer att bedriva nattågstrafik mellan Göteborg och Jämtland på kommersiella grunder under sommaren 2025.

Anf. 74 ÅSA KARLSSON (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Nattågen har nu slutat att gå mellan Göteborg och Duved i Jämtland och mellan Göteborg och Umeå i Västerbotten, min valkrets. Detta är nattåg som har bundit ihop norra Sverige med Västsverige. Det är djupt olyckligt att dessa nattåg har slutat att gå, inte minst för besöksnäringen i Västerbotten och Jämtland.

Besöksnäringen är otroligt viktig för näringslivet i dessa regioner och borde också vara viktig för vår regering. Nattågen är också viktiga för Sveriges beredskap. Försvaret betonar vikten av nattågen för transport av bland annat soldater och militär materiel. Det är viktigt att Trafikverket kan upphandla trafik på sträckor som kan anses samhällsviktiga men inte är kommersiellt lönsamma.

Herr talman! Jag hade en annan interpellationsdebatt med statsrådet den 8 november. Då handlade debatten om vikten av infrastruktur i glest befolkade områden. Jag vill citera vad statsrådet då sa:

”Regeringens utgångspunkt för infrastrukturpolitiken är att hela Sverige ska fungera. Villkoren för att leva, bo och verka i hela landet ska stärkas. Transporter och resor är nödvändigt för att hela samhället ska fungera och utvecklas. Det är därför angeläget med en god tillgänglighet mellan landets olika delar.”

Detta var inledningen på det svar jag fick på min interpellation då: att hela landet ska stärkas och att det är angeläget med god tillgänglighet mellan landets olika delar. Mellan landets *olika* delar kan inte rimligtvis betyda att man alltid måste passera Stockholm för att nå landets olika delar.

Som jag sa betonar även Försvarmakten vikten av nattågen för transport av bland annat soldater och militär materiel. De trycker på om att detta är mycket viktigt.

Regeringen har i efterhand skjutit till medel men först efter att tågen har slutat gå. Man kan undra varför regeringen inte agerade tidigare.

Med anledning av detta vill jag fråga statsrådet Andreas Carlson: Kommer statsrådet och regeringen att verka för en upphandling av dessa nationellt viktiga sträckor av tågtrafiken i Sverige och för en återstart av denna nattågstrafik, som är så viktig för Sveriges turism och inte minst för Sveriges försvar?

Anf. 75 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Det finns flera delar i detta. Precis som ledamoten säger har vi skjutit till mer medel. Det är också viktigt att stärka infrastrukturen i Sverige för att hela Sverige ska fungera för att de olika delarna av vårt avlånga land – flera delar är glest befolkade – ska hänga samman.

Därför satsar regeringen nu mycket stort på svensk järnväg, särskilt på underhåll men även på nya investeringar för ökad kapacitet. I år genomförs 1 700 underhållsåtgärder, vilket är fler än någonsin tidigare. Samtidigt har vi över 1 miljon persontåg i järnvägssystemet.

Sedan har vi frågan om konkurrens på spåren. Tågtrafiken till Jämtland är viktig för turismen. Det har också visat sig att Snälltåget har beslutat sig för att trafikera sträckan Göteborg–Jämtland i sommar.

Grundprinciperna, som jag uppfattar att också Socialdemokraterna står bakom, är att privata tågoperatörer ska kunna trafikera den svenska järnvägen. Jag noterade detta i ett inlägg i Rapport i våras. Jag välkomnar att Socialdemokraterna ser fördelar med konkurrens på spåren. Det är den avvägning som behöver göras gentemot upphandlad trafik, där det inte bär sig utan att staten går in och handlar upp trafik.

Exemplet med Snälltåget, som då har bestämt sig för att bedriva nattågstrafik på kommersiella grunder under sommaren, är förstås viktigt att följa för att se hur grunderna för den svenska järnvägslagstiftningen fungerar och också se hur det fjärde järnvägspaketet implementeras.

Vi följer detta mycket noga. Jag ser inte att det står i motsats till vad jag tidigare har sagt. Tvärtom har staten en mycket viktig uppgift att nu ta ikapp det gigantiska underhållsbehov och den underhållsskuld som finns när det gäller den svenska järnvägen. Underhållsskulden ökade under lång tid på järnvägssidan, inte minst under de senaste två planperioderna.

Nu bryter vi den destruktiva trenden av slarv med underhållet. Det gör vi dels genom att satsa på basunderhåll på en nivå som innebär att järnvägen inte längre successivt bryts ned, dels genom att öka Trafikverkets genomförandeförmåga. Vi stärker även kompetensförsörjningen genom ett särskilt uppdrag till Trafikverket.

Det är förstås viktigt att fortsatt se hur resmöjligheterna mellan Göteborg och Umeå respektive Jämtland fungerar. Det står inte i motsats till att vi nu gör enorma satsningar på att man ska kunna lita på järnvägen och på att rusta upp svensk järnväg.

Som jag sa i mitt svar går det SJ-tåg via Stockholm. Det går direkttåg som Snälltåget opererar i sommar. Det finns också andra trafikslag som binder ihop landet, exempelvis flygtrafik. Vi ställer inte olika trafikslag mot varandra. Där är det också viktigt att se hur omställningen i alla trafikslag kan påskyndas för att man ska kunna resa till olika delar av landet, bo i olika delar av landet och hälsa på familj och vänner i olika delar av landet på ett tryggt, tillgängligt och hållbart sätt.

Anf. 76 ÅSA KARLSSON (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det är viktigt med alla våra trafikslag och att de ska kunna samordnas, så att vi får så bra infrastrukturlösningar som möjligt. Det är vi helt överens om.

Låt mig återgå till statsrådets svar på den interpellation som vi debatterar i dag. Statsrådet sa i sitt anförande: ”I vissa fall kan det finnas anledning för staten att ingripa på den annars öppna marknaden för kollektivtrafik. Trafikverket har i uppdrag att ingå och ansvara för statens avtal och transportpolitiskt motiverad interregional kollektivtrafik, inklusive flygtrafik, som inte upprätthålls i annan regi och där det saknas förutsättningar för kommersiell drift.”

Men det är inte detta som regeringen nu gör. Regeringen står ju passiv när viktiga tågförbindelser läggs ned. Den politik som Sveriges regering bedriver skapar inte tillväxt för besöksnäringen i Jämtland. Den skapar inte heller förutsättningar för Försvarsmakten att resa mellan landets olika delar.

Det blir tydligt när regeringen inte vill satsa på sådant som stärker besöksnäringen. Regeringen vill inte heller satsa på nattågen ur ett försvarsperspektiv. Det är djupt beklagligt att viktiga tågförbindelser inte upprätthålls.

I det geopolitiska läge vi nu befinner oss i, med fullskaligt krig i Sveriges närhet, måste det finnas lösningar för viktiga transporter mellan norra Sverige och Västsverige utan att de ska behöva passera Stockholm. Vi behöver redundans och alternativa vägar. Det är inte rimligt att alltid behöva passera Stockholm, där det redan är trångt på spåren, när det innebär en omväg så att tiden för resorna förlängs. Dessutom innebär det byten med väntetider, och detta minskar attraktiviteten hos nattågen.

Tågsträckorna mellan Göteborg och Umeå, med kopplingen till Finland, och mellan Göteborg och Duved, med närheten till Norge, är otroligt viktiga ur

försvarssynpunkt. De är inte viktiga bara för Sverige utan även för Finland och Norge. Nu är dessutom alla tre länder medlemmar i Nato, vilket innebär att vikten av samarbete ökat.

Andra länder satsar på nattåg med hänsyn till försvaret. Det borde Sverige också kunna göra.

Min fråga till statsrådet blir återigen, med detta i åtanke: Kommer regeringen att ompröva sitt ställningstagande angående nattågstrafiken utifrån dess vikt för turismen och för försvaret i det nya geopolitiska läge som Sverige nu befinner sig i?

Anf. 77 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Det nordiska samarbetet är mycket nära och mycket vitalt. Det är väldigt prioriterat av den svenska regeringen såväl som av den danska regeringen, den finska regeringen och den norska regeringen. Vi regeringar har gett i uppdrag åt våra myndigheter att ingå ett samförståndsavtal i en grupp som heter NTPC, Nordic Transport Preparedness Cooperation. Det är många förkortningar när det gäller den här typen av frågor. Men den bygger i grund och botten på ett samarbete som Sverige och Finland har haft under många år, som i sin tur bygger på ett samplaneringssystem som Sverige har utvecklat för godstrafiken också för att identifiera fredstida flaskhalsar. Det är ju viktigt ur beredskapssynpunkt.

Nu arbetar vi gemensamt. Trafikverket är myndigheten som leder arbetet från svensk sida. Man arbetar med Finland och Norge, inte minst när det kommer till väst-östliga förbindelser i den delen. Men det är förstås också högaktuellt för Finland med kopplingarna söderut på den svenska sidan, eftersom den finska gränsen österut av mycket naturliga skäl är avskuren. Detta är alltså i allra högsta grad prioriterat.

Det står inte i motsats till att Trafikverket har valt att inte upphandla nattågstrafik på en specifik sträcka. Det innebär inte, fru talman, att all nattågskapacitet avvecklas. Det är självklart viktigt att det finns spårkapacitet, redundans och robusthet i den svenska järnvägen samt vagnar som snabbt skulle kunna ställas om och användas för truppörflyttningar och även för mobila sjukhus.

Jag har själv varit i Kiev vid två tillfällen sedan krigsutbrottet, och där har jag varit ombord på just ett sådant tåg. Minuterna efter att skadade från fronten evakuerats och lastats av tågagnarna fick jag gå ombord och se hur väl de fungerade för att rädda liv på människor. Det här är transporter som bokstavligt talat räddar liv.

I det samarbetet med Ukraina vill de lära sig mer av oss hur man kan bygga robust järnväg, men jag tror att vi har väldigt mycket att också lära oss av våra ukrainska bröder och systrar. Det är ungefär 100 000 människor sedan krigsutbrottet som har transporterats på det här sättet i tågagnar. Det kan vara sittvagnar och nattågsvagnar som snabbt byggs om för att kunna transportera skadade personer i ett sådant läge.

Detta behöver vi i den här kammaren förstås gemensamt tala om. Det är någonting som jag ofta återkommer till i dialog med trafikutskottets ledamöter och trafikutskottets ordförande. Det är viktigt att vi har en bred samsyn kring detta. Det upplever jag att vi har.

När det gäller den specifika fråga som ledamoten har ställt, fru talman, har jag pekat på vilka bedömningar Trafikverket har gjort kring upphandlad trafik i just det här fallet. Men det står inte i motsats till alla de andra åtgärder som nu görs. Det är inte minst viktigt att rusta upp svensk infrastruktur och underhållet på den svenska järnvägen, så att vi har en robust järnväg både i fredstid och i ett läge med höjd beredskap. Där pågår ett mycket intensivt arbete.

Fru talman! Som jag sa är det i år rekordmånga underhållsarbeten – 1 700 underhållsåtgärder – som genomförs på den svenska järnvägen för att man ska kunna lita på att det kan vara tillgänglighet och framkomlighet i vårt avlånga land.

Anf. 78 ÅSA KARLSSON (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaren!

Ja, att vi har en underhållsskuld och en kapacitetsskuld i fråga om vår järnväg kan vi vara överens om. Där har många regeringar, av många olika färger, före den här en skuld. Men det är en debatt som vi säkerligen kan ha vid andra tillfällen. Vi har den kontinuerligt i trafikutskottet.

Nu ska jag komma tillbaka till den här debatten.

Om jag skulle ta nattåget från Göteborg till Umeå i morgon, med avgång klockan 20.18, skulle resan ta 15 timmar och 7 minuter. Den skulle innebära två byten. Först är det ett byte i Stockholm före midnatt, med en väntetid på centralen i drygt 4 timmar. Sedan väntar ytterligare ett byte i Sundsvall. Det finns andra alternativ, med både kortare och längre restider. Det beror på hur många byten det behövs – ett eller två – och på hur lång väntetiden blir vid byte av tåg. Det finns en tågresor som skulle ta drygt 13 timmar, men då har man bara elva minuter på sig att byta tåg. Kommer man med tre barn och mycket packning är det kort om tid.

Detta känns inte så attraktivt. Alla fördelar med nattåg försvinner. Man vill ju kunna kliva på ett tåg, få en god natts sömn och sedan vakna upp på en slutdestination. Det är så som nattågen borde fungera.

Om jag däremot skulle vilja åka nattåg från Göteborg till Jämtland eller tåg över huvud taget mellan Göteborg och Jämtland går inte det, för det går inga tåg mellan Göteborg och Jämtland nu. De går bara under högsäsong och under fem veckor på sommaren.

Jag kan inte säga att jag håller med i alla statsrådets svar på mina frågor. Men jag vill tacka för debatten. Det här är mitt sista inlägg i plenum det här riksmötet, så jag vill passa på att önska alla en riktigt trevlig sommar med avkoppling och möjlighet att ladda batterierna inför nästa riksmöte.

Anf. 79 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar så mycket för den här interpellationsdebatten.

Jag har varit inne på detta. Jag vill ändå återkomma till konklusionen av vad jag har sagt. Det är Trafikverket som har möjlighet att upphandla tågtrafik om det saknas kommersiella möjligheter till drift. Som underlag för de upphandlingarna kartlägger Trafikverket tillgängligheten mellan olika delar av landet. Baserat på de utredningarna, på uppdraget som myndigheten har och på de medel som finns avsatta i statens budget har Trafikverket valt att handla upp nattågstrafik mellan Stockholm och Jämtland och mellan Stockholm och övre Norrland. Trafikverket har däremot inte handlat upp nattågstrafik till och från Göteborg.

Jag har stor respekt för att man kan ha olika uppfattningar om det, men det här är ett beslut som Trafikverket har fattat utifrån det uppdrag som det har.

Jag tycker samtidigt att det är viktigt att vi, när vi diskuterar investeringar i svensk järnväg och i svensk infrastruktur, också ser vad som görs. Det finns en mycket stor underhållsskuld. Jag är den första att skriva under på vad Åsa Karlsson sa om att det är flera regeringar bakåt i tiden som har en skuld i detta. Men nu åtgärdar vi det och maximerar så mycket som möjligt – så mycket som går att omsätta i praktiken. Vi ser redan resultat i den meningen att det i år genomförs fler åtgärder än någonsin på den svenska järnvägen.

Anledningen till att jag tar upp det här, fru talman, är att det kräver prioriteringar. Att nu prioritera detta, inte bara med budgetmedel utan också med uppdrag, är en grundförutsättning för att den långväga persontrafiken på järnvägen ska fungera och för att arbetspendling ska fungera och för att man när det gäller godstrafiken ska våga lita på järnvägen.

Jag vill tacka Åsa Karlsson för den här terminen och det här riksmötet. Jag uppskattar engagemanget, som ofta kommer oss andra till del i de här interpellationsdebatterna. Tack så mycket, och glad sommar så småningom!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2024/25:692 om behovet av bostadsbyggande och kompletterande åtgärder

Anf. 80 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Markus Kallifatides har frågat mig vilken bedömning jag och regeringen gör av behovet av byggande av nya bostäder under perioden 2024–2033. Markus Kallifatides har även frågat mig om jag och regeringen anser att hittills vidtagna åtgärder är tillräckliga för att uppnå det behov av byggande av nya bostäder som jag och regeringen ser och, om inte, vilka kompletterande åtgärder jag och regeringen är beredda att vidta.

I december förra året genomförde Boverket nya beräkningar av det nationella och regionala behovet av bostäder för perioden 2024–2033. Enligt Boverkets beräkning behöver drygt 523 000 nya bostäder tillkomma de närmaste tio åren fram till och med 2033. Då ingår drygt 151 000 bostäder som anses behöva täcka upp för ett bedömt historiskt underskott i bostadsbyggandet samt drygt 51 000 bostäder för att skapa en så kallad bostadsreserv. Resterande drygt 320 000 bostäder är behovet utifrån hushållsutveckling och beståndsutveckling. För att hålla jämna steg med hushållsutvecklingen bedömer Boverket alltså att det i genomsnitt behövs drygt 32 000 nya bostäder per år fram till 2033.

Boverkets reviderade behovsbedömning är en markant minskning jämfört med Boverkets bedömning tre år tillbaka i tiden. Minskningen beror på ett högt antal färdigställda bostäder de senaste åren och till stor del på att Statistiska centralbyrån reviderat ned sin befolkningsframskrivning för Sverige, detta då vi ser tydligt lägre födelsetal i Sverige samtidigt som invandringen har minskat. När befolkningsökningen blir lägre påverkar det naturligtvis bostadsbehovet på sikt.

Regeringen och jag delar i stort Boverkets bedömning av behovet av nya bostäder under perioden 2024–2033. Man måste också, precis som Boverket, se de olika aspekterna av hur det beräknade behovet är uppbyggt. Även med en markant minskning av behovet kvarstår det faktum att ett fortsatt tillskott av nya bostäder är avgörande för att möta hushållsutvecklingen. Det är viktigt att poängtera att lägre födelsetal inte omedelbart leder till minskat behov och efterfrågan av bostäder, eftersom barnkullarna som föds i dag flyttar hemifrån först om ungefär 20 år. Omvänt leder inte ökad barnafödelse omedelbart till ett utökat bostadsbehov. På kortare sikt kommer i stället andra faktorer, såsom migration och in- och utflyttning mellan regioner, att ha större betydelse för bostadsbehovet. Även om det i vissa delar av landet rapporteras om ett överskott och tomma lägenheter är behovet av nya bostäder fortsatt stort i andra delar av landet, till exempel i våra växande storstadsregioner.

Vad gäller de åtgärder som har vidtagits hittills vill jag understryka att regeringen har initierat ett stort antal insatser för att förbättra förutsättningarna för bostadsbyggande i hela landet. Regeringen har inriktat sitt arbete på att åtgärda de strukturella hinder som präglar bygg- och bostadsmarknaden, bland annat genom regelförenklningar, för att Sverige ska vara bättre rustat och för att möjliggöra ett ökat bostadsbyggande när konjunkturen normaliseras.

Flera viktiga åtgärder är på väg att träda i kraft inom kort. Redan den kommande månaden börjar ett par av dessa gälla. Den 1 juli 2025 träder Boverkets nya byggregler i kraft. Reglerna blir färre och utformas som funktionskrav. Boverkets bedömning är att deras nya byggregler på sikt kan komma att leda till innovation och teknisk utveckling med snabbare och mer kostnadseffektivt byggande som följd. Den 1 juli 2025 träder även lagändringar i kraft som innebär lättnader i

byggkraven för studentbostäder, vilket väntas resultera i sänkta kostnader per bostad. Enligt Boverkets beräkningar kan kostnaden minska med mellan 30 000 och 46 000 kronor per studentbostad.

Regeringen och jag bedömer att de åtgärder som nu vidtas väsentligt förbättrar förutsättningarna för bostadsbyggande och utgör viktiga steg för att möta det behov av nya bostäder som vi ser. Vi följer samtidigt utvecklingen inom bygg- och bostadsområdet noga och utesluter inte att ytterligare åtgärder kan behövas.

Anf. 81 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det är naturligtvis utmärkt att regeringen noga följer utvecklingen inom bygg- och bostadsområdet och att man inte utesluter att ytterligare åtgärder kan behövas på det här området. Jag återkommer till vad vi socialdemokrater anser borde göras.

Fru talman! Regeringen bedömer tydligen att de åtgärder som nu vidtas ”väsentligt förbättrar förutsättningarna för bostadsbyggande och utgör viktiga steg för att möta det behov av nya bostäder som vi ser”. Ministern tar bland annat upp de mycket kritiserade nya byggreglerna som träder i kraft den 1 juli. Nu ska det bli tillåtet, fru talman, att bygga bostäder med vilken takhöjd som helst. Vi får se vad det leder till. Från den 1 juli blir det också tillåtet att bygga ännu mindre, mindre tillgängliga och mindre flexibla studentbostäder. Vi får se vad det leder till.

Min fråga i denna interpellation, fru talman, handlade inte om vad regeringen gör utan om vilken analys av behoven som regeringen utgår ifrån. Boverkets senaste beräkningar av det nationella och regionala behovet av bostäder, som statsrådet tog upp för perioden 2024–2033, visar att det behöver tillkomma drygt 523 000 nya bostäder under denna period. Det kan noteras att det är 77 000 färre än den tidigare beräkningen som Boverket publicerade 2021 för en tidigare tioårsperiod.

Hyresgästföreningen, som jag tar upp i min interpellation, har utformat en alternativ men ganska likartad beräkningsmetod för behovet av nya bostäder. Till skillnad från Boverkets modell kan Hyresgästföreningens beräkningsmetod utföras av nästan vem som helst med hjälp av allmänt tillgängliga data. Men resultatet är intressant nog samstämmigt med Boverkets. Behovet av nya bostäder beräknas även av Hyresgästföreningen till ungefär en halv miljon nya bostäder fram till 2033. Det kan fördelas på kommuner, som ju har det yttersta bostadsförsörjningsansvaret i landet.

Oavsett vilken metod man väljer handlar det alltså om ett behov av bostadsbyggande om cirka 50 000 nya lägenheter per år. Enligt Boverkets senaste uppgifter har det i landet påbörjats eller kommer att påbörjas endast strax över 30 000 bostäder under 2023, 2024 och 2025. När det gäller färdigställda bostäder skedde en dramatisk minskning till 2024 från rekordåret 2023. Under 2025, innevarande år, prognostiseras knappt 33 000 bostäder färdigställas.

Fru talman! I den allmänna debatten och även här i riksdagen har företrädare för regeringssidan vid upprepade tillfällen gett uttryck för att bostadsbyggande på den nuvarande nivån kanske inte är något större problem. Det skulle gå att tolka även statsrådets svar på min fråga som att han också är tämligen nöjd. Men jag vill verkligen gärna ha ett tydligt svar på mina frågor: Vilken bedömning gör regeringen och statsrådet av behovet av byggande av nya bostäder under perioden 2024 till 2033 – 32 000 per år, 50 000 per år eller vad? Är de hittills vidtagna åtgärderna tillräckliga för att möta det här behovet? Om inte, vilka kompletterande åtgärder är regeringen och statsrådet beredda att vidta?

Anf. 82 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Låt mig börja med att kommentera ett av Markus Kallifatides påståenden som gäller förenklingarna och lättnaderna för att bygga studentbostäder. Det är inte så att det här blir mindre flexibelt. Det blir mer flexibelt, fru talman, vilket bygger på att inte alla lägenheter behöver vara tillgänglighetsanpassade. 20 procent av lägenheterna ska vara det, vilket är högt över det behov som i dag finns, och det möjliggör för den som är i behov av en tillgänglighetsanpassad studentlägenhet att få det.

Det som är viktigt att understryka är att besöksstillgängligheten ska vara god så att man kan hälsa på någon som bor i en studentlägenhet där den boende själv inte har behov av tillgänglighetsanpassad lägenhet men där den som besöker har det behovet. Detta är någonting som fungerar väl i Norge, och det fungerar även väl i Finland, som har en betydligt lägre siffra än vad Sverige har.

Som jag sa, fru talman, innebär det här att kostnaderna kan sänkas väsentligt. Flexibiliteten ökar, och man kan helt enkelt planlägga våningsplanen på ett sätt som gör att man kan få ut fler studentlägenheter per våningsplan. Detta är förstås viktigt i ett land som Sverige, som är en kunskapsnation och ska fortsätta att vara det.

När det gäller Boverkets bedömning sa jag precis detta i mitt svar, fru talman: Regeringen och jag delar i stort Boverkets bedömning av behovet av nya bostäder under perioden 2024–2033. Man måste, precis som Boverket, se de olika aspekterna av hur det beräknade behovet är uppbyggt. Jag lyfte även fram att upp- och nedgångar i barnafödandet inte får effekt på bostadsbehovet förrän kanske 20 år senare. Det är därför viktigt att ha en långsiktighet i detta. Jag ser därför ingen anledning att ifrågasätta Boverkets bedömning, tvärtom.

Fru talman! När det gäller vilka åtgärder som ytterligare kan vidtas, och som jag inte tog upp i mitt svar, är en viktig del att öka småhusbyggandet i Sverige. Vi vet att väldigt många vill bo i småhus. Vi vet att nyproduktionstakten för småhus är låg jämfört med i andra EU-länder. Regeringen har tillsatt en egnahems-kommissionär med uppdrag att arbeta med detta. Stefan Attefall ska snart leverera sin andra delrapport och

redovisa arbetet så här långt och också de orsaker han bedömer ligger bakom nedgången som vi ser i relation till andra EU-länder.

Många som i dag bor i hyreslägenhet, bostadsrätt eller lägenhet över huvud taget berättar i olika undersökningar – bland annat Hyresgästföreningens egen, tror jag – att de gärna hade bott i småhus om den möjligheten funnits. Därför ser vi det som ett mycket viktigt strategiskt arbete att möjliggöra för fler att få foten över tröskeln till det egna småhuset. Det kan vara ägt, som många vill, eller hyrt. Vi ställer inte olika upplåtelseformer mot varandra.

Jag tror att det är viktigt att underlätta för fler att flytta till småhus och förverkliga den boendedrömmen. Det gör också att lägenheter frigörs för exempelvis den som i dag står i en kanske väldigt lång bostadskö till att flytta in i en hyreslägenhet. Man kan föreställa sig att det skulle vara ett boende som många kan trivas med och där hyrorna kan vara lägre än i nyproducerade hyresrätter.

Regeringen har också vidtagit åtgärder för att införa presumtionshyror, som är en viktig del för att få ihop kalkylerna för att bygga bostäder. Jag skulle kunna fortsätta längre, men min talartid är slut.

Anf. 83 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Småhusbyggandet hade regeringen haft god möjlighet att stimulera genom till exempel att förverkliga tidigare vallöften om startlån och översyn av kreditreglering. Men det dras i långbänk eller har fastnat i en papperskorg. Landsbygdslån har föreslagits av två statliga utredningar som statsrådet har tillgång till. Men det har alltså inte skett.

När jag talade om att de nya reglerna för studentbostäder är mindre flexibla menade jag flexibiliteten i den långsiktiga användningen av fastigheten. Det är många som har argumenterat för att den flexibiliteten minskar. Om man till exempel skulle behöva konvertera studentbostäder till mer av ett äldreboende eller något slags vårdlokal medför dessa regler mindre flexibilitet. Det var det jag avsåg.

Presumtionshyresfrågan återkommer vi till ganska snart här i kammaren. Detta är viktiga frågor, allihop.

Fru talman! Vi socialdemokrater accepterar helt enkelt inte att bostadsbyggandet har fallit så som nu har skett. Vi har, till skillnad från den här regeringen, presenterat såväl strukturella som konjunkturrelaterade åtgärder. Vi har gjort det hela denna mandatperiod. Tyvärr har riksdagens högermajoritet och Tidö-regeringen avslagit allt.

Vi vill se ett tydligt mål för bostadsbyggandet i takt med det bedömda behovet, alltså i storleksordningen 50 000 nya lägenheter per år 2024–2033. Vi socialdemokrater, fru talman, vill se en nationell handlingsplan för att nå målet. Vi vill se ett statligt fastighetsbolag som kan agera i lågkonjunktur och där andra aktörer inte har kraft att värna samhällsintresset av ett stabilt byggande av bostäder i takt med behoven.

Vi vill se ett investeringsstöd för byggande av hyreslägenheter och studentbostäder med lägre hyresnivå. Vi vill se förmånliga statliga byggkrediter som tydligt kopplas till de bostadssociala målsättningarna och övergången till den cirkulära klimatsmarta ekonomin också i byggsektorn. Vi vill se en ny samlad bostadsförsörjningslag. Vi vill att sambandet mellan statliga infrastrukturinvesteringar och kommunala bostadspolitiska åtaganden tydliggörs.

Vi vill se kommunala, allmännyttiga bostadsföretag i samtliga kommuner. Vi vill undanta allmännyttan från den kostnadsdrivande lagen om offentlig upphandling, LOU, med mera.

För Tidöregeringen är inget av detta aktuellt. Det är nog däremot att ställa ut hundratals miljarder kronor i lån till nya kärnreaktorer, därtill med pris- och lönsamhetsgarantier, för de privata företag som bygger.

Kristdemokraterna, statsrådets parti, räds inte tanken att förstatta hela sjukvården i det här landet. Men att staten skulle styra mer i bostadspolitiken och satsa på något annat än skatteavdrag för dem som redan äger sitt boende verkar nästan otänkbart.

Fru talman! Ser inte infrastruktur- och bostadsmnistern motsägelsefullheten här, eller principlösheten? Ser han inte att det skaver rätt rejält? (Applåder)

Anf. 84 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det som skaver, Markus Kallifatides, är skillnaden mellan ord och handling. Då menar jag Socialdemokraternas ord. Det går att göra en lång önskelista med olika åtgärder som man vill se. Men vi har ju facit för åtta år. Det börjar bli några år sedan nu, men inte ett enda år under förra regeringen byggdes det så många bostäder som Boverket slog fast behövde byggas enligt byggbehovsprognosen – trots att vi hade en lågräntemiljö och till och med minusränta stundtals, och trots brinnande högkonjunktur.

Det går absolut att komma med listor med olika önskemål, men de grundläggande problemen har funnits på bygg- och bostadsmarknaden under lång tid och påverkar bostadsbyggandet mycket negativt. Det märks förstas extra tydligt i lågkonjunkturen vi nu kommer ur och i ett läge där vi har haft hög inflation att ledtiderna är långa och regelverken krångliga och att tillgänglig mark saknas. Det är därför regeringen har gått vidare med lättnader i strandskyddsregelverket. Det är därför vi den här våren genomför de största bygglovsförenklningarna på 15 år.

Det pågår ett massivt regelförenklingsarbete, som innebär att kostnaderna kan minska och regelverket bli tydligare. Den som till exempel vill bygga ut sitt hus behöver inte leta i plan- och bygglagen, förordningar eller områdesbestämmelser i detaljplanen. Man får ett nytt kapitel i PBL som tydliggör vad som gäller. Lättnaderna är ungefär 40 stycken till antalet och innebär att fler kan bygga ut och att man inte behöver söka bygglov för enklare åtgärder. Detta bedöms enligt utredningen minska den administrativa bördan med upp

till 40 procent i de kommunala byggnadsnämnderna och på kommunkontoren.

Många olika åtgärder genomförs tillsammans med lättnaderna för studentbostadsbyggande och även Möjligheternas byggregler, som ju var ett projekt som sattes under Markus Kallifatides partis tid vid regeringsmakten. Som en randanmärkning är det lite förvånande att det kommer så mycket kritik nu, när man själv var med och tog fram uppdraget.

Med det som sker nu tar vi tag i en hel del av problemen med krångliga regelverk. Bygg- och ledtider är förstas väldigt angeläget att ta tag i. Vissa saker ser man kanske inte effekten av direkt, men det gör det ju inte mindre viktigt att lösa de problem som påverkat bostadsbyggandet under mycket lång tid.

Misslyckandet blev tydligt under den förra regeringen. Inte ens i högkonjunktur och låg- och minusräntemiljö klarade man av att bygga tillräckligt mycket. Därför tycker jag, fru talman, med all respekt, att det som egentligen skaver är skillnaden mellan vad man nu kommer med för olika idéer och förslag och vad man hade för reformkraft när man hade chansen. Vi visar genom många olika åtgärder att vi tar tag i de grundläggande problemen på bygg- och bostadsmarknaden. Jag hoppas att det ska finnas en bred samsyn så att det blir bättre förutsättningar för att bygga bostäder i Sverige.

Anf. 85 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater eftersträvar alltid bred samsyn och deltar gärna i ambitionerna att ha så enkla, förutsägbara och vettiga regler som möjligt för bostadsbyggandet och processer för att det ska tillkomma och finnas byggbar mark med mera. Vi är också starka anhängare av att lyssna noga på remissinstanser när utredningar väl kommer med sina förslag. Det har vi gjort, och vi kommer snart att återkomma till frågan om bygglovsregler här i kammaren också.

Men, fru talman, minst 10 000 barn är hemlösa här i landet. Trångboddheten har ökat kraftigt och är utbredd i storstadsområdena. Cirka 200 000 unga vuxna bor ofrivilligt hemma hos sina föräldrar. Samtidigt är långt fler än 10 000 svenska byggnadsarbetare arbetslösa och går på a-kassa.

Vi har låg tillväxt och hög arbetslöshet. Det låga bostadsbyggandet hämmar den långsiktiga ekonomiska utvecklingen, inte minst här i Stockholmsregionen. Regeringen vägrar att sätta in åtgärder för att få igång bostadsbyggandet.

Situationen förvärras av usel fördelningspolitik, fru talman, med neddragningar och urholkningar av till exempel bostadsbidrag, barnbidrag och underhållsstöd för ensamförsörjande föräldrar. Skolsystemet driver segregation och utslagning. Arbetsmarknadspolitiken är helt otillräcklig.

Vi har tyvärr en passiv, marknadsliberal högerregering. Vi socialdemokrater står dock redo att önska Andreas Carlson en god sommar men också Sverige en ny riktning med en aktiv statlig bostadspolitik. (Applåder)

Anf. 86 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Tydliga skillnader kan man emellanåt få i debatterna mellan Markus Kallifatides och mig. De mångmiljardsinvesteringsstöd som den förra regeringen hade gick ju i stor utsträckning till bostäder som ändå hade blivit byggda. Det är medel som i stället kan gå till att exempelvis finansiera välfärden.

Med konstruktionen med kapitaltillskott till Norrlandsfonden har vi i stället gett ett uppdrag och möjligheter att få ihop kalkylerna för den del som saknas. Jag har själv varit i Ludvika. Någon kanske undrar över det. Ludvika ligger ju inte i Norrland. Nej, det är mycket riktigt. Norrlandsfonden har, i det här uppdraget och kapitaltillskottet, inte enbart fokus på Norrland utan kan gå in i kommuner där det finns behov av att bygga bostäder till följd av företagsexpansion eller etablering som gör att man kan få ihop kalkylen.

Detta innebär att man använder skattebetalarnas pengar på ett mycket effektivt sätt. I budgeten för i år finns 300 miljoner kronor avsatta. Med tanke på konstruktionen kan det bli en hävstång motsvarande ungefär 1 ½ miljard i stöd till bostadsbyggande. Vi har dessutom kreditgarantier och höjer rotdelen från 30 till 50 procent.

När fler får möjlighet att göra om- och tillbyggnader med rothöjningen utgör det en viktig åtgärd för att rädda en del jobb i en hårt utsatt byggsektor. Det här är en konstruktion som är annorlunda än den förra tillfälliga höjningen av rot, då taket höjdes. Nu blir det möjligt för fler att nyttja rot, och vi kan vänta oss att fler får möjlighet att vara kvar i jobbet i byggsektorn. Vi vet ju att det finns både ett stort underhållsbehov och ett stort behov av nybyggt.

Jag delar uppfattningen att det här är viktigt och att det är prioriterat.

Det händer alltså grejer, fru talman. Jag vill önska Markus Kallifatides en god sommar så småningom.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2024/25:699 om förslaget om en ny besiktningsföreskrift

Anf. 87 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Jytte Guteland har frågat mig hur det går med beslutet om en ny besiktningsföreskrift för bilprovningen och om den kommer i juni.

Transportstyrelsens arbete med att revidera sin föreskrift om kontrollbesiktning har mycket riktigt haft tidsplanen att beslut om föreskriftsändring skulle ske under sommaren 2025 och ikraftträdande i början av 2026. Remitteringen av ny föreskrift har dock försejats något. Orsaken är att några nya ytterligare ändringar i föreskriften inkluderats i arbetet i ett sent skede, bland annat avseende bättre kontroll av fordons halvljus.

Myndigheten meddelar att tidsplanen alltså är att en ny föreskrift ska kunna träda i kraft i början av 2026, men givet att remitteringen är senarelagd går det inte att utesluta att även planerat ikraftträdande kan behöva flyttas fram något.

Det som jag meddelar här har kommunicerats av Transportstyrelsen till branschens representanter löpande under 2025.

Anf. 88 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Tack, statsrådet Carlson, för deltagandet här i dag och för beskedet om den mest aktuella tidsplanen!

De svenska gränsvärdena vid avgasmätning skiljer ut sig i Europa på ett negativt sätt. Ministern känner väl till att utsläppen från trafiken orsakar stora skador och i praktiken är ett större hot mot människors hälsa och liv än vad trafikolyckor är. Luftföroreningar från trafiken leder till 1 400 för tidiga dödsfall per år, enligt Naturvårdsverket och miljöforskare på Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, IVL.

Trots att det finns ny teknik för att bättre mäta och skärpa miljökontrollen, som framgångsrikt används i bland annat Tyskland, har Transportstyrelsen inte tagit några steg alls för att införa detta i Sverige, fastän EU-kommissionen har uppmanat oss att göra det. Nu får vi besked från statsrådet om en ny tidsplan för hur Transportstyrelsen avser att agera. Men jag vill påminna statsrådet om att detta har debatterats under lång tid. Transportstyrelsen har skjutit upp det här inte bara en utan flera gånger. Totalt sett har diskussionen pågått i flera år.

När statsrådet debatterade detta i riksdagen tidigare i år sa han att Transportstyrelsen redovisade sina slutsatser i februari 2023. Utifrån dessa slutsatser arbetade Transportstyrelsen just då med att se över sin föreskrift om kontrollbesiktning. Tidsplanen var att nya regler skulle vara beslutade till sommaren 2025 med tillämpning från 2026.

Nu får vi veta att den nya tidsplanen ska komma först i början av 2026. Då kan man förvänta sig att tillämpningen blir ännu senare. Detta är väldigt oroande, också mot bakgrund av att det skjutits upp även tidigare.

Myndigheten ger inte samma bild som statsrådet, det vill säga att detta på något sätt skulle vara viktigt. Tvärtom har myndigheten uttryckt i medierna att man saknar intresse av att förnya metoderna vid besiktning. Transportstyrelsen sänkte besiktningskraven betydligt redan 2018, och både riksdag och regering känner till att ändringen har inneburit en stor minskning i antalet fordon som får miljörelaterade anmärkningar vid besiktningen.

Det här är oroande mot bakgrund av hur det skadar människors hälsa. Kan det vara så att Transportstyrelsen inte vill att avgasmätningen ska förändras för att det skulle bli för exakt och därmed innebära att man skulle upptäcka fordon som släpper ut för mycket? Detta borde inte ses som ett problem, utan det borde vara ett grundläggande syfte med

besiktningsverksamheten, det vill säga upptäcka brister i fordonen, så att de inte ska vara farliga ur trafik-säkerhetssynpunkt eller på grund av sina utsläpp.

Frågan om att få en bättre kontroll över fordonen handlar också om dem som äger fordonen. Fordonsägare besiktigar för att ha kontroll över sitt eget fordon, hur det fungerar och att det är säkert, men också för att efterföljande ägare ska kunna veta och ta ansvar för hur väl bilen fungerar.

Att regelgivande myndighet inte verkar respektera syftet med besiktning är väldigt oroande. Jag vill därför återigen fråga statsrådet Carlson om regeringen och statsrådet är säkra på att den nya tidsplanen gäller och om statsrådet är säker på att Transportstyrelsen delar bilden av att det här är viktiga förändringar som ska öka säkerheten för svenska folket.

Anf. 89 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Låt mig vara väldigt tydlig. I mitt svar, som ledamoten hänvisar till, sa jag att detta skulle börja tillämpas från 2026. Transportstyrelsens arbete med föreskrifterna har försenats något, bland annat på grund av frågan om bättre kontroll av fordons halvljus. Myndigheten meddelar dock att tidsplanen alltjämt är att en ny föreskrift ska kunna träda i kraft i början av 2026. Jag tror att det är viktigt att klargöra att tillämpning och ikraftträdande inte är två olika saker och att detta har försenats något på grund av att det har blivit ändringar i ett sent skede. Det besked jag gav om att detta ska träda i kraft i början av 2026 kvarstår alltså, men det går inte att utesluta att det kan behöva flyttas fram något. Det jag sa när vi debatterade detta i november var att det skulle börja tillämpas från 2026, och det gäller alltså fortsatt.

Jag skulle kunna stanna där. Men jag vill lägga till att jag givetvis delar ledamotens engagemang i frågan. Kristdemokraterna ställde sig bakom det tillkännagivande om förbättrad miljökontroll som beslutades 2022 och som föranledde den förra regeringen att ge Transportstyrelsen i uppdrag att se över sin föreskrift om kontrollbesiktning. Jag har ingen anledning att ifrågasätta att Transportstyrelsen fortsätter att arbeta i den riktning som regeringsuppdraget föreskriver.

Anf. 90 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för tydliggörandet.

Min oro gällde snarare när de nya föreskrifterna ska vara beslutade i förhållande till när de ska träda i kraft. Jag ber om ursäkt om jag var otydlig med det.

Jag är glad över att statsrådet Carlson är tydlig med att det finns en önskan från regeringen att skärpa miljökriterierna och miljökontrollerna och att det finns en vilja att få detta på plats. Det är glädjande att vi delar denna ambition.

Men jag undrar hur det kan komma sig att Sverige tillhör de länder som har sämre miljökontroller vid bilbesiktning. Är det regeringens politik att nedprioritera luftkvalitetsarbetet och att Sverige därmed ska ha

undermåliga kontroller och slappa avgaskontroller med gränsvärden som håller vidöppet för att dåligt fungerande bilar ska klara besiktningen? Eller är det myndigheten själv som tycker att detta är en rimlig avvägning? Någon är ju ansvarig för att detta har tagit väldigt lång tid och fortfarande inte är på plats, vilket är till nackdel för både luftkvaliteten och människors hälsa.

Som jag ser det finns det två olika förklaringar. Den ena är att statsrådet och regeringen står bakom myndighetens saktfärdighet trots det ministern upprepat bedyrar här i kammaren och att man inte alls ser det som prioriterat att få ändamålsenliga kontroller på plats. Den andra förklaringen är att statsrådet verkligen menar det han säger i talarstolen och tycker att kontrollerna ska vara effektiva. Vi får anta att det är det sistnämnda som gäller och att det i så fall är myndigheten Transportstyrelsen som är saktfärdig, låter detta ligga i långbänk och på olika sätt slingrar sig när det gäller att skärpa gränsvärdena.

Då infinner sig frågan vem som har mandatet. Regeringen har ju mandat att instruera Transportstyrelsen att Sverige ska ha effektiva och ändamålsenliga miljökontroller och utgå från modern teknik. Om det nu är myndigheten som krånglar behöver statsrådet reda ut detta, för här i talarstolen är det ju tydligt att statsrådet vill se en ordentlig miljökontroll.

Jag vill gärna höra statsrådet Carlson redogöra för om det är statsrådet eller myndigheten som vill att detta ska ligga i långbänk.

Anf. 91 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Varken regeringen eller myndigheten vill det. Jag förstår inte riktigt frågan om den är baserad på ett missförstånd. När frågan debatterades i november sa jag att detta skulle börja tillämpas från 2026, och det gäller fortfarande – även om det kan bli någon försening i och med att bättre kontroll av fordons halvljus har lagts in i den produkt som ska remitteras.

Det pågår ett regelutvecklingsarbete på myndigheten, och det föreskriftsarbete som nu pågår görs oberoende av när nya EU-regler kan komma på plats. Men det är förstås positivt att det pågår en översyn av EU:s besiktningsregler. Jag deltog själv i ministerrådmötet i Luxemburg förra veckan, och regeringen lägger kraft på att hela EU ska ha ändamålsenliga kontroller av fordon.

Partikelmätning är en intressant ny metod för att bättre kunna mäta ett fordonens utsläpp av partiklar. Enligt Transportstyrelsen innehöll de rekommendationer EU-kommissionen publicerade häromåret dock en del oklarheter, vilket i sin tur har lett till att de länder som infört metoden gör på olika sätt. Det finns även exempel på införande problem i vissa länder. Utifrån dessa erfarenheter är det givetvis viktigt att se hur man kan arbeta gemensamt inom unionen. Kommissionen har inom ramen för det så kallade besiktningspaketet lagt fram ett förslag, och det är välkommet och rimligt att en ny metod för att mäta partikelutsläpp diskuteras gemensamt inom EU.

Det föreskriftsarbete jag har redovisat och hänvisat till pågår dock oberoende av när de nya EU-reglerna kan vara på plats. Men jag tror att de är viktiga för att få ett så ensat genomförande som möjligt inom unionen.

Anf. 92 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Jag tackar åter statsrådet för genomgången.

Jag och Socialdemokraterna ser luftföroreningar som ett stort och oroande problem såväl i Sverige och EU som globalt, och vi menar att tillräckliga åtgärder inte vidtas för att rädda människors liv och hälsa. Det är många som drabbas: för tidigt födda, äldre och personer som redan har problem med lungorna eller har andra sjukdomar, exempelvis hjärt- och kärlsjukdom, och därför drabbas extra hårt. Men enligt forskarna kan luftföroreningar också orsaka sjukdomar i större utsträckning än vad vi tidigare har förstått. Redan i dag är luftföroreningar ett större hot mot liv och hälsa än de förfärliga trafikolyckorna, som också är ett stort problem. Här behöver man alltså agera.

Sverige är ett av de länder inom EU som har lägre krav när det gäller gränsvärden, och EU-kommissionen uppmanar oss att agera. Trots det har Transportstyrelsen inte agerat utan lagt det i långbänk. Sedan 2018 har Transportstyrelsen fått en rad uppdrag om att se över besiktningsregelverken och hur de kan skärpas. Redan ett halvår efter ändringarna 2018 fick myndigheten i uppdrag att utreda konsekvenserna av detta eftersom man inte hade gjort en ordentlig genomgång i samband med föreskriftsändringen. Dessvärre gjorde Transportstyrelsen inte detta särskilt väl, för man bortsåg från de förändringar som gjorts för exempelvis dieselfordon. Ett par år senare var det dags igen.

Det som oroar mig och Socialdemokraterna är att detta ska fortsätta ligga i långbänk. Jag vill därför höra att statsrådet tänker skynda på detta.

Anf. 93 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Att det är viktigt med en god kontrollmiljö vid kontrollbesiktning av fordon är vi överens om. Men debatten handlar inte om det utan om när detta kan komma på plats, och myndigheten meddelar att tidsplanen alltjämt är att en ny föreskrift ska träda i kraft i början av 2026.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2024/25:649 om ekonomiskt våld

Anf. 94 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru talman! Sofia Amløh har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att människor inte ska utsättas för ekonomiskt våld.

Jag vill börja med att tacka Sofia Amløh för frågan och engagemanget i ett ämne som är angeläget för regeringen.

Regeringen uppmärksammar arbetet mot ekonomiskt våld i åtgärdsprogrammet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026, som beslutades i juni 2024 (A2024/00869). Det är en viktig del av lämna-programmet, som är en satsning för att göra det lättare att lämna destruktiva relationer. I åtgärdsprogrammet anges att begreppet psykiskt våld omfattar ekonomiskt våld och att ekonomiskt våld kan utgöra en våldsform i sig.

Den nuvarande nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor gäller åren 2017–2026. Eftersom strategiperioden är på väg mot sitt slut tillsatte regeringen 2023 en utredning om en stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen tog den 7 mars 2025 emot slutbetänkandet *Frihet från våld, förtryck och utnyttjande – En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter* (SOU 2025:28). I slutbetänkandet lyfter utredningen bland annat fram att skyddet mot ekonomiskt våld behöver stärkas. Regeringen har skickat betänkandet på remiss.

Regeringen har ända sedan den tillträdde agerat kraftfullt för att motverka ekonomiskt våld. Förra året tillsattes en utredning som ska se över regelverket kring bodelningsprocessen. En central del i utredningens uppdrag är att se till att den som fördröjer eller obstruerar bodelningen – och på så vis utövar ekonomiskt våld – ska drabbas av kraftfulla sanktioner.

Regeringen har även stärkt det hyresrättsliga skyddet för den som utsätts för våld av en närstående. Ändringar i lagstiftningen som trädde i kraft i juli 2024 innebär bland annat att hyresgäster som begår brott mot en närstående ska kunna sägas upp i större utsträckning. De innebär även förstärkta möjligheter för den brottsutsatta att få ta över hyresavtalet för egen del och bättre förutsättningar för en brottsutsatt hyresgäst att få behålla hyresavtalet vid en uppsägning.

Regeringen har gett Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Konsumentverket, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och Statens servicecenter i uppdrag att sammanställa och sprida information om ekonomiskt våld till sina målgrupper. Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att ge stöd till myndigheterna, bland annat i att säkerställa att det finns kunskapsbaserade rutiner och arbetssätt för att hänvisa våldsutsatta till rätt stödinstitution. Uppdraget ska samordnas med Skatteverkets och Kronofogdemyndighetens pågående insatser mot ekonomiskt våld.

Vidare har regeringen låtit Justitiedepartementet ta fram ett utkast till lagrådsremiss om en särskild straffbestämmelse om psykiskt våld, som remitterades alldeles nyligen, den 20 maj 2025. Utkastet innehåller förslag om att det ska bli straffbart att upprepat utsätta en annan person för vissa kränkningar, till exempel

otillbörlig övervakning av någons ekonomiska förehavanden, om kränkningarna sammantagna har varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

Regeringen välkomnar Riksrevisionens beslut att granska om staten arbetar effektivt för att motverka ekonomiskt våld i nära relationer och har tagit emot rapporten *Statens insatser mot ekonomiskt våld i nära relationer*, som publicerades den 10 april i år. Regeringen kommer att inkomma med en skrivelse till riksdagen senast den 10 oktober 2025. Där kommer vi att beskriva hur Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer omhändertas, och just den processen föregriper jag inte.

Anf. 95 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag tänkte börja med vad ekonomiskt våld handlar om. Det är att skaffa sig makt och kontroll över en annan människa genom ekonomiska medel. I en nära relation kan det ta sig uttryck i att en part har kontroll över bådas ekonomi och att en part inte tillåts ha egna bankkonton eller bankkort.

Det kan handla om att alla utgifter behöver redovisas, vilket innebär att det inte finns något utrymme för den våldsutsatta att spara ihop kapital eller till och med lämna en relation. Andra sätt är att skuldsätta den våldsutsatta genom lån eller obetalda fakturor och att fördröja bodelning vid separation så att den utsatta parten inte får tillgång till sitt kapital, bland annat. Det kan också handla om att våldsutövaren stjälar gemensamma pengar, besparingar eller sparande till barnen som man har avsatt tillsammans.

Ekonomiskt våld kan innebära att den som utsätts för våld helt saknar ekonomiska möjligheter att lämna en relation. Det kan vara allt från att inte kunna ta en taxi för att fly hemmet till att inte kunna skaffa en ny bostad på grund av våldsutövarens skulder eller för att man har prickar i olika register därför att man är registrerad hos kronofogden, exempelvis. Det är vad den här frågan handlar om.

Flera delar i det som statsrådet redogjorde för i sitt svar är bra. Vi socialdemokrater har varit delaktiga eller till och med drivande, bland annat när det kommer till ekonomiskt våld i bodelningsprocessen, även det som rör lagstiftning om psykiskt våld.

Något som också tas upp är myndigheternas samordningsuppdrag och informationsplikt gentemot målgrupper. Det skulle vara intressant att höra en redogörelse för vilka målgrupperna är, framför allt då det har kommit ganska skarp kritik om att de myndigheter som ska informera själva har väldigt låg kunskapsnivå. Jag undrar vilka förväntningar statsrådet tänker sig att man ska ha på myndigheter när det handlar om att utföra ett uppdrag som de kanske inte riktigt har förutsättningar för. Vilka ambitioner har man där?

Det har kommit ganska svidande kritik om att det finns för lite lagstiftning, vilket delvis beror på att man inte har beaktat ekonomiskt våld i lagstiftningsprocesser inom flera områden. Vi menar att man, när man tagit initiativ till utredningar eller skrivit propositioner,

inte har tagit hänsyn till eller aktualiserat just ekonomiskt våld.

I vissa fall är det inte bara brister i lagstiftningen utan också lagstiftning som underlättar ekonomiskt våld. Det kan exempelvis handla om e-legitimation eller fullmakter, som är ganska lätta att tillskansa sig från någon annan. Jag undrar: Vad anser statsrådet om att vi har en lagstiftning som underlättar utövande av ekonomiskt våld? Det borde inte vara möjligt, och där borde regeringens ambitioner vara väldigt höga. Vilka initiativ tänker statsrådet ta på det här området?

Anf. 96 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru talman! Tack, Sofia Amloh, för kommentarerna och frågorna!

Jag vill verkligen understryka den beskrivning av det ekonomiska våldet som Sofia Amloh gav här. Det finns oerhört oroväckande och helt oacceptabla berättelser som vi tar del av i allt för stor utsträckning. Det gör därav detta arbete så oerhört angeläget. Det är en prioriterad fråga.

Man kan bland annat i en avhandling från Uppsala universitet av Josefin Kjellberg läsa att kvinnorna beskriver att våldet efter exempelvis en separation fortsätter i form av smutskastningskampanjer där männen på olika sätt försöker isolera, eller misskreditera, kvinnorna inför deras sociala nätverk, arbetsgivare och myndigheter. Våldet fortsätter i form av psykiskt och ekonomiskt våld.

Jämställdhetsmyndigheten har redovisat ett uppdrag som rör ägande på bostadsmarknaden. Rapporten visar bland annat att bostadsmarknaden riskerar att förstärka ekonomiska skillnader mellan kvinnor och män. Man får också ett sämre utgångsläge för att etablera sig på bostadsmarknaden. Kvinnor är allt oftare beroende av en partner för sin boendesituation – vilket gör det Sofia Amloh beskriver otroligt allvarligt. Det här är en prioriterad fråga.

När det gäller just Jämställdhetsmyndigheten är det en myndighet med mycket hög kompetens i frågorna. Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att ge stöd till de myndigheter som också ska jobba målgruppsanpassat med att sammanställa och sprida information till de målgrupper man bedömer är i behov av detta. Man ska bland annat säkerställa att det finns kunskapsbaserade rutiner och arbetssätt för att hänvisa våldsutsatta till rätt stödinsats. Det här uppdraget samordnas också.

Det är oerhört viktigt att vi kan samverka och att vi kan ha ett sömlöst arbete mot den typ av övergrepp och våld som detta är. Jämställdhetsmyndigheten har ett sådant viktigt uppdrag. Det är även viktigt att det här arbetet också sker i de tidigare nämnda myndigheterna som arbetar med relevanta frågor för detta område.

En av de absolut viktigaste prioriteringarna för den här regeringen är att fokusera på brottsoffret. Det gör vi också inom området ekonomiskt våld. Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel är oerhört allvarliga samhällsproblem som ska bekämpas med kraft.

Anf. 97 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag tänker försöka ta mig lite tid till att beskriva detta. Statsrådet pratar om det psykiska våldet. Det kommer snart att finnas ett förslag på riksdagens bord att fatta beslut om. Det är vi jättegglade för. Det bygger på en utredning från en socialdemokratiskt ledd regering. Vi har stått många timmar i den här kammaren för att putta den här regeringen framför oss, och äntligen ser vi det. Vi är väldigt glada för det.

Bakgrunden till varför detta behöver vara just en kriminaliserad våldsform är att det inte räcker med att det fysiska våldet är det. Det finns andra våldsformer som behöver få en ställning, och vi menar att det också gäller det ekonomiska våldet.

Statsrådet beskriver detta utifrån att det ska in under det psykiska våldet. Det är inte mig emot, vill jag säga, men jag ser nog att det inte räcker – för det är mer än ”bara” en kränkning. Det ekonomiska våldet och den makt det handlar om är så mycket mer.

Vi ska också vara noga med att säga att många utsetts för en kombination av våldsformer. Det är inte bara det ena eller bara det andra, utan det är flera våldsformer. Det skulle då vara en skärpning. Detta gäller inte minst – det börjar bli rätt många år sedan – våldet som begås på nätet och i sociala medier. Det finns fler sätt att göra detta på, och jag undrar om statsrådet också vill kriminalisera ekonomiskt våld, som man gör med det psykiska våldet, så att det får sin egen form. Jag ska komma tillbaka till det.

Jag nämnde fullmakter i mitt första anförande och hur lätt det är att tillskansa sig en fullmakt från någon annan i dag. Det krävs väldigt lite. Problemet är att vi har en frånvaro när det gäller formkravet – alltså hur fullmakten ska vara. Det finns otroligt många fall som visar hur detta har brustit, att samtycke inte har funnits och att fullmakten inte är fullständig – men ändå går det att genomföra detta.

För ett år sedan riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att man ska se över möjligheten att införa ett särskilt formkrav för fullmakter som gäller för större ekonomiska åtaganden, som stora lån. Trots det har det gått över ett år utan att regeringen har återkommit med något förslag.

Jag undrar varför man inte har gjort det, om detta är otroligt viktigt. Vi behöver se fler åtgärder som syftar till att i förväg begränsa våldet och inte bara vidta åtgärder när våldet redan har begåtts. Det här skulle vara en förebyggande insats genom att i alla fall försvåra – med tanke på att vi i dag har en lagstiftning som underlättar ekonomiskt våld. Jag undrar hur statsrådet ser på detta.

Jag skulle vilja fråga: Kan statsrådet till och med betrygga oss att någonting görs i frågan under den här mandatperioden? Det var ändå ett år sedan tillkännagivandet kom. Jag undrar om det finns ambitioner från statsrådet gällande att vi ska kunna se ett sådant förslag på riksdagens bord under den här mandatperioden.

Anf. 98 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru talman! Jag instämmer mycket i det Sofia Amloh beskriver när det gäller att de här våldsformerna samverkar och förstärker varandra på olika sätt. Det gör det också extra angeläget att angripa de här våldsformerna på bred front med olika perspektiv – allt från straffrättsliga bitar till att det ska finnas kunskap, rutiner och effektiva åtgärder på myndighetssidan.

Den strategi som råder inkluderar också det ekonomiska våldet i det psykiska våldet. Det är ju, som beskrevs, en strategi som antogs 2016 under dåvarande regering. Det åtgärdsprogram som den här regeringen lade fram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026 är det tredje åtgärdsprogrammet i den strategin.

I det anges att begreppet psykiskt våld omfattar ekonomiskt våld och att ekonomiskt våld kan utgöra en våldsform i sig. Regeringen har sedan den tillträdde agerat kraftfullt för att motverka ekonomiskt våld. Det gäller inte minst inom ramen för bodelningsprocessen. Det är en viktig del, men det finns också fler, precis som Sofia Amloh beskriver.

En central del i den här bodelningsutredningen är att se till att den som fördröjer eller obstruerar bodelningsprocessen och på så vis utövar ekonomiskt våld ska drabbas av kraftfulla sanktioner. Vidare nämnde jag att det hyresrättsliga skyddet också har stärkts. Jag nämnde också utkastet till en lagrådsremiss om en särskild straffbestämmelse rörande psykiskt våld.

Den här regeringen tar de här frågorna på största allvar. Detta har högsta prioritet. Vi agerar också genom att ha en nära och tät dialog med myndigheter och civilsamhällesorganisationer inom de här frågorna.

I morgon har jag tillsammans med Gunnar Strömmer och statsrådet Camilla Waltersson Grönvall ett fjärde sådant rundabordssamtal, med såväl myndigheter som civilsamhällesorganisationer, för att så träffsäkert som möjligt kunna vidta bra och adekvata åtgärder inom en rad olika delar – allt från uppdrag kopplat till kunskap och information till behov av ytterligare förstärkningar inom lagstiftningsområdet.

På mötet i morgon, som har varit planerat sedan lång tid tillbaka, kommer fokus att vara på ekonomiskt våld och eftervåld. Fler av dessa frågor kommer också att diskuteras.

På det här sättet driver vi dessa frågor framåt. Vi måste fortsätta att ha ett starkt brottsofferperspektiv. Vi måste fortsätta se till att vi kan angripa dessa våldsformer brett och från olika håll. Detta är ett oerhört allvarligt problem, och det är helt oacceptabelt att det kan fortsätta. Det här är högsta prioritet för denna regering.

Anf. 99 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Statsrådet avslutade med att säga att detta är högsta prioritet för den här regeringen. Jag betvivlar faktiskt att det är så, för jag ser att regeringen har andra prioriteringar som går långt före. Det betyder dock inte att man inte har detta som en prioritering.

En proposition om det psykiska våldet, som vi har pratat om nu, ska komma till riksdagen för beslut. Detta bygger på en socialdemokratiskt tillsatt utredning. Vi har tryckt den här regeringen framför oss.

Det ekonomiska våldet i bodelningsprocesser är ett annat exempel – även där har vi tryckt regeringen framför oss, inte minst med tillkännagivanden från riksdagen för att få regeringen att göra någonting.

Jag nämnde tidigare ett annat tillkännagivande från riksdagen till regeringen, om formkravet på fullmakter. Vi ser att vi även här behöver trycka regeringen framför oss för att det ska bli någonting gjort.

Man har väldigt få egna initiativ till utredningar på det här området. Det är väldigt få egna förslag som faktiskt formaliseras och tas till den här kammaren. I alla fall för oss socialdemokrater är detta inte ett sätt att uttrycka att något är högsta prioritet. Jag tycker att den här frågan förtjänar ett mycket starkare fokus, fler åtgärder och en högre takt, med tanke på vilket stort samhällsproblem detta faktiskt är.

När den svidande kritiken från Riksrevisionen kom i våras uttryckte statsrådet själv att det säkerligen behövde göras mer. Jag är väldigt säker på att det kommer att behöva göras mer. Det är tråkigt att statsrådet inte uttrycker högre ambitioner än så.

Anf. 100 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru talman! Tack, Sofia Amloh, för interpellationen och för engagemanget i de här frågorna! Det är otroligt viktigt att vi från många håll och på bred front lyfter fram problemen inom det här området. Detta är oerhört allvarliga våldsformer.

Den här regeringen är tydlig: Mäns våld mot kvinnor måste upphöra, och det gäller även det ekonomiska våldet. Vi satsar mer resurser inom jämställdhetspolitiken på att bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel än vad den tidigare regeringen gjorde. Vi har ett otroligt aktivt arbete framåt. Vi har en tät dialog med helt centrala aktörer som får effekt och som når ut till målgrupperna. Vi har en tät dialog och kontakt också med starka civilsamhällesorganisationer.

Regeringens arbete framåt handlar om krafttag mot mäns våld mot kvinnor och mot hedersrelaterat våld och förtryck samt om att ta steg för att öka den ekonomiska jämställdheten.

Vi välkomnar Riksrevisionens granskning. En del av kritiken handlar ju om hur man definierar ekonomiskt våld och att detta inte blir tillräckligt tydligt när vi inkluderar det i psykiskt våld. Detta är en fråga som just nu bereds i Regeringskansliet och som vi får fortsätta att analysera.

Denna indelning har funnits sedan den nuvarande strategin formades under en tidigare, socialdemokratisk regering. Här finns dock anledning att vända på alla stenar, för detta är ett oerhört allvarligt problem.

Den här regeringen tar ett brett grepp. Arbetet handlar om allt från att öka straffen kopplat till konaktförbud i kombination med fotboja till att ta krafttag

för att se till att en kvinna ska kunna lämna en destruktiv relation.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmälades och bordlades:
Redogörelse
2024/25:RR5 Riksrevisorns årliga rapport 2025

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående redogörelse skulle förlängas till och med *onsdagen den 17 september*.

§ 22 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 5 juni

2024/25:713 Förtroendet för statsråd och statssekreterare efter aktieaffärer
av *Eva Lindh* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 5 juni

2024/25:1230 Skyddsjakt på varg
av *Martina Johansson* (C)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)
2024/25:1231 Tillfällig skattenedsättning på elpannor och värmepumpar inom fjärrvärmeverksamhet
av *Monica Haider* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
2024/25:1232 Nedskärningar och förändrade mål i jämställdhetsstrategin inom utvecklingssamarbetet
av *Linnéa Wickman* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 16.15.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 13 anf. 38 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 77 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Meddelande om statsministerns frågestund	1
§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 7 Ärenden för bordläggning	1
§ 8 Svar på interpellation 2024/25:595 om sjukvårdens administration	2
Anf. 1 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) ...	2
Anf. 2 ANDERS W JONSSON (C).....	2
Anf. 3 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) ...	3
Anf. 4 ANDERS W JONSSON (C).....	4
Anf. 5 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) ...	4
Anf. 6 ANDERS W JONSSON (C).....	5
Anf. 7 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) ...	5
§ 9 Svar på interpellation 2024/25:614 om de medicinska behoven i Gaza.....	6
Anf. 8 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) ...	6
Anf. 9 ALEXANDRA VÖLKER (S)	6
Anf. 10 HÅKAN SVENNELING (V)	7
Anf. 11 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	7
Anf. 12 ALEXANDRA VÖLKER (S)	8
Anf. 13 HÅKAN SVENNELING (V)	8
Anf. 14 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	9
Anf. 15 ALEXANDRA VÖLKER (S)	9
Anf. 16 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	10
§ 10 Svar på interpellation 2024/25:693 om kriminella och oseriösa aktörer inom hälso- och sjukvården	10
Anf. 17 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	10
Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V)	11
Anf. 19 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	11
Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V)	12
Anf. 21 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	12
Anf. 22 KARIN RÅGSJÖ (V)	13
Anf. 23 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	13
§ 11 Svar på interpellation 2024/25:616 om kommunernas tillsynsansvar och beviljande av tillstånd.....	14
Anf. 24 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	14
Anf. 25 ROSE-MARIE CARLSSON (S)	14
Anf. 26 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	15
Anf. 27 ROSE-MARIE CARLSSON (S)	15
Anf. 28 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	16
Anf. 29 ROSE-MARIE CARLSSON (S)	16
Anf. 30 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	16
§ 12 Svar på interpellation 2024/25:691 om byggande av nya moskéer	16
Anf. 31 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	16
Anf. 32 RICHARD JOMSHOF (SD)	17

Anf. 33	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	17	
Anf. 34	RICHARD JOMSHOF (SD)	18	
Anf. 35	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	18	
Anf. 36	RICHARD JOMSHOF (SD)	19	
Anf. 37	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	19	
§ 13 Svar på interpellation 2024/25:684 om genomlysning av ministrars och statssekreterares aktieaffärer			20
Anf. 38	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	20	
Anf. 39	JESSICA WETTERLING (V)	20	
Anf. 40	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	21	
Anf. 41	JESSICA WETTERLING (V)	21	
Anf. 42	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	22	
Anf. 43	JESSICA WETTERLING (V)	22	
Anf. 44	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	23	
§ 14 Svar på interpellationerna 2024/25:701 och 703 om kriget i Gaza och Sveriges agerande			23
Anf. 45	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	23	
Anf. 46	HÅKAN SVENNELING (V)	24	
Anf. 47	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	24	
Anf. 48	STEFAN OLSSON (M)	25	
Anf. 49	ALEXANDRA VÖLKER (S)	26	
Anf. 50	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	26	
Anf. 51	HÅKAN SVENNELING (V)	27	
Anf. 52	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	27	
Anf. 53	STEFAN OLSSON (M)	28	
Anf. 54	ALEXANDRA VÖLKER (S)	28	
Anf. 55	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	29	
Anf. 56	HÅKAN SVENNELING (V)	29	
Anf. 57	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	30	
Anf. 58	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	30	
§ 15 Svar på interpellation 2024/25:702 om kyrkoantikvarisk ersättning			30
Anf. 59	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	30	
Anf. 60	LOUISE THUNSTRÖM (S)	31	
Anf. 61	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	31	
Anf. 62	LOUISE THUNSTRÖM (S)	31	
Anf. 63	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	32	
Anf. 64	LOUISE THUNSTRÖM (S)	32	
Anf. 65	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	33	
§ 16 Svar på interpellation 2024/25:662 om tydligare kriterier för färdtjänstillstånd			33
Anf. 66	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	33	
Anf. 67	EWA PIHL KRABBE (S)	33	
Anf. 68	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	34	
Anf. 69	EWA PIHL KRABBE (S)	34	
Anf. 70	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	35	
Anf. 71	EWA PIHL KRABBE (S)	35	
Anf. 72	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	35	
§ 17 Svar på interpellation 2024/25:678 om nattåg			35
Anf. 73	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	35	
Anf. 74	ÅSA KARLSSON (S)	36	
Anf. 75	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	36	
Anf. 76	ÅSA KARLSSON (S)	37	
Anf. 77	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	37	
Anf. 78	ÅSA KARLSSON (S)	38	
Anf. 79	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	38	

§ 18 Svar på interpellation 2024/25:692 om behovet av bostadsbyggande och kompletterande åtgärder	38
Anf. 80 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	38
Anf. 81 MARKUS KALLIFATIDES (S)	39
Anf. 82 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	40
Anf. 83 MARKUS KALLIFATIDES (S)	40
Anf. 84 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	41
Anf. 85 MARKUS KALLIFATIDES (S)	41
Anf. 86 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	42
§ 19 Svar på interpellation 2024/25:699 om förslaget om en ny besiktningsföreskrift	42
Anf. 87 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	42
Anf. 88 JYTTE GUTELAND (S)	42
Anf. 89 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	43
Anf. 90 JYTTE GUTELAND (S)	43
Anf. 91 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	43
Anf. 92 JYTTE GUTELAND (S)	44
Anf. 93 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	44
§ 20 Svar på interpellation 2024/25:649 om ekonomiskt våld	44
Anf. 94 Statsrådet NINA LARSSON (L)	44
Anf. 95 SOFIA AMLOH (S)	45
Anf. 96 Statsrådet NINA LARSSON (L)	45
Anf. 97 SOFIA AMLOH (S)	46
Anf. 98 Statsrådet NINA LARSSON (L)	46
Anf. 99 SOFIA AMLOH (S)	46
Anf. 100 Statsrådet NINA LARSSON (L)	47
§ 21 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	47
§ 22 Anmälan om interpellation	47
§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar	47
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 16.15.	47